

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Ludmila Kožuchová

Nabídka volnočasových aktivit pro děti školního věku v Kozlovicích

Olomouc 2016

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne .....

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnálkové. Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí hodnotných rad při zpracování této diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ ŠKOLNÍHO VĚKU	8
1.1 Raný a střední školní věk.....	8
1.2 Starší školní věk	11
2 VÝCHOVA A VOLNÝ ČAS.....	14
2.1 Vymezení volného času.....	14
2.2 Funkce volného času	16
2.3 Výchova ve volném čase	17
2.4 Význam výchovy ve volném čase.....	20
2.5 Cíle a specifika výchovy ve volném čase.....	22
2.6 Zájmová činnost.....	24
2.7 Vnější činitele volného času	26
3 VOLNOČASOVÉ INSTITUCE.....	30
3.1 Volnočasové aktivity v základní škole.....	32
3.2 Školní družina	32
3.3 Skaut.....	34
3.4 Sokol.....	35
4 VOLNOČASOVÁ NABÍDKA V KOZLOVICÍCH	36
4.1 Charakteristika obce Kozlovice	36
4.2 Základní škola Kozlovice	36
4.3 Sportovní a kulturní zařízení v obci	38
4.4 Nestátní neziskové organizace v obci	39
4.4.1 Kulturní spolky	39
4.4.1 Sportovní spolky	40
4.4.2 Ostatní spolky	41
4.4.3 Farnost Kozlovice	42
5 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	43
5.1 Dosavadní stav zkoumání.....	43
5.2 Výzkumné cíle	46
5.3 Výzkumné otázky a hypotézy.....	46
5.4 Charakteristika výzkumného souboru.....	47
5.5 Výzkumná metoda	48

5.6	Analýza a prezentace výsledků	49
5.6.1	Vyhodnocení výzkumných otázek	50
5.6.2	Verifikace hypotéz	76
5.7	Shrnutí výzkumné části	80
ZÁVĚR	.....	86
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	.....	88
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	.....	92
SEZNAM GRAFŮ A OBRÁZKŮ	.....	93
SEZNAM TABULEK	.....	94
SEZNAM PŘÍLOH	.....	95

ÚVOD

K výběru tématu této diplomové práce mne vedlo mé povolání vychovatelky ve školní družině, kde pracuji od roku 1989. Školní družina je volnočasové zařízení, ve kterém jako vedoucí vychovatelka mám přehled, jakým volnočasovým aktivitám se děti v jednotlivých odděleních věnují. Ale co tyto děti dělají ve volném čase mimo školní družinu? Také mne zajímá, co dělají ve volném čase ostatní žáci základní školy, jejíž součástí je tato školní družina.

Jak děti tráví čas po skončení školního vyučování? Mají dostatek příležitostí plnohodnotně využívat svůj volný čas? Někteří chápou volný čas jako dobu, kdy nemusí nic dělat. Velká část dětí využívá tento čas ke konzumním aktivitám a neúčelným formám zábavy. Hrají počítačové hry, sledují nadměrně televizi. Některé děti tráví svůj volný čas venku na ulici, mnohdy bez jakéhokoliv dospělého dozoru, a vystavují se tak určitému riziku. Úkolem volnočasových institucí, organizací a spolků je toto změnit, a proto jejich činnost by měla být podporována. Děti nemají zkušenosti, aby svůj čas co nejlépe zhodnotily, a proto je důležité je citlivě a nenásilně ovlivňovat. Významnou roli při tom hraje dobrovolnost a přitažlivost nabízených činností.

Cílem mé práce je zjistit, jak žáci ZŠ Kozlovice tráví svůj volný čas. K naplnění cíle práci rozdělím na část teoretickou a část praktickou.

Cílem teoretické části je charakterizovat děti školního věku, což je období, kdy děti navštěvují základní školu, a problematiku volného času a výchovy ve volném čase včetně volnočasových institucí. V závěru teoretické části popisují nabídku volnočasových aktivit pro děti školního věku v Kozlovicích.

Obsahem praktické části bude výzkumné šetření. Cílem výzkumné části je zjistit, jaké organizované volnočasové aktivity žáci ZŠ Kozlovice navštěvují, do jaké míry je při výběru organizovaných volnočasových aktivit ovlivňují rodiče a co dělají v neorganizovaném volném čase, který je také důležitý. Dále budu zjišťovat, zda mají dostatek volného času, jestli jsou spokojeni s tím, jak ho tráví, odkud se dovídají o nabídce organizovaných volnočasových aktivit v obci a zda je tato nabídka dostatečná. Také zda vnímají kroužky jako volný čas. Pro realizaci kvantitativně orientovaného pedagogického výzkumu využiji metody dotazníku. Pro názorný přehled budou výsledky shrnuty do grafů a tabulek.

Práce bude určena nejen pro pedagogy naší školy, ale i pro všechny pracovníky, zařízení a spolky zabývající se volným časem dětí a mládeže. Bude přínosem pro jejich další práci, kdy se mohou více zaměřit na ty volnočasové aktivity, o které děti mají zájem. Práce může obohatit i rodiče, kterým není lhostejné, jak jejich děti tráví volný čas.

1 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ ŠKOLNÍHO VĚKU

Školní věk podle Vágnerové (2000, s. 148) a podle Matějčka (2008, s. 57-64) je období docházky do základní školy a rozděluje se na tři dílčí fáze: raný školní věk, střední školní věk a starší školní věk. **Raný školní věk** se vymezuje vstupem do školy a pokračuje přibližně do 8 až 9 let. Nástup do školy je významným mezníkem v životě každého dítěte a ovlivňuje další rozvoj jeho osobnosti. Na toto období navazuje období **středního školního věku**, které trvá do 11 až 12 let. Dítě prochází biologickými a sociálními změnami, které ho připravují na období dospívání. Po tomto období nastupuje období **staršího školního věku**. Trvá do ukončení základní školní docházky, přibližně do 15 let.

Osobnost lidského jedince prochází během života složitým vývojem, který je ovlivněn mnoha činiteli. Patří k nim vrozené předpoklady, prostředí, které člověka obklopuje, a výchova. Tento vývoj významně ovlivňuje také vlastní aktivita jedince, jeho cíle, snahy a volní vlastnosti. Tito uvedení činitelé působí u každého člověka rozdílně, přesto jednotlivá životní období mají společné, charakteristické znaky. Existují různé periodizace lidského věku (Hájek, 2008, s. 83-84).

Někteří autoři používají stejné názvy vývojových období, ale pro věkově rozdílná období. Např. Hájek (2008, s. 84-109) mladším školním věkem označuje období od 6 do 11 let (žáci 1. stupně základní školy), středním školním věkem období od 11 do 15 let (žáci 2. stupně základní školy) a starším školním věkem období od 15 do 20 let (žáci střední školy).

Protože my se v naší práci budeme zabývat žáky základní školy, využijeme dělení podle Vágnerové.

1.1 Raný a střední školní věk

V tomto období spojeném se vstupem do školy začínají první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy. Svět školy toto období značně ovlivňuje. Na rozdíl od dítěte předškolního věku, jehož vnímání, myšlení a jednání je založeno na vlastních přáních a fantaziích, školák chce pochopit okolní svět a věci v něm doopravdy. Zaměřuje se na to, co je a jak to je (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 115).

V tomto období je nápadný **růst do výšky**, hlavně se prodlužují dolní končetiny. Kostra se nadále vyvíjí, pokračuje formování páteře a osifikace kostí. Je nutno dbát, aby nesprávné zatížení nevedlo k vadnému držení těla, neboť v kostře je mnoho chrupavčité tkáně. Vyvíjí se trvalý chrup. Nervová soustava dítěte snadno podléhá únavě, proto po duševní práci děti potřebují odpočinek (Hájek a kol., 2008, s. 86).

Pohybová aktivita dítěte je velmi výrazná. Pohyby jsou oproti předškolnímu období účelnější, rychlejší, přesnější a koordinovanější. Zpřesňuje se hrubá i jemná motorika. Dítě má radost z pohybu. Pohyb je vhodným uvolněním zejména po psychickém napětí. Dítě se zajímá o různé sporty, mělo by v tomto směru dostat dostatek příležitostí. Tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve vrstevnické skupině (Šimíčková Čížková a kol., 2008, s. 94).

Také **oblast poznání** je ve znamení rostoucí aktivity dítěte. Rozumový rozvoj silně ovlivňuje prostředí, vyučování, činnosti ve volném čase. Zdokonaluje se vnímání. Dítě vnímá lépe a přesněji to, co je názorné. Nevyhovuje mu pasivní přijímání informací, chce se všeho samo zúčastnit. Čím má dítě více možností názorně poznávat, tím jsou představy kvalitnější. Dostatek představ vede k rozvoji myšlení. Prvořadý význam pro školáka má rozvoj pozornosti. Kromě bezděčné pozornosti se vyvíjí i záměrná pozornost. Úkolem pedagoga je děti vhodně motivovat a střídat různé druhy a formy činností. Vývoj záměrné pozornosti se projevuje v záměrném zapamatování. Tím, že se dítě učí číst a psát, si rozvíjí zrakovou paměť. Při vyučování a volnočasových činnostech se rozvíjí reprodukční fantazie. Dítě si představuje, co pedagog vypráví (Hájek a kol., 2008, s. 86-87).

Školní činností je ovlivňován i **vývoj myšlení**. Na počátku školního věku nastává podle Piageta přechod od názorného myšlení do stadia konkrétních operací. Dítě propojuje různé myšlenkové procesy, myšlenkové postupy na úrovni konkrétních logických operací tvoří jednotný systém. Podstatou nového vývoje myšlení je v tom, že dítě je schopno různých transformací v mysli současně. Může chápat identitu, zvratnost, vzájemné spojení různých myšlenkových procesů do jedné sekvence. Výkony dětí jsou závislé na více faktorech. Intelektová výkonnost závisí zejména na výkonové motivaci a na dobrém pracovním postoji. Motivace k výkonu musí přicházet zvnějška (uznání, pochvala, úsměv, obdiv). Zde má výrazný vliv výchova v rodině i ve škole. Podle některých studií je výkonová motivace sama o sobě projevem inteligence dítěte, časná výkonová motivace a

zájem o úkoly souvisí s budoucí inteligencí více než aktuální vývojový kvocient (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 121-127).

Spolu s vývojem myšlení se výrazně rozvíjí i **řeč**, která lidskou činnost řídí a umožňuje nový rozvoj v oblasti chování a prožívání. Je základním předpokladem úspěšného školního učení a pamatování. Ve školním věku roste výrazně slovní zásoba, věty i souvětí jsou delší a složitější, kvalitnější je větná stavba včetně užití gramatických pravidel na vyšší úrovni. Dítě si jednak osvojuje nová slova, také poznává nové významy týchž slov a používá jich s větším porozuměním. Mezi dětmi se vyskytují rozdíly v oblasti řeči, které jsou způsobené individuálními dispozicemi a rozdílnou podnětností prostředí. Rozdíly mezi pohlavími jsou menší (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 119-121).

Pro školní adaptaci a úspěšnost je důležitá **emociální vyrovnanost a sociální obratnost**. U dětí mladšího školního věku převažují kladné city. Ustupuje labilita a impulzivita, proto u dětí vyrůstajících v harmonickém prostředí nedochází k závažnějším psychickým konfliktům. Trvá značná citová ovlivnitelnost. Citový rozvoj a postupná schopnost sebepoznání souvisí s kognitivním vývojem. Zejména ve druhé polovině tohoto období se rozvíjejí vyšší city etické, estetické, sociální a intelektové. Hodnotová orientace zpočátku je velmi labilní, závislá na autoritě a situaci. Postupně se začíná stabilizovat s výjimkou abstraktních hodnot. Heteronomní morálka určovaná druhými se mění na autonomní, dítě uznává určité jednání za správné samo o sobě bez ohledu na autoritu. Morální vývoj je značně ovlivněn rodinou (Šimíčková Čížková a kol., 2008, s. 97).

V tomto období děti navozují nové, četnější a kvalitativně vyšší **společenské vztahy**. Vytvářejí nové vztahy k učitelům, vychovatelům a vrstevníkům ve škole. Učitel i vychovatel je pro dítě silnou autoritou, po osmém roce věku dítěte přibývá ve vztahu k nim na kritičnosti. Dosud úzká vazba mezi dítětem a rodiči, dítětem a dospělými se uvolňuje, přesto vliv harmonické rodiny jako primární sociální skupiny je nenahraditelný, především při vytváření citových vazeb, výchovy k partnerství, manželství a rodičovství. Děti snadno navazují vztahy s vrstevníky, vytvářejí herní skupiny, vznikají první kamarádství. Chlapci a dívky si hrají samostatně, jejich hry mají odlišný charakter. Nejčastějšími motivy jejich jednání jsou potřeby a zájmy, které jsou široké, prozatím nestálé a povrchní. V průběhu činností se rozvíjí schopnosti, v některých oblastech (hudba, výtvarné činnosti) se může projevit nadání či talent dítěte (Hájek a kol., 2008, s. 89-90).

Učení je nejvýznamnější činností dětí mladšího školního věku a to spontánní i záměrné při vyučování a při přípravě na vyučování. Velký význam v tomto věku má stále hra, ale mění se její charakter. Děti si hrají ve skupinách, spolupracují. Hry jsou složitější, promyšlenější a realističtější. Oblíbené jsou hry konstruktivní. Pohybové hry kompenzují duševní práci a dlouhé sezení ve škole. Zvláštní formou činností je spontánní kresba. K formování kladných morálních vlastností přispívá práce v podobě společensky prospěšné činnosti, pomoci kamarádovi nebo při běžném hospodaření (Hájek a kol., 2008, s. 90).

1.2 Starší školní věk

Langmeier a Krejčířová (1998, s. 139-140) toto vývojové období zhruba od 11 do 15 let nazývají obdobím **pubescence**. Po něm nastupuje druhé období adolescence, ve kterém člověk postupně dosahuje reprodukční zralosti a dokončuje se tělesný růst. Období adolescence zahrnuje dobu zhruba od 15 do 20 až 22 let. První pubertální fází období pubescence je **fáze prepuberty**. Začíná prvními známkami pohlavního dospívání (první sekundární pohlavní znaky) a končí menarche u dívek nebo analogickým vývojem u chlapců (první emisí semene – noční polucí). U dívek tato fáze většinou trvá od 11 do 13 let a u chlapců asi o 1 až 2 roky později. Druhou pubertální fází je **fáze vlastní puberty**, která nastupuje po dokončení prepuberty a končí dosažením reprodukční schopnosti. První menses bývají anovulační a nepravidelné. Pravidelný ovulační cyklus a schopnost oplodnění se dostavuje zpravidla za 1 až 2 roky po prvních menses. Období vlastní puberty trvá zhruba od 13 do 15 let.

S biologickým zráním probíhá současně řada významných a nápadných psychických změn v podobě nových pudových tendencí a hledáním způsobů jejich uspokojení a kontroly, celkovou emoční labilitou. Způsob myšlení dosahuje vrcholu jeho rozvoje. Tělesné, psychické a sociální změny probíhají do jisté míry souběžně a na sebe nezávisle. Jsou ovlivňovány řadou faktorů. Důležitou roli hrají sociální, ekonomické a kulturní faktory, výchovný postoj učitelů, rodičů a dalších významných osob pro jedince. U některých jedinců existuje značná diskrepance mezi změnami somatickými, psychickými a sociálními, označovanými změnami pubertálními (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 138).

Pro toto období je charakteristická akcelerace vývoje mezi dívkami a chlapci, ale i u téhož pohlaví. Jedná se o odlišný nástup fyziologických a psychických změn v závislosti na pohlaví. U dívek tyto změny nastupují dříve. Ale i u stejného pohlaví to může být rozdílné. Některá děvčata ve 13 letech jsou vyspělá, mají rozvinuté druhotné sexuální znaky. Jiná děvčata stejného věku mají ještě dětský vzhled. V posledním století se vývoj i růst dětí zrychlil, dříve se objevují fyzické změny, zvětšuje se hmotnost i výška dospívajících. Tento trend se nazývá **sekulární akcelerace** (Šimíčková Čížková a kol., 2008, s. 101).

Po stránce tělesné probíhá intenzivní, ale nerovnoměrný rozvoj. Intenzivně roste kostra a končetiny, růst hrudního koše zaostává. To vyvolává i některé nové psychické projevy. Objevuje se tělesná neohrabanost, nepřiměřené reakce na kritické připomínky dospělých nebo ironické poznámky. Disharmonie se také projevuje ve vývoji kardiovaskulárního systému. Kvantitativně i kvalitativně se mění citový vývoj. Chování je výbušné, objevují se intenzivní reakce vzteku, smíchu, smutku. Objevuje se citlivost vůči nespravedlivosti a kritice, která přichází od vychovatelů, pro které je toto období náročné (Hájek a kol., 2008, s. 91-92).

Pokračuje vývoj **vnímání**, zejména vizuálního. Dosahuje maxima, mnohem více souvisí s abstraktním myšlením. I představy jsou spíše obecnější. Pokračuje vývoj řeči, roste slovní zásoba, složitost větné stavby a celková výrazová schopnost. U nadaných dětí se rozvíjí literární talent. Rychlý rozvoj motorických, percepčních a jiných schopností vede k novým a hlubším zájmům o sport, hudbu, četbu, divadlo, filmy i k prvním pokusům o aktivní literární, hudební nebo výtvarnou tvorbu (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 145).

U chlapců se setkáváme, že mají problémy při reprodukci tónů, které jsou spojeny s mutací hlasu, který mění svou kvalitu. Rozvíjí se výrazně logická paměť, lépe a déle si pamatují obsahy, které mají logickou souvislost. Efekt mechanického učení je krátkodobější. Lépe se pamatují a vybavují poznatky a fakta související se zájmy. Přetrvává význam fantazijní produkce, která se projevuje originalitostí a nápaditostí při řešení úkolů. Ve vývoji myšlení se zdokonaluje abstrakce, hypotetické a deduktivní usuzování je na úrovni dospělých. Pubescenti více lpí na rozumových zdůvodněních, neuznávají citové důvody. Jedná se o racionalismus. Myšlení se vyznačuje také radikalismem, to je unáhleným hodnotícím soudem. Pro pubertu je typická názorová proměnlivost (Šimíčková Čížková a kol., 2008, s. 106-108).

Pro období dospívání je typický **rozvoj intelektuálních citů**. Projevují se větší zvědavostí a zvýšeným zájmem o určitou oblast lidské činnosti. Je třeba toho využívat při formování vztahu k přírodě, ke společnosti, k uměleckým dílům. K tomu je řada příležitostí v rámci vyučování a pedagogicky ovlivňovaných volnočasových aktivit. Dochází ke kladným kvalitativním změnám v oblasti volného jednání např. větší uvědomělosti v rozhodování. Mění se vztah dospívajících k ostatním lidem. Zvyšuje se kritičnost k dříve uznávaným autoritám, k učitelům, rodičům. Kladně hodnotí spravedlnost, sebeovládání, pochopení, záporně pak ješitnost, nespravedlnost, ironický postoj (Hájek a kol., 2008, s. 95-96).

Objevuje se **nová biologická potřeba – sexuální**. K jejímu plnému uspokojení dochází až v pozdějším věku. Kultivují se biologické potřeby, kultura stolování, hygienické návyky. Ze sociálních potřeb je nejdůležitější potřeba uznání, konformita se skupinou vrstevníků, potřeba nových dojmů a zkušeností. Výrazně se projevují i potřeby kulturní. Mnohem hlubší, trvalejší a diferencovanější jsou zájmy. Vyhraňují se zejména po 13. roce a mohou se projevit při volbě povolání. Projevují se větší rozdíly mezi zájmy chlapců a děvčat. Vysoké úrovně dosahuje inteligence u jedinců s dobrými vrozenými dispozicemi. Blíží se úrovni dospělosti. Dospívající si vytváří životní plány, názory, postoje, ideály. V základních rysech si začínají formovat světový názor. Volí si vzory ze svého okolí, často i populární osobnosti. Výraznou charakteristikou osobnosti je i vztah k sobě samému - **sebeuvědomění** a **sebehodnocení**. Sebehodnocení kolísá mezi přehnaným sebevědomím či pocitem méněcennosti. Na formování přiměřeného sebevědomí má značný vliv společenské prostředí, dospělí i vrstevníci. Názor vrstevníků je pro dospívajícího často rozhodující. Na formování přiměřeného sebevědomí má také vliv vztah vychovatele k dospívajícímu, snaha o rozvinutí všech jeho schopností, objektivní ocenění výsledků jeho činností i drobných úspěchů (Hájek a kol., 2008, s. 97-99).

Na novém významu začíná nabývat volný čas. Po desátém roce života psychologicky dochází ke kvalitativně novému sebeuvědomování, hledání vlastní identity, které je spojenou s touhou rozhodovat sám o sobě a snahou o samostatnost. Právě náplň volného času vyjadřuje jeho zájmovou a hodnotovou orientaci. Pubescent považuje organizaci a řízení volného času za manipulaci se svou osobností a všechny činnosti dospělých ho v tomto směru zpravidla demotivují (Spousta et al., 1997, s. 31-32).

2 VÝCHOVA A VOLNÝ ČAS

Problematicke volného času se věnuje celá řada odborných publikací. Fenomémem volného času se zabývají především sociologové, jinak pohlíží na volný čas pedagogové, jinak psychologové, lékaři, ekonomové, sociální pracovníci a další specialisté. Pojem volný čas je velmi rozšířený a známý, každý si dovede pod tímto pojmem něco konkrétního představit. Vyvolává v nás většinou příjemné pocity.

Podle Úmluvy o právech dítěte z roku 1989 má dítě právo na volný čas. Klíčovým cílem je umožnit aktivní účast na činnostech volného času každému dítěti (Pávková a kol., 2002, s. 205).

2.1 Vymezení volného času

Pod pojmem volný čas se běžně zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmová a dobrovolná společensky prospěšná činnost. Člověk dělá tyto činnosti svobodně a přináší mu potěšení, radost, zábavu, odpočinek. Rozvíjejí jeho tvůrčí schopnosti, obnovují a rozvíjejí tělesné a duševní schopnosti (Němec, 2002, s. 17).

„Volný čas je čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 274).

Spousta (1997, s. 17) o volném čase říká, že „volný čas je nesmírná hodnota, ale nikoli sama o sobě pro sebe, nýbrž jako neomezená možnost člověka vrátit se k sobě samému, k svému autentickému plnému životu, přemýšlet o hodnotách, uvědomovat si jejich ohrožení a věnovat se jejich záchraně“.

V současnosti se uvádí pozitivní a negativní vymezení volného času. Pod **negativním pojmem** charakterizujeme volný čas jako zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, úkolech a po uspokojení fyziologických potřeb. **Pozitivní pojem** - volný čas znamená disponibilní časový prostor, v němž může člověk nezávisle na jakýchkoliv povinnostech výhradně svobodně realizovat cokoli (Vážanský, Smékal, 1995, s. 23-24).

Podle Hájka a kol. (2008, s. 10) „volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za práci a další nutné mimopracovní povinnosti“. Volný čas je doba, která člověku zůstane po splnění těchto potřeb a povinností pro sebeurčující a sebevytvářející činnosti: odpočinek a zábava, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.

Volný čas můžeme chápat jako opak doby povinností a práce a doby nutné k reprodukci sil. Podle Pávkové a kol. (2002, s. 13) „volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“. Do volného času zahrnujeme odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové aktivity, zájmové vzdělávání, společensky prospěšnou činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. U dětí a mládeže nezahrnujeme do volného času vyučování a veškeré činnosti s ním spojené, základní péči o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s domácností a provozem rodiny, dále jídlo, spánek, hygienu.

H. W. Opaschowski se ve své studii věnuje kritice „deficitu“ v pojetí volného času. Uvádí: „lidé se vzdělávají pro práci, nikoli pro volný čas. Osvěta je jednostranná, volný čas je jen omezeně svobodný, je determinován ekonomicky a sociálně, a při nedostatečné uvědomělosti občanů řízen zvnějšku, manipulován, jeho šance není pozitivně využita, nýbrž zmařena bezcenným konzumem výtvorů zábavného průmyslu“ Také škola by měla své žáky učit trávit svůj čas odpovědně a samostatně (Spousta, 1997, s. 16-17).

Volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti, kterými se liší od volného času dospělých. Většinou se liší rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a závislosti a nezbytností pedagogického ovlivňování. Děti mají většinou více volného času než dospělí. Jsou však děti, které trpí nedostatkem volného času, a zároveň jsou děti s nadbytkem volného času a neumí jej vhodně využít. Obsah volného času odpovídá věkovým a individuálním zvláštnostem. Volnočasové aktivity dětí a mládeže jsou většinou rozmanitější a pestřejší než u dospělých. Míra samostatnosti závisí na věku dítěte, na jeho fyzických a duševních schopnostech, na nabídce volnočasových aktivit v místě bydliště a na rodinném prostředí (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 66-67).

2.2 Funkce volného času

Mezi **základní funkce volného času** patří odpočinek, zábava, aktivní soužití se sociálním prostředím, zájmová činnost a vzdělávání. V konkrétních činnostech jedinců jsou zastoupeny v různých proporcích. U volného času je významná možnost seberealizace jedince. Pro spokojený život potřebujeme subjektivní pocit smysluplného využití času. Dlouhodobý nedostatek tohoto pocitu vyvolává v nás nespokojenost, rozladěnost až psychické trauma. Aktivita, v nichž se cítíme spokojeni, přispívají k pocitům naplněnosti života. Seberealizace člověka vede k pocitu životní pohody, ke spokojenosti s vlastním způsobem života (Spousta aj., 1996, s. 16).

Podle Kaplana má volný čas přispívat k pocitu „nějak k něčemu patřit“, také má rozvíjet vědomí vlastní individuality, být prospěšný jedinci i společnosti, podněcovat tvůrčí síly v člověku a neumožňovat negativní zážitky (Vážanský, Smékal, 1995, s. 26).

Roger Sue uvádí tyto funkce volného času:

- **psychosociologická** (uvolnění, zábava, rozvoj),
- **sociální** (socializace, příslušnost k určité skupině, sdružování, uznání),
- **terapeutická** (zdravotní hledisko, prevence chorob, zdravý životní styl),
- **ekonomická** (profesní uplatnění jedince, výdaje na volnočasové aktivity) (Hofbauer, 2004, s. 14).

Emília Kratochvílová (2004, s. 87-88) své funkce volného času klade do souvislosti s prací s dětmi a mládeží. Uvádí pět funkcí volného času: **zdravotně hygienickou funkci** (odpočinek, rekreace, kompenzace zátěže), **seberealizační funkci** (rozvoj zájmů člověka, individuální předpoklady, nadání), **formativně výchovnou funkci** (volný čas jako prostor pro formování osobnosti člověka, jeho tvořivosti, mravních vlastností, charakteru, vůle), **socializační (společenskou) funkci** (vytváří podmínky k navazování sociálních kontaktů a vztahů v rámci vrstevnických skupin i v širším kontextu celé společnosti) a **preventivní funkci** (volnočasové aktivity pomáhající předcházet vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů).

Komplexně vymezil funkce volného času Horst W. Opaschowski, který „za základní považuje:

- **rekreaci** (zotavení a uvolnění),

- **kompenzaci** (odstraňování zklamání a frustrací),
- **výchovu a další vzdělávání** (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení),
- **kontemplaci** (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba),
- **komunikaci** (sociální kontakty a partnerství),
- **participaci** (podílení se, účast na vývoji společnosti),
- **integraci** (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů),
- **enkulturaci** (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností)“ (Hofbauer, 2004, s. 14 -15).

Z pedagogických důvodů chceme, aby člověk ve volném čase se rekreoval, regeneroval své síly a kompenzoval jednostrannosti zaměstnání. Intelektuál po práci se má věnovat manuálním činnostem, sedavé zaměstnání má vystřídat pohyb a svalová námaha, mechanickou práci intelektuální činnost a nápravný tělocvik. Zkušenost však ukazuje, že lidé často pokračují po práci v činnostech, na které jsou zvyklí, které jsou jim blízké a vlastní (Spousta et al., 1997, s. 16).

2.3 Výchova ve volném čase

„Výchova je záměrné a cílevědomé vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulačnými jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 277-278).

Záměrnost a cílevědomost jsou hlavními znaky i výchovy ve volném čase. Protože se jedná o specifickou oblast výchovy, má své specifické cíle a probíhá ve specifických podmínkách. Touto problematikou se zabývá pedagogika volného času. Je jedním z oborů pedagogiky, je to společenskovědní obor. Pedagogika volného času je věda o výchově ve volném čase a teorie výchovy ve volném čase (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 65).

Pedagogické zhodnocování volného času se rozvíjí jako specifická součást systému výchovy a vzdělávání. Pedagogika volného času poskytuje východiska pro poznání a rozvoj jeho jednotlivých součástí, které jsou specifikovány ve čtyřech otázkách. Kde se aktivity uskutečňují? Tyto aktivity se uskutečňují v prostředí, prostoru a zařízení, které vytvářejí příznivé předpoklady pro jejich vznik a rozvoj. Kdo se aktivit účastní a kdo

zde působí? Účastníci jako zájemci o volnočasové aktivity působí v různých funkcích, na různé úrovni zodpovědnosti a připravenosti. Co a jak se zde děje? Je zaměřena na rozvoj metod a obsahu činností, na cíle a hodnoty uplatňující se ve výchovné a společenské praxi. Oč nadále usilovat? Tato otázka směřuje k perspektivám aktivit a výchovného působení ve volném čase (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 13).

Pedagogické ovlivňování volného času by mělo vést k podpoře aktivity dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, pocit bezpečí a jistoty, uspokojovat potřeby seberealizace, sociálních kontaktů, nových dojmů a kladné citové odezvy. Činnosti, které jsou ve volném čase konané na základě dobrovolnosti a vhodně pedagogicky motivované a usměrňované, umožňují rozvíjet všechny stránky osobnosti, tělesných a duševních vlastností a sociálních vztahů (Pávková a kol., 2002, s. 17).

V odborné literatuře vztah mezi výchovou a volným časem bývá charakterizován těmito třemi vzájemně úzce propojenými dimenzemi: **výchova ve volném čase**, **výchova volným časem** (prostřednictvím volného času) a **výchova k volnému času** (pro volný čas). Výchova ve volném čase spočívá ve veškerém výchovném působení na děti a mladé lidi v časovém prostoru volného času. Osobnost dítěte pozitivně formujeme a rozvíjíme, pokud volný čas naplníme kvalitními aktivitami. Pokud jej ponecháme bez výchovného vlivu, mohou vzniknout riziková chování a různé sociálně patologické jevy. Výchova prostřednictvím aktivit volného času směřuje k utváření individuálních rysů účastníka a k jeho působení mezi druhými lidmi. Cílem je osvojení nových znalostí, dovedností a kompetencí uvnitř oblasti volného času. Volný čas je prostředkem, skrze něho se výchova uskutečňuje. Výchova k volnému času otevírá nové možnosti aktivit a rozvoje člověka. Je motorem, který celému úsilí dává potřebnou orientaci a dynamiku (Hofbauer, 2004, s. 18).

Výše uvedené dimenze jsou obvykle přítomny zároveň, ovšem ve větší či menší míře, v každém pedagogicky ovlivňovaném volném čase. Výchova k volnému času znamená vedení k jeho správnému využívání. Cílem výchovy je i kvalitně trávený volný čas. V dětství se kladou základy pro čas dospělosti i v oblasti volného času. Děti si musí osvojit dobré volnočasové návyky. Musí se naučit efektivně plánovat čas, správně odpočívat, orientovat se a rozvíjet ve svých zájmech, které později mohou být zdrojem seberealizace a uspokojení (Vyhnálková, 2014, s. 35-36).

S výchovou k volnému času a s výchovou ve volném čase je vhodné začít v nejtělejší věku dítěte a pokračovat ve škole, kde žák přijímá zpracované a metodicky utříděné informace. Velký význam v tomto procesu mají mimoškolní výchovná zařízení a organizace (Spousta aj., 1996, s. 17).

Kromě pojmu výchova ve volném čase se používá i pojem výchova mimo vyučování. Tyto pojmy jsou si blízké, ale nejsou totožné. Pojem výchova ve volném čase je širším pojmem vzhledem k cílové skupině. Zahrnuje výchovu dětí, mládeže i dospělých včetně seniorů. Výchova mimo vyučování je širším pojmem vzhledem k obsahu činností. Kromě volnočasových aktivit zahrnuje i činnosti, které nejsou volnočasové, např. příprava na vyučování a sebeobsluha. Výchova mimo vyučování je charakterizována čtyřmi znaky: probíhá mimo povinné vyučování, uskutečňuje se převážně ve volném čase, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny a je institucionálně zajištěna (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 67).

Ne všechny aktivity výchovy mimo vyučování jsou svobodně volené a dobrovolně realizované, tedy volnočasové. Výchova mimo vyučování se realizuje v různých institucích například v základní umělecké škole, v jazykové škole, ve školní družině. Přípravu na vyučování ve školní družině nebo doučování ve školním klubu by jistě většina žáků neoznačila jako svůj volný čas. Objektivně rozhodnout, zda je některá instituce či aktivita pouze výchovou mimo vyučování nebo výchovou ve volném čase je prakticky nemožné. Každé dítě definuje a vnímá svůj volný čas jinak (Vyhnálková, 2014, s. 38).

V souvislosti s výchovným působením je třeba objasnit užívané pojmy vzdělávání formální, informální a neformální. **Výchova formální** se uskutečňuje ve školách nebo v odborných vzdělávacích zařízeních. Je odstupňována podle věku od základního po vysokoškolské vzdělání. Jeho zakončení zakládá stupeň vzdělání. Je zajišťováno a podporováno státem. Patří sem tradiční vzdělávání ve škole, dálkové studium, distanční vzdělávání. **Informální výchova** spočívá v učení z každodenních kontaktů a zkušeností s rodinou, s přáteli, s prací, s vrstevníky, s médii a dalšími činiteli. Může být cílené, obvykle je nezáměrné, neorganizované, nekoordinované. **Výchova neformální** se realizuje prostřednictvím dobrovolné činnosti a má nejbližší k výchově ve volném čase. Patří sem činnosti v zájmových kroužcích a útvarech. Neformální výchova má doplňující a zároveň nezastupitelnou úlohu ve výchově, protože systémy výchovy formální nemohou dostát

všem dnešním výzvám a požadavkům na přípravu mladé generace (Hofbauer, 2004, s. 18-19).

Výchova ve volném čase představuje v praxi nelehký úkol. Je velmi obtížné spojit výchovu a volný čas tak, aby zůstaly zachovány jeho základní charakteristiky: volný čas jako čas svobody a volnosti, výchova jako cílevědomé a záměrné formování, působení na dítě s cílem rozvíjet jeho individuální fyzické a psychické předpoklady, jeho osobnost a pomáhat mu při seberealizaci. Rozhodující je subjektivní prožívání volného času s charakteristickými postoji „chci a můžu“ oproti povinnému „musím“ (Kratochvílová, 2004, s. 96).

2.4 Význam výchovy ve volném čase

Oblast výchovy ve volném čase má nejen svá specifika v oblasti cílů, podmínek, pedagogických prostředků, ale má i své specifické funkce. Tyto funkce vyplývají z potřeb společnosti. Jednotlivé typy organizací, zařízení a institucí pro výchovu ve volném čase plní tyto funkce různými způsoby a v různé míře. V současné době se za prioritní považuje **výchovně-vzdělávací funkce**, na kterou je kladen velký důraz. Jednotlivé organizace, instituce a zařízení pro výchovu mimo vyučování, ve volném čase ji plní podle legislativně vymezeného poslání a podle specifických možností. „Spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí promyšlených pedagogických prostředků“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 70). Podle zaměření příslušné výchovné instituce se nabízí možnost působit na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální.

Výchova ve volném čase uspokojuje a kultivuje potřeby a zájmy, prohlubuje a rozšiřuje zájmy, objevuje a rozvíjí specifické schopnosti vychovávaných. Zajímavé a pestré činnosti děti motivují k získávání nových dovedností, vědomostí a návyků a tím k rozvoji poznávacích procesů a k žádoucímu využívání volného času. Úspěchy v těchto činnostech poskytují pocit uspokojení, příležitost ke kladnému sebehodnocení a k seberealizaci. Na základě zkušeností z praktických činností si lidé vytvářejí vlastní názor na svět kolem nás a na život (Pávková a kol., 2002, s. 40).

Další významnou funkcí výchovy ve volném čase je **funkce zdravotní**. Veškeré výchovné působení ve volném čase musí podporovat zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj jedince a to různými způsoby. Usměrnování režimu dne pomáhá vytvářet zdravý

životní styl, který spočívá ve střídání činností různého druhu - práce a odpočinku, duševní a tělesné aktivity, organizované i spontánní, individuální nebo ve skupinách. Vydatné pohybové aktivity nejlépe na čerstvém vzduchu kompenzují nedostatek pohybu. Vedení ke zdravému stravování vytváří a upevňuje zdravé stravovací návyky. Do značné míry tuto funkci plní školská zařízení, která zajišťují stravování dětí. Důležité je dodržování pitného režimu. Při práci s dětmi je rovněž důležité pěstování a upevňování hygienických návyků. Týkají se osobní hygieny, péče o osobní věci, oblečení. Velký význam má hygiena prostředí, ve kterém výchovný proces probíhá, a dodržování zásad bezpečnosti práce (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 70-71).

Sociální funkci plní jednotlivá volnočasová zařízení tím, že pečují o děti v době, kdy skončilo vyučování a rodiče jsou v práci nebo jinak zaneprázdněni. Po tuto dobu zajišťují dohled nad dětmi, jejich bezpečnost, nabízí jim vhodné aktivity. Tuto sociální funkci plní především školní družina, domov mládeže, škola v přírodě, zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, zařízení sociální péče. Výchovně vzdělávací zařízení mají také příležitost vyrovnávat rozdíly mezi nestejnými materiálními a psychologickými podmínkami dětí v rodinách. Mohou tak pomoci dětem z méně podnětného nebo nějak problematického rodinného prostředí. Sociální funkce může mít i jiné pojetí: nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí, navazování nových sociálních vztahů (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 72).

V posledních letech nelze opomenout **funkci preventivní**. Klade se stále větší důraz na prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Školská zařízení pracují v oblasti nespecifické primární prevence. „Tato oblast představuje působení směřující k celkovému formování osobnosti ve smyslu zdravého životního stylu. Tedy osobnosti, která je schopna odolávat nejrůznějším ohrožením, negativním vlivům a lákadlům“ (Kraus, Hroncová, 2010, s. 301). Je to velice výhodné z hlediska efektivity. Problémům je snadnější předcházet než je řešit. Navíc náklady na převýchovu jsou vysoké a výsledky nelze zaručit.

Prevence sociálně patologických jevů směřuje do těchto oblastí: drogová závislost, virtuální drogy (televize, video, počítače), kriminalita a delikvence, patologické hráčství, záškoláctví, vandalismus, xenofobie, intolerance, šikana, rasismus a jiné formy násilného chování. Prevence je chápána ve třech rovinách. Primární prevence je určena celé populaci, která není kriminálně riziková a ani narušená. Sekundární prevence se zaměřuje

na kriminálně rizikové osoby a skupiny, u kterých je zvýšená pravděpodobnost výskytu negativního jevu. Terciární prevence je zaměřena na léčení, zabránění recidivy u osob, které jsou zasaženy negativními jevy (Pávková a kol., 2002, s. 41).

Pokud společnost zajistí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, tím potlačí rozvoj negativních sociálních rysů a zároveň urychlí rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace. V oblasti volného času se rozhoduje na jedné straně o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb a zájmů a na druhé straně tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání. Z ekonomického pohledu se počítá s produktivitou a efektivitou potenciálu mladé generace získaného volnočasovými aktivitami a s prostředky ušetřenými na následné kriminalitě a narkomanií mládeže. V tom spočívá ekonomický význam kvalitního trávení volného času dětí a mládeže, které do určité míry může kompenzovat nedostatky školského systému (Sak, 2000, s. 131).

Spousta et al. (1997, s. 17) uvádí: „Volný čas je nesmírná hodnota, ale nikoli sama o sobě a sama pro sebe, nýbrž jako neomezená možnost člověka vrátit se k sobě samému, k svému autentickému plnému životu, přemýšlet o hodnotách, uvědomovat si jejich ohrožení a věnovat se jejich záchraně“.

2.5 Cíle a specifika výchovy ve volném čase

Cíl nám ukazuje cestu, motivuje nás, je pro nás určitou hodnotou, ke které se vztahujeme. Dává prostě smysl našemu snažení. Základním cílem výchovy je všestranné rozvinutí osobnosti vychovávaného. **Obecným cílem výchovy** ve volném čase je, aby vychovávané dítě bylo po všech stránkách připraveno na život, aby se mohlo rozvinout v oblasti tělesné, duševní, sociální i duchovní, v rovině rozumu, citů i vůle, aby si osvojilo potřebné vědomosti, dovednosti, návyky, postoje a hodnoty. Tento cíl je společný všem typům výchovy (Vyhnálková, 2014, s. 41).

„Cíle výchovy jsou ideální představy o osobnosti a pro vychovávaného představují úkoly, které by měl ve výchově zvládnout za pomoci vychovatelů. Výchovné cíle z hlediska obsahu jsou osobní ideály a výchovnými cíly se stávají právě prostřednictvím výchovy“ (Kratochvílová, 2004, s. 134). Od vychovatelů a vychovávaných se očekává, že se k těmto ideálům maximálně přiblíží. Podle Kratochvílové (2004, s. 168) cílem výchovy ve volném čase je vést děti a mládež k vytváření pozitivního vztahu k volnému času jako k osobní a společenské hodnotě a k jeho smysluplnému využívání.

Výchova ve volném čase má své specifické obecné a dílčí výchovné cíle. Obecným cílem je naučit jedince hospodařit s volným časem, smysluplně ho využívat, oceňovat volný čas jako významnou hodnotu. Z těchto obecných cílů vycházejí dílčí cíle. Dílčím cílem například je rozvíjet specifické schopnosti a zájmy, uspokojovat a kultivovat jejich potřeby, vést ke zdravému životnímu stylu a podporovat celoživotní vzdělávání. Specifické cíle mají také jednotlivé oblasti zájmových činností (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 72).

Velmi přesně shrnuje **specifické cíle výchovy** mimo vyučování Špičák (1990, s. 20-21):

- „kompenzovat jednostrannou fyzickou a psychickou zátěž, která vzniká při školním vyučování a napomáhat reprodukci sil vychovávaných jedinců,
- rozvíjet žádoucí zájmy a schopnosti dětí a mládeže,
- umožňovat získávání praktických zkušeností a vytvářet příležitosti k jejich využití v reálných životních situacích,
- uspokojovat touhu vychovávaných po citové odezvě, sebeuplatnění a uznání,
- učit děti a mládež žít ve skupině, navazovat, rozvíjet a prohlubovat hodnotné mezilidské vztahy,
- formovat mravní vlastnosti, vůli a charakter vychovávaných,
- vést mladou generaci k aktivní angažovanosti na rozvoji společnosti prostřednictvím dobrovolné společensky prospěšné činnosti.“

Nejdůležitějším znakem výchovy ve volném čase je **dobrovolnost**. Dítě se stává účastníkem volnočasové aktivity na základě svobodné volby, přestože může být podnícena někým jiným. Princip dobrovolnosti by měl být zachován i při dílčích aktivitách. S dobrovolným zapojením účastníka roste na významu motivace. Výchova ve volném čase má autonomní charakter. Vychovatel respektuje individuální zájmy, potřeby a schopnosti dětí. Děti mohou podávat vlastní návrhy a zapojovat se do přípravy programu. Tento přístup se označuje participace. Velký důraz se klade na aktivitu, samostatnost a tvořivost dětí. Volnočasové činnosti jsou pestré, přitažlivé a různorodé. Využívá se principu zkušenostního učení a zážitkové pedagogiky. Královskou metodou ve volném čase je hra (Vyhnálková, 2014, s. 42).

Volnočasové činnosti mají nepřímý výchovný charakter. Děti preferují buď samotnou činnost s bezprostředními výsledky, nebo prožitky, které zprostředkovaně

vznikají při její realizaci. Děti a mládež si během volnočasových aktivit vůbec neuvědomují, že jsou vychováni (Špičák, 1990, s. 27).

Pedagog volného času má k dispozici pestrý rejstřík organizačních forem. Využívá pestré škály prostředí, mezi nejvýznamnější patří přírodní a obecně venkovní prostředí: hřiště, louka, les. V oblasti volného času působí různé typy pracovníků, profesionální pedagogové, externí pracovníci a dobrovolníci, často mladší osmnácti let, se symbolickou nebo žádnou odměnou. Vztah mezi pedagogem volného času a dítětem bývá spontánnější a méně formální než mezi učitelem a žákem. Volnočasový pedagog je hlavně průvodcem, rádcem a přítelem (Vyhnálková, 2014, s. 43).

2.6 Zájmová činnost

Základ nabízených volnočasových aktivit tvoří činnosti založené na zájmu. „Zájmové činnosti jsou aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Podílí se na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince“ (Němec a kol., 2002, s. 23). Zájmová činnost má vždy aktivní charakter a vždy obsahuje volní složku. Významně ovlivňuje osobnost vychovávaného.

Každou činnost vyvolává nějaký konkrétní podnět. Pro všechno, co děláme, máme nějaké pohnutky – motivy. **Motivem** mohou být základní potřeby, pudy, vrozené dispozice, životní hodnoty, specifické osobní plány atd. Vzbuzení aktivity, její zaměřenost a projevy označujeme pojmem motivace. **Zájem** vyjadřuje relativně stálé zaměření osobnosti, souvisí s jejím celkovým zaměřením. Zajímavému předmětu člověk přikládá zvláštní hodnotu, protože mu přináší kladné citové naladění a uspokojení. Zájmy řadíme mezi vlastnosti aktivačně-motivační, souvisí s vlohami a schopnostmi jedince. Člověk rozvíjí zejména ty zájmy, ve kterých je úspěšný a které mu přináší uspokojení. Motivace aktivizuje, reguluje a posiluje žádoucí chování a směr (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 164, 171).

Zájmové činnosti jsou nejdůležitější součástí obsahu výchovy mimo vyučování. Mají významný podíl na utváření životního stylu a hodnotové orientace člověka, protože uspokojují, rozvíjejí a kultivují zájmy, uspokojují potřeby a rozvíjí specifické schopnosti jedince. Ideálem výchovy mimo vyučování je vychovat jedince s mnohostranně rozvinutými zájmy a jedním hlubokým specializovaným centrálním, celoživotním zájmem. Úroveň zájmů u člověka se projevuje v úrovni rodinné výchovy, v jeho pracovní

výkonnosti a pomáhá mu vyrovnat se s náročnými životními situacemi. Výchovným úsilím v této oblasti přispíváme k duševní hygieně. Duševní zdraví má vliv i na tělesnou kondici. Duševně a tělesně zdravý a vyrovnaný jedinec je schopen kvalitních pracovních výkonů. Racionální využívání volného času má tak i ekonomický efekt (Pávková a kol., 2002, s. 51).

Zájmová činnost kromě plnění funkce výchovné a vzdělávací plní i zdravotně hygienické úkoly, podílí se na prevenci sociálně patologických jevů. Může být prostředkem relaxace a odpočinku, regenerace a duševní i fyzické rekreace. Je důležité, aby příležitosti k uspokojení zájmu tvořily ucelenou soustavu. Hlavním ukazatelem není jen množství nabídky, ale její skladba a kvalita (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 165).

Němec a kol. (2002, s. 23 – 24) člení zájmové činnosti podle obsahu:

- **vědeckotechnické a vědecké** - biologické, mineralogické, motoristé,
- **technickopraktické** - kroužky dovedných rukou, vaření, chataření, ikebany,
- **společenskovědní** - vlastivědné, historické, sběratelství, sebevzdělávací jazykové,
- **přírodovědné** (pěstitelské a chovatelské) – včelaři, zahrádkáři, rybáři, chovatelé exotického ptactva,
- **estetickovýchovné** - hudební, výtvarné, literárně-dramatické,
- **tělovýchovné, sportovní a turisticky zaměřené** – atletika, gymnastika, plavání, bruslení, lyžování, florbal, sportovní hry.

Zájmová činnost může být **pravidelná** (činnost zájmových útvarů) nebo **příležitostná** (exkurze, vycházky, besedy, soutěže). Zařízení vytvářejí podmínky pro skupinovou činnost (kroužek, klub, oddíl) nebo pro individuální uspokojování zájmů. Některé činnosti mají charakter tzv. hromadné formy (festival, slavnost, sportovní akce). Podle stupně organizovanosti rozlišujeme organizované zájmové činnosti (kroužek, klub, oddíl) nebo spontánní činnosti (herny, volně přístupná sportoviště v areálu školy) (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 168).

Němec a kol. (2002, s. 24) podle druhu aktivity rozlišuje **zájmové činnosti receptivní a aktivně tvořivé**. O receptivní se jedná, když jedinci se účastní jako diváci nebo posluchači například návštěva kina, koncertu, divadla, výstavy, sledování televize. O aktivně tvořivou zájmovou činnost se jedná, pokud se jedinci na činnosti sami podílejí např. práce v dílně.

Důležitým prvkem zájmové činnosti je autentický **zážitek** zúčastněného. Zájmové aktivity přinášejí každému účastníkovi zážitek, ve stejné skupině může mít každý jedinec jiný zážitek, ovlivní ho jiná zkušenost, jiný moment činnosti. Zážitek ozvláštňuje každodenní život člověka. Přínosem pro skupiny spojující svůj program s náročnějším pobytem v přírodě je výchova prožitkem nebo zážitkem. **Prožitek** je emocionálně zabarvená evidence minulého, přítomného i očekávaného a je bezprostřední (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 175-181).

2.7 Vnější činitelé volného času

Vnější činitelé, kteří ovlivňují trávení volného času, souvisí s prostředími, ve kterých žijeme. Patří k nim především rodina, vrstevnická skupina, místo bydliště, celospolečenské podmínky a masmédiá (Vyhnálková, 2013, s. 14).

Nejdůležitějším a nejvýznamnějším vnějším činitelem je rodina. **Rodina** je primární sociální skupina. Pro většinu dětí a mládeže je také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, které se podílí na formování jejich osobnosti. Rodina vytváří hmotné podmínky, sociální ochranu a základy hodnotové orientace, začíná s výchovou a vzděláváním a rozvíjí mezilidské vztahy. Volný čas dětí ovlivňují především objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině: úplnost rodiny, její velikost nebo pozdější zakládání rodiny. Určitý vliv má také realizace volného času uvnitř rodiny, která je dána způsobem jejich života, postoji, stylem výchovy rodičů. Důležitý je aktivní zájem rodiny o to, aby její děti mohly svůj čas prožívat bohatě a smysluplně, na základě dobrovolnosti a za citlivého vedení rodičů, případně dalších členů rodiny. Rodina inspirující, podporující a realizující volnočasové aktivity může děti učít přistupovat k volnému času tvůrčím způsobem a vytvářet postoje a návyky, které budou uplatňovat i v dalším životě (Hofbauer, 2004 s. 56-61).

Společně trávený čas rodiny je pro děti nesmírně důležitý. Rozvíjí osobnost dětí i rodičů a posiluje citové vazby v rodině. Může zahrnovat různé volnočasové aktivity. Důležitá je jak kvantitativní, tak kvalitativní stránka společně tráveného času (Vyhnálková, 2013, s. 29-30).

V období dospívání pubescent se postupně odpoutává od rodiny. Nevede to však ke zrušení citové vazby k rodičům, pouze k její přeměně. Toto odpoutávání se může projevit i v trávení volného času s rodiči. Starší žáci nebudou trávit již tolik volného času

s rodiči jako mladší žáci, rovněž budou méně ovlivněni při výběru volnočasové aktivity rodiči, budou se rozhodovat podle svého uvážení, potřeb a schopností (Vágnerová, 2000, s. 237-240).

Volný čas dětí a mládeže významně ovlivňuje **vrstevnická skupina** (peer group). Jedná se o formu dobrovolného sdružování dětí a mladých lidí blízkého věku a obdobného zájmu, většinou téhož pohlaví a blízkého sociálního statusu. Příslušnost k vrstevnické skupině poskytuje ochranu a zázemí, kompenzuje sociální a citovou deprivaci, vytváří sociální vztahy a pocit bezpečí, pomáhá překonávat sociální izolaci a vede k jejich socializaci a osvojování pozitivních hodnot. Podle toho jaký vliv mají na jedince, rozlišujeme vrstevnické skupiny negativně a pozitivně zaměřené. **Negativně zaměřené** skupiny mohou vytvářet rizikové prostředí, ve kterém se mohou jedinci chovat delikventně a antisociálně (bandy, gangy). **Pozitivně zaměřené** vrstevnické skupiny se věnují společným hrám, soutěžím, sportování, zábavě a poznávání okolí. Členové mohou vstupovat do vzájemné komunikace (Hofbauer, 2004 s. 99).

Dalším činitelem působícím na volný čas člověka je **místo bydliště**. Z hlediska volného času rozlišujeme dva typy **lokálního prostředí** a to **městské a venkovské**. Obě prostředí výrazně ovlivňují, jak lidé, kteří zde bydlí, chodí do školy nebo pracují, mohou trávit volný čas (Vyhnálková, 2014, s. 31). V této práci se budeme zabývat venkovským prostředím.

Děti z vesnic mají omezenou možnost realizovat se ve svém volném čase. Chtějí-li rozvíjet své schopnosti a získávat dovednosti, musí dojíždět do města, což je z mnoha důvodů problematické např. z finančních a bezpečnostních, špatné autobusové spojení, velká vzdálenost, malé dítě. Vesnice už není tak bezpečná, za jakou byla ještě nedávno považována. I v malých vesnicích se objevují problémy s drogami, s kriminalitou i s jistou bezprizorností, problémy v rodinách, velká nezaměstnanost (Němec a kol., 2002, s. 117).

Vesnice umožňuje snadnější dosažitelnost přírody. Příroda je podnětným, všestranně využitelným zdrojem a cílem živelných podnětů a cílevědomě zaměřených volnočasových aktivit. Ty se uplatňují v přírodním prostředí různými způsoby. Lidé v něm žijí a pracují, procházejí a projíždějí jím, ve volném čase se do něj vracejí. Příroda vytváří široký a nadějný prostor pro bohaté spektrum spontánních i organizovaných, tradičních i nových činností sloužících k oddechu a uvolnění a přinášejících zážitky, emoce, podněty i vzpomínky (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 15).

Kvalita kulturního života obce zrcadlí zájmy svých obyvatel a nadšení dobrovolníků podílejících se na jeho organizaci. Ve vesnicích pracují různé organizace a spolky např. Sbor dobrovolných hasičů, Sokol, myslivci, včelaři, Skaut. Velké tradice mají folklórní soubory. Významnou roli sehrávají farní úřady, které se věnují dětem ve volném čase. Důležité je, jak se staví k volnočasové nabídce obec a škola, která může nabízet pro své žáky zájmové kroužky. Téměř v každé obci je hřiště a kulturní sál (Němec a kol., 2002, s. 118).

Volný čas člověka je utvářen a ovlivňován **celospolečenskými podmínkami**. V oblasti volného času dětí a mládeže má velký význam stát, který tuto oblast může výrazně podporovat nebo také opomíjet. Významnou roli v této oblasti sehrává **komerční sektor** (Vyhnálková, 2013. s. 17).

Zásadní vliv na volný čas zejména dětí a mládeže mají **masmédiá a moderní a komunikační technologie**. Jejich význam spočívá v dlouhodobém nepřímém působení na velkou část populace. Ve 20. století masmédiá prošla prudkým vývojem, zejména knihy, časopisy, film, rozhlas a televize. Na přelomu století je doplnil internet a zařízení, jako jsou počítače, mobily a dnes u dětí velice oblíbené tablety (Hofbauer, 2004 s. 128-129).

Podle Krause (2014, s. 126-127) plní média v životě člověka a společnosti funkci informativní, komunikativní, formativní a rekreativní. Média neposkytují pouze informace, ale mají schopnost manipulovat s lidmi, utvářet si je k obrazu svému, jsou zdrojem relaxace a zábavy, umožňují rychlou komunikaci s ostatními lidmi a se světem, zároveň člověka uzavírají v samotě.

Aktuálním požadavkem je učit se média využívat vhodně a v přiměřeném rozsahu se zřetelem ke sdělovaným obsahům a hodnotám, protože média ve volném čase především dětí a mládeže působí i nežádoucími vlivy. Příliš časté využívání médií ve volném čase může vést k závislosti na nich. Vhodné je obsah a metody volnočasových aktivit koncipovat tak, aby nevedly k jednostrannosti a stereotypům, ale podporovaly všestranný rozvoj osobnosti (Hofbauer, 2004 s. 136-137).

Sledování televize a trávení času u počítače patří podle výzkumu hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let z roku 2009 mezi nejčastější neorganizované volnočasové aktivity žáků základních škol. Výzkumem bylo také zjištěno, že žáci

s přibývajícím věkem opouštějí zájmové kroužky a oddíly a svůj čas tak individuálně a neorganizovaně tráví u počítače, televize a s kamarády (Bocan et al., 2012, s. 25).

3 VOLNOČASOVÉ INSTITUCE

Výchova ve volném čase zpravidla probíhá v určité instituci (zařízení, sdružení). Typ dané organizace určuje do jisté míry cíle působení, dobu a místo setkávání účastníků, možnosti spolupráce s jinými odborníky. V této kapitole uvedeme přehled zařízení pro výchovu ve volném čase. Vzhledem k tomu, že se v této práci budeme zabývat zájmovým vzděláváním v Kozlovicích, podrobněji se zmíníme o těch zařízeních pro výchovu ve volném čase, která se v této obci nacházejí.

V souvislosti s výchovou dětí a mládeže ve volném čase můžeme volnočasové instituce rozdělit do čtyř skupin:

- výchovné a vzdělávací instituce zapsané v rejstříku škol a školských zařízení,
- nestátní neziskové organizace,
- zařízení sociálních služeb, zdravotnické zařízení a jiná zařízení mimo resort školství,
- volnočasové organizace působící na komerčním principu (Vyhnálková, 2014, s. 53).

Školy a školská zařízení se řídí Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon). Školská zařízení poskytují služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělání ve školách nebo s ním přímo souvisejí. Školská zařízení mohou zajišťovat také ústavní nebo ochrannou výchovu nebo preventivně výchovnou péči. Školskými zařízeními zájmového vzdělávání jsou školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Řídí se Vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (Vyhnálková, 2014, s. 53-54).

Podle § 2 výše jmenované vyhlášky se zájmové vzdělávání realizuje těmito formami:

- příležitostnou, výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností,
- pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,
- táborovou činností,
- osvětovou činností, činností vedoucí k prevenci rizikového chování, výchovou k dobrovolnictví a shromažďování a poskytování informací,
- individuální prací, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů,

- využitím otevřené nabídky spontánních činností (www.msmt.cz).

Mezi další školská zařízení, která realizují výchovu dětí a mládeže ve volném čase patří školská zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy (dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy, diagnostické ústavy), školská zařízení pro preventivně výchovnou péči a školská výchovná a ubytovací zařízení (školy v přírodě, domovy mládeže, internáty). Tato zařízení poskytují dětem a mládeži také ubytování, které je spojeno s celodenním výchovným působením zahrnující oblast mimoškolních a volnočasových aktivit vychovávaných (Vyhnálková, 2014, s. 56).

Mezi **nestátní neziskové organizace** patří spolky dětí a mládeže a spolky věnující se dětem a mládeži. Řada z nich působí na celém území naší republiky. Do této skupiny řadíme Skaut, Českou tábornickou unii, Pionýr, Duhu, Sokol a další tělovýchovné organizace, zájmová sdružení hasičů, rybářů a některá další (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 149-150).

Od 1. ledna 2014 podle nového občanského zákoníku, Zákona č. 89/2012 Sb., se dosavadní občanská sdružení mění na spolky. Najdeme zde v § 214 definici spolku, kde se píše, že alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm. Zakládat spolky mohou občané (i právnické osoby). Spolky vznikají registrací u ministerstva vnitra (www.bezplatnapravniporadna.cz).

Společenstvím spolků dětí a mládeže v naší republice je Česká rada dětí a mládeže založená v roce 1998. Dnes sdružuje 98 členských organizací. Jejím posláním je podporovat mimoškolní výchovu a činnost svých členů, zejména snahu o vytváření právních, hospodářských, společenských a kulturních podmínek vhodných pro jejich činnost. Také hájí zájmy svých členů vůči domácím i zahraničním orgánům, organizacím a institucím (<http://crdm.cz>).

Nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží, nabízí aktivní využití jejich volného času. Významnou měrou doplňují a obohacují výchovně-vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Přirozeným způsobem rozvíjí dovednosti, schopnosti a talent dětí a připravují je na budoucí život. MŠMT ČR vypisuje na podporu nestátních neziskových organizací dotované programy (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 149-150).

3.1 Volnočasové aktivity v základní škole

Škola jako všeobecně vzdělávací a výchovná instituce vytváří předpoklady pro úspěšný vstup dětí a mládeže do profesionálního, občanského a volnočasového života. Škola svou úlohu ve volném čase uplatňuje jednak přímo a také prostřednictvím školní družiny a školního klubu. „Dobrovolná účast na volnočasových aktivitách školy vytváří prostor pro rozvoj individuálních předpokladů účastníků a jejich zájmového vzdělávání jako souhrnu jednorázových i pravidelných činností. **Plní funkci vzdělávací a výchovnou, kulturní a sociálně-preventivní, zdravotní, oddechovou a kompenzační**“ (Hofbauer, 2004, s. 66). Spolupracuje s rodiči, s obcí a s institucemi volného času a rozvíjí a kultivuje zájmy a nadání, sociální vztahy a demokratické občanství.

Ve volnočasových aktivitách v období školní docházky pedagogové objevují zájmy a nadání dětí. Dále je samy rozvíjejí nebo dávají k tomu podnět. Snaží se utvářet pozitivní vztah dětí k dalším způsobům vzdělávání prostřednictvím volnočasových aktivit, k budoucímu povolání a celému životu. Mnozí se v původně pouze zájmových oborech profesionalizovali a dosahují v nich špičkových výsledků (Hofbauer, 2004, s. 66-67).

Škola nabízí dětem přímo ve škole po skončení vyučování různé zájmové kroužky, které často vedou sami učitelé, což není zrovna optimální. Tyto kroužky mohou podporovat nějaký školní předmět, například jazyky, matematiku, fyziku. Tuto výchovu a vzdělávání označujeme pojmem neformální výchova a vzdělávání (Bocan et al., 2012, s. 44).

Škola pořádá a podporuje například exkurze, návštěvy divadel, koncertů, historických a kulturních památek, organizuje recitační a výtvarné soutěže, výstavy výtvarných prací žáků, besedy se spisovateli, sportovní soutěže, karnevaly, výlety. V rámci školy působí specifická zařízení, která jsou určena i pro působení ve volném čase dětí. Patří k nim například knihovny, čítárny, hřiště. V současnosti na našich školách ve volném čase působí školní družiny a školní kluby (Hofbauer, 2004, s. 75-76).

3.2 Školní družina

Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování. Patří mezi nejčtenější zařízení určené pro volný čas dětí. Ve školních družinách je zaměstnáno nejvíce vychovatelů. Pedagogická práce ve školních družinách má svá specifika, je výrazně

odlišná od běžného vzdělávání. Družina není pokračováním vyučování, tvoří přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma (Pávková, Hájek a kol., 2003, s. 11-12).

Školní družina je určena především pro žáky prvního stupně základní školy. Plní funkce výchovné, zdravotní a sociální. **Výchovně vzdělávací** práce se orientuje zejména na nejrůznější zájmové činnosti a pohybové aktivity. Významná je **funkce sociální**, protože zajišťuje bezpečnost dětí v době, kdy rodiče jsou zaměstnání (Němec, 2002, s. 21). **Zdravotní funkce** se řídí požadavky psychohygieny. Časové rozvržení a uspořádání činností by mělo podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj dítěte (Pávková, Hájek a kol., 2003, s. 65).

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) i školní družina si vytváří vlastní závazný školní vzdělávací program. Jde o vlastní vzdělávací dokument, který vychází z konkrétních místních podmínek dané školní družiny a vychází ze vzdělávacího programu vlastní školy. Formuluje konkrétní cíle, formy a obsah vzdělávání, obsahuje časový plán, ekonomické, materiální a personální podmínky školní družiny a vymezuje podmínky pro dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a podmínky pro činnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Hájek a kol., 2007, s. 7-17).

Prvotním posláním družiny je bezprostřední naplňování volného času dětí, tedy výchova ve volném čase. Vyšším posláním je výchova k volnému času, která spočívá ve vytváření návyků na účelné trávení volného času a na získání informací o různých zájmových volnočasových činnostech. Školní družina slouží výchově, vzdělávání, rekreační a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování. Svou funkci naplňuje odpočinkovými, rekreačními a zájmovými činnostmi a přípravou na vyučování. Rodiče přihlašují své děti do družiny také proto, že chtějí čelit sociálně patologickým jevům ohrožující děti (gamblerství, nesnášenlivost, agresivita, drogová závislost). Z tohoto důvodu je nutné pojímat výchovu ve školní družině i jako významnou formu primární prevence sociálně patologických jevů (Pávková, Hájek a kol., 2003, s. 13-17).

Školní družina je přednostně určena nejmladším žákům (1. až 5. třída). Ve školních družinách probíhá pestrá nabídka zájmových činností ve známém prostředí, které dává dětem pocit bezpečí, a pro rodiče je finančně dostupná. Ve školním roce 2014/15 navštěvovalo školní družinu v České republice 301 990 účastníků. Podíl žáků ve školních družinách vztažený k počtu žáků prvního stupně se meziročně zvyšuje a v posledních pěti

letech relativně výrazně překračuje hranici 50 % (57,0 % všech žáků prvního stupně v roce 2014/15 oproti 55,3 % v roce 2012/13) (<http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>).

3.3 Skaut

Podle pedagogického slovníku je „skauting výchovné hnutí, které vzniklo na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii. Zakladatelem byl **Robert Baden-Powell**. Rozvíjí vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry, vychovává k praktickým dovednostem, družnosti, ale i k myšlence sebekázně, služby a čestnosti. U nás se skauting šířil vlivem **A. B. Svojsíka** (v roce 1914 byla založena česká skautská organizace Junák)“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 214).

Úkolem Skautu je působit na své členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti a připravit je tak na plnění své povinnosti vůči bližním, společnosti a vlasti. Podporuje vlastenectví a bratrství mezi národy. Jeho činnost je zaměřena také na turistiku a pobyt v přírodě. Skauting pracuje na principu družinového systému. Výchovné působení probíhá ve skupině 5 až 10 dětí pod vedením dospívajícího rádce, který je jen o něco starší než ony samy. Systém využívá nesmírného vlivu vrstevnické skupiny a kladných vzorů věkově blízkých vedoucích. Systém rádců umožňuje participaci starších dětí. Tyto děti se učí být odpovědnými za program a za druhé (Pávková a kol., 2002, s. 143-144).

Skautský program je pestrobarevný, náplň činností je různorodá a přizpůsobená věku a individuálním potřebám dětí. Skauting je otevřen všem a každému nabízí příležitost navázat nová přátelství. Skautská výchova ctí především tyto hodnoty: hrát fěr, spolupracovat s ostatními, být ohleduplný k okolnímu prostředí a mít vztah k přírodě. Program se během roku uskutečňuje prostřednictvím zážitků, her, aktivit a dalších činností na schůzkách v klubovně, na hřišti či v okolí. O víkendech vyrážejí oddíly na vícedenní akce ven do přírody. V létě pak činnost oddílu završí tábor, který většinou trvá 2 týdny. Skautské hnutí je založeno na třech principech, které se promítají do skautského slibu i zákona a udávají směr celému skautskému hnutí:

- odpovědnost za sebe a svůj rozvoj,
- spolupráce, pochopení a odpovědnost vůči druhým lidem i životnímu prostředí,
- hledání duchovních hodnot, které člověka přesahují.

Každoročně skauti vozí do České republiky vánoční plamínek Betlémského světla. Dále pořádají pro děti do 12 let Závody světlušek a vlčat, pro děti 11 - 15 let Svojsíkův závod, známý je závod napříč Prahou přes tři jezy (<http://www.skaut.cz>).

3.4 Sokol

Velkou tradici a významný vliv mají tělovýchovné a sportovní organizace. Mezi naše nejvýznamnější organizace patří Sokol, založený **Mirolavem Tyršem**. Usiloval o harmonický rozvoj tělesné, duševní i morální stránky osobnosti. Ideálem byl zdravý, všestranně vyspělý národ. Kromě tělovýchovných a sportovních činností uskutečňuje i vzdělávací a osvětovou činnost (Pávková a kol., 2002, s. 145).

Program Sokola tvoří soubor sportovních, pohybových, kulturních a společenských aktivit, které se uskutečňují v tělocvičných jednotách. Jejím posláním je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů, organizovat a vykonávat tělovýchovnou, sportovní, kulturní a společenskou činnost, podporovat rozvoj osobnosti a vychovávat k čestnému jednání v životě soukromém i veřejném, k národnostní, rasové a náboženské snášenlivosti, k demokracii, svobodě a humanismu, k osobní skromnosti a ukázněnosti, k lásce k rodné zemi a úctě k duchovnímu dědictví našeho národa (<http://www.sokol.eu>).

Sokol se stal majetnou organizací. Vlastní tělocvičny, cvičiště, hřiště, kina, ubytovny, letní tábory, ozdravovny, plovárny, knihovny a čítárny. Sokol měl i různé sociální fondy a vlastní úrazové pojištění (Němec a kol., 2002, s. 41).

4 VOLNOČASOVÁ NABÍDKA V KOZLOVICÍCH

Účelem této kapitoly je popsat nabídku volnočasového vyžití pro děti v Kozlovicích. Zaměříme se na instituce a organizace, které se dětem a volnočasovým aktivitám věnují. Největší část je věnována ZŠ Kozlovice. Dále jsou zde uvedeny informace o kulturních, sportovních a dalších zařízeních a spolcích v obci.

4.1 Charakteristika obce Kozlovice

Obec Kozlovice se nachází v Moravskoslezském kraji v okrese Frýdek-Místek. Rozkládá se na pomezí Moravskoslezských Beskyd a Podbeskydské pahorkatiny na trase Frýdek-Místek - Frenštát pod Radhoštěm. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1294. Historicky se jedná o vesnici ležící na hranici mezi Lašskem a Valašskem. Pro Valaško hovoří fakt, že zde sídlil Valašský vojvoda, pro Laško zase skutečnost, že Leoš Janáček zde sbíral podklady pro své Lašské tance.

Obrázek 1: Umístění Kozlovic na mapě ČR a znak Kozlovic (www.kozlovice.cz)

Katastrální výměra Kozlovic je 21,08 km². K 31. 12. 2015 obec měla 3002 občanů, z toho 502 dětí do 15 let, z toho 256 chlapců a 246 dívek (www.kozlovice.cz).

4.2 Základní škola Kozlovice

Občanská vybavenost v oblasti školství je v Kozlovicích dostatečně zabezpečena. V obci funguje Základní a mateřská škola Kozlovice, příspěvková organizace, jejíž součástí je i školní družina. Protože problematikou této práce jsou volnočasové aktivity

dětí školního věku, tedy žáků základní školy, budeme se nyní věnovat základní škole a školní družině.

Základní škola má 311 žáků, z toho 212 žáků prvního stupně a 99 žáků druhého stupně. Školní družinu navštěvuje 119 dětí, což je 56, 13 % žáků prvního stupně. Vzdělávání žáků této školy se uskutečňuje podle ŠVP Rosnatka, jehož přílohou je ŠVP školní družiny.

Základní škola poskytuje dětem po vyučování smysluplné využívání volného času a to prostřednictvím zájmových kroužků. **Kroužky** jsou převážně sportovního zaměření. Vedou je učitelé této školy nebo externí pracovníci, kteří jsou odborníci v příslušné zájmové činnosti. Poplatek za jeden kroužek činí 50 Kč na jeden měsíc, včelařský kroužek a stolní tenis je zdarma, vedoucí jsou externí pracovníci a tuto činnost dělají dobrovolně bezplatně jako koníček ve svém volném čase. Keramický kroužek navíc vybírá peníze na materiál. Škola nabízí např. divadelní kroužek, sboreček, pohybové hry, badminton. Pro nezájem v tomto školním roce nebyl otevřen florbal. Všechny kroužky konají svou činnost jednou týdně.

Ve škole nově od tohoto školního roku působí taneční škola Antonio. Každý pátek, nejdříve děti prvního stupně, potom druhého stupně, tančí latinskoamerické a moderní tance v relaxačním sále ve škole. Každé pondělí na stejném místě cvičí roztleskávačky Mambo. Za pronájem relaxačního sálu platí nájemné na základě uzavřené smlouvy. Poplatky za tyto kroužky jsou mnohonásobně vyšší než za školní. Tyto kroužky jsou v plné kompetenci příslušných vedoucích.

Školní družinu navštěvují žáci 1. - 5. tříd. Jsou rozděleni do čtyř oddělení. Náplní práce ve školní družině je zájmové vzdělávání, které je uskutečňováno formou různých činností. Děti si mohou vybírat z pestré nabídky rekreační a zájmové činnosti. Kromě heren vychovatelky pro svou práci mohou využívat další prostory školy: keramickou dílnu, malou a velkou tělocvičnu, venkovní hřiště, školní zahradu, hernu stolního tenisu a relaxační sál. Protože se jedná o vesnickou školu, která je obklopena krásnou přírodou, mnoho volnočasových aktivit dětí se uskutečňuje právě v ní bez ohledu na roční období.

4.3 Sportovní a kulturní zařízení v obci

Největším sportovním zařízením a chloubou Kozlovic je **Sportovně rekreační centrum Kozlovice**, které disponuje velkou a malou tělocvičnou, pinpongovou hernou, venkovním hřištěm a relaxačním sálem. Protože je součástí základní školy, tak všechny jmenované prostory jsou v době vyučování využívány školou a do 15 hodin je mohou využívat školní družiny.

Velká tělocvična má nalajnované hřiště na volejbal (kurt je barevně odlišen), nohejbal, košíkovou, florbal a badminton. Je vybavena stojany na volejbal a nohejbal, volejbalovou sítí, otočnými koši na košíkovou, házenkářskými brankami, 2 stojany včetně sítě na badminton. K dispozici je WC, sprchy a 2 šatny. **Malá tělocvična** má litou podlahu nalajnovanou na volejbal, košíkovou a florbal. Je vybavena stojany na volejbal, volejbalovou sítí a koši na košíkovou. Z technických důvodů je zde zakázán fotbal. Příslušenství tvoří 2 šatny, WC a sprchy. **Pinpongová herna** je vybavena třemi pingpongovými stoly včetně sítěk. Příslušenství je společné s malou tělocvičnou. **Venkovní hřiště** je nalajnované na volejbal, nohejbal a tenis. Je vybaveno stojany na volejbal a nohejbal včetně sítě na tenis. Povrch tvoří umělý trávník. Hřiště je osvětleno. **Relaxační sál** je vybaven po celé jedné stěně zrcadly, klimatizací, televizí, DVD přehrávačem a CD přehrávačem s ozvučením. Podlaha je pokryta zátěžovým kobercem. Je využíván pro aerobic, tančení, cvičení i ubytování. K dispozici je šatna, sprchy a WC.

Mezi další sportoviště obce patří **víceúčelové hřiště, dětské hřiště a dětské dopravní hřiště a fotbalové hřiště** v Měrkovicích, což je část Kozlovic. Povrch víceúčelového hřiště tvoří asfalt. Hřiště je nalajnované na volejbal a florbal. Je vybaveno mobilními brankami a volejbalovými koši. Povrch dětského hřiště a dětského dopravního hřiště tvoří trávník, asfalt a dlažba. Je vybaveno dopravním značením, herním zařízením a herními prvky.

Výše uvedená sportoviště mohou využívat organizované i neorganizované skupiny a jednotlivci. Musí se řídit provozním řádem. Přednost mají domácí oddíly. Během školního roku je Sportovně rekreační centrum využíváno školou, neboť je součástí školy. Po domluvě se školou je možno v tomto objektu zajistit nocleh a stravování. O prázdninách využívají tuto službu dětské letní tábory.

Další sportoviště, která se nacházejí v obci, neprovozuje obec. Patří mezi ně Kozlovický ranč (Paint horse s. r. o), skokanský areál Kozlovice (TJ Sokol Kozlovice – oddíl lyžování), fotbalové hřiště FC Kozlovice a minigolfové hřiště v areálu Na Mlýně. Kulturními zařízeními obce jsou knihovna a kulturní sál. Knihovna se nachází v nové přístavbě školy. Kromě půjčování knih nabízí informační lekce pro žáky základních škol. Její součástí je informační centrum (www.kozlovice.cz). V kulturním sále se konají karnevaly, koncerty a další kulturní akce.

4.4 Nestátní neziskové organizace v obci

V této kapitole se budeme zabývat pouze těmi organizacemi, které nabízejí volnočasové aktivity pro děti školního věku.

4.4.1 Kulturní spolky

Kulturními spolky, které se věnují dětem ve volném čase v Kozlovicích, jsou Dětský folklórní soubor Valášek z Kozlovic, o. s., a Klávesová škola Lenky Lepíkové.

Dětský folklórní soubor **Valášek** navázal na tradice lidové kultury ve svém kraji. Nejmladší děti od 3 do 6 let navštěvují tzv. přípravku, děti starší 6 let chodí do velkého Valášku. Nacvičují jednou týdně. Hlavní náplní práce je podporovat u dětí zájem o lidové písně, zvyky a tradice. Základním repertoárem jsou folklórní písně, tance a zvyky z okolí Kozlovic, umělecky zpracované pro děti. Soubor vystupuje na mnoha folklórních slavnostech a festivalech doma i v zahraničí. Děti se pravidelně zúčastňují soutěže dětských interpretů lidových písní **Zpěváček**, kde dosahují výborných výsledků. Součástí souboru je **cimbálová muzička Valášek**, která doprovází nejen přípravku, ale i velký Valášek a také vystupuje samostatně. Malí muzikanti se zdokonalují ve hře na svůj hudební nástroj, zároveň mají možnost poznat a vyzkoušet si hru na hudební nástroj druhých. Muzička není pouze o muzice, ale i o spolupráci, schopnosti poslouchat se, pomáhat si, nalézt kompromis ve společné hře a zejména mít z hraní radost (www.valasek - kozlovice.cz/).

Klávesová škola Lenky Lepíkové poskytuje přímo ve škole dětem výuku hru na klavír a keyboard. Součástí výuky je hudební nauka. Každé dítě dochází do výuky jednou týdně.

4.4.1 Sportovní spolky

Mezi sportovní spolky působící v obci patří FC Kozlovice – fotbalový klub, Floorball Club Kozlovice, Sport pro všechny Kozlovice, o. s., TJ Sokol Kozlovice – oddíl lyžování skoky, TJ Sokol Kozlovice – oddíl stolního tenisu a SKTKD – sportovní klub Taekwondo.

FC Kozlovice má vlastní budovu zázemí klubu, travnaté fotbalové hřiště s tribunou a náhradní fotbalovou plochu. Klub v současné době registruje přes 70 aktivních sportovců od 6 let až po muže. V současné době trénují 3 družstva benjamínků a 2 družstva žáků. Tréninky probíhají pro všechny družstva 2 x týdně v pondělí a ve středu v různém časovém rozmezí. V zimním období trénují v malé a velké tělocvičně ve škole, v letním období na vlastním hřišti (www.fc-kozlovice.cz).

Floorball Club Kozlovice nabízí dětem florbalové tréninky jednou týdně ve velké tělocvičně ve škole. Děti jsou rozděleny na přípravku, mladší žáky a starší žáky. O víkendech hrají zápasy.

Sport pro všechny Kozlovice, o. s., nabízí dětem od 1. do 9. třídy junior aerobic. Hlavní náplní je aerobní cvičení. Děti pod vedením nacvičují různé choreografie, se kterými vystupují na kulturních akcích obce. Tréninky probíhají každé úterý v relaxačním sále, pro děti 1. - 4. třídy v době 15.45 - 16.30 a pro děti 5. až 9. třídy v čase 16.30 - 17.50. Ve stejnou dobu probíhají tréninky už řadu let. Sport pro všechny Kozlovice, o. s., o letních prázdninách každoročně pořádá vlastní letní tábor pro své děti, o vedlejších prázdninách soustředění doplněné rekreačním programem.

TJ Sokol Kozlovice - oddíl skoky na lyžích sdružuje děti od šesti let. Děti v průběhu roku trénují v tělocvičně i na skokanském můstku. Využívají i skokanského můstku v nedalekém Frenštátě pod Radhoštěm. Kozlovičtí žáci ve skoku na lyžích dosahují na soutěžích dobrých výsledků.

TJ Sokol Kozlovice - oddíl stolního tenisu nabízí tuto zájmovou aktivitu prostřednictvím kroužku ve škole. Ti nejlepší pak dochází ještě na další tréninky a hrají turnaje.

SKTKD - sportovní klub Taekwondo věnuje se tréninku dětí od šesti let. Tréninky jsou situovány a přizpůsobovány věku a schopnostem cvičících. Koncepce tréninku rozvíjí pohybové a koordinační dovednosti, nacvičují reakční schopnosti a to formou her

a procvičování základních technik, atletických a gymnastických cvičení. Taekwondo je korejské bojové umění. Trenérem je mistr ČR v Taekwondo, což je pro děti obrovská motivace. Tréninky probíhají 2 krát týdně v malé tělocvičně (www.sktkd.cz).

4.4.2 Ostatní spolky

Mezi ostatní spolky, které působí v oblasti volného času dětí v obci, patří Sbor dobrovolných hasičů Kozlovice, Skautský oddíl NASHURO Kozlovice a Český svaz včelařů Kozlovice.

SDH Kozlovice vytváří podmínky pro činnost s dětmi a mládeží, podporuje zdravý rozvoj jejich osobnosti, zejména pak jejich psychických, intelektuálních, mravních, sociálních a fyzických schopností, vede mladé členy k odpovědnosti za rozvoj své osobnosti, úctě k vlasti, přírodě a celému lidskému společenství, jako i k dodržování preventivně výchovných zásad v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva a dalších mimořádných událostí. Kolektiv mladých hasičů SDH Kozlovice tvoří 2 družstva – mladší a starší hasiči. Mladších žáků je 16, starších žáků je 8. Mladí hasiči SDH Kozlovice jsou přihlášení do celoroční hry Plamen (každoročně). Jejím cílem je rozvíjet dovednosti dětí, napomoci s organizací celoroční činnosti apod. V rámci hry **Plamen** se zúčastňují šesti soutěží: závod požárnické všestrannosti, požární útok, útok CTIF, štafetu dvojic, štafetu CTIF a štafetu 4x60 metrů. V rámci okresního sdružení hasičů Frýdku-Místku se zúčastňují hadicové a uzlové štafety. Co se týká hry Plamen, tam se učí ještě střílet ze vzduchovky, šplhat po laně, poznávat topografické značky, vázat uzly. Mladí hasiči také píšou kroniky, jezdí na výlety, exkurze, hrají hry. Cvičení starších žáků probíhá každé pondělí od 16 do 18 hodin, mladší žáci mají schůzky každou středu rovněž od 16 do 18 hodin.

Skautský oddíl NASHURO Kozlovice má registrovaných 69 členů, z toho 38 mladších 15 let. Oddíl tvoří 5 družin, skupin podobného věku. **Blizárky** tvoří kluci 5. až 7. třídy, skupinu **Gekoni** tvoří kluci 3. až 4. třídy, **Pavučinky** dívky 6. až 8. třídy, **Borůvky** dívky 4. až 6. třídy a **Roverský kmen** dívky a chlapci starší 15 let. Družiny se scházejí jednou týdně v klubovně. Program pro ně připravují rádci, což jsou vedoucí skupiny. Kromě schůzek pořádají jednodenní výpravy, 1 až 2 krát do roka víkendové akce a o letních prázdninách skautský tábor, který je vyvrcholením celoroční činnosti (www.kozlovice.skautifm.cz).

Český svaz včelařů Kozlovice se věnuje dětem v rámci včelařského kroužku ve škole. Kroužek má dlouholetou tradici, funguje při škole už od roku 1948. Děti se schází ve škole, praktická část probíhá v nedalekém školním včelínku. Nyní je před dokončením nový včelařský areál, jehož součástí je dětská včelí farma. Tento areál bude sloužit nejen včelařům, ale i laické veřejnosti. Včelařský kroužek zde má nové útočiště a zázemí. V rámci nadačního programu se včelařům podařilo získat finanční prostředky a instalovaly se pozorovací včelí úly. Jeden je celoskleněný a druhý vybaven kamerovým systémem pro online přenosy. Zájemců o pozorování přibývá nejen z okruhu mladých včelařů. Děti i dospělí mohou sledovat online, co včely právě dělají. Největším úspěchem včelařského kroužku je postup do celostátního kola soutěže mladých včelařů **Zlatá včela**.

4.4.3 Farnost Kozlovice

Důležitou součástí farnosti Kozlovice je **schola**, kterou založil Miloš Gandera v roce 1986 jako seskupení mladých lidí zpívající rytmické písně. Předcházelo tomu ukončení činnosti sborového zpěvu, kde se angažovali zejména starší lidé. Dnes tvoří scholu nadšení dobrovolníci v relativně širokém věkovém spektru, kterým je spolu dobře a kteří mimo jiné i zpívají. K těm jiným činnostem patří například pořádání následujících akcí: Dětský karneval, Ples, víkendové akce a také vedení scholky pro děti. Děti se scházejí každý pátek od 16 hodin v sále farnosti. Vítáno je každé zpěvuchtivé dítě. **Scholka** zpívá nenáročnou klasickou liturgickou hudbu a moderní rytmické křesťanské písně. Děti hrají na kytaru, housle, klávesy a flétnu. Dospělí je doplňují hrou na kontrabas, klarinet a perkuse. Svým zpěvem doprovází především liturgii v kostele, jinak veřejně nevystupují. Jejich motto je „Zpíváme, hrajeme si a máme z toho radost.“ Děti se mohou účastnit různých výletů a víkendových akcí (www.farnost.kozlovice.cz).

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V oblasti volného času je obzvlášť důležité věnovat velkou pozornost dětem a mládeži. Děti školního věku mají dostatek volného času, a tak se nabízí otázka, jak ho využívají. Mají velké možnosti, jak tento čas využijí, zda hodnotně a smysluplně nebo nikoliv.

Empirická část této diplomové práce je zaměřena na výzkum volného času žáků ZŠ Kozlovice. Zkoumali jsme, jak tito žáci tráví svůj volný čas. Zjišťovali jsme, jaké zájmové kroužky navštěvují a jakým volnočasovým aktivitám se věnují v Kozlovicích i mimo tuto obec, případně proč nenavštěvují žádnou volnočasovou aktivitu. Dále jsme zjišťovali, do jaké míry při výběru organizované volnočasové aktivity děti ovlivňují rodiče a které zájmové aktivity dětem v obci chybí. Také nás zajímalo, jestli žáci ZŠ Kozlovice mají dostatek volného času a zda jsou žáci spokojeni, jak tráví svůj volný čas.

Stanovili jsme výzkumné cíle a zformulovali výzkumné otázky. Na základě výzkumných cílů jsme vytvořili dotazník. Stanovili jsme hypotézy a ověřili je. Dospěli jsme k určitým závěrům, které v následujících kapitolách interpretujeme.

5.1 Dosavadní stav zkoumání

Jak jsme už uvedli v teoretické části práce, problematikou volného času dětí a mládeže se zabývá celá řada autorů. Některé jsme v naší práci citovali. K problematice volného času žáků školního věku jsou také napsány bakalářské a diplomové práce. Většinou se zabývají volným časem žáků 2. stupně. Výzkumy této problematiky realizovali také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Národní institut dětí a mládeže.

K problematice volného času dětí a mládeže v Kozlovicích nebyla napsána žádná práce. Já jsem se ve své bakalářské práci „*Hra jako dominantní činnost volného času ve školní družině*“ zabývala volným časem žáků ve školní družině na ZŠ Kozlovice. Jedním z cílů této práce bylo zjistit oblíbenost her ve školní družině. Celkem 36 % dětí, z toho 51 % chlapců, uvedlo jako nejoblíbenější pohybové hry, druhé nejoblíbenější u dětí a nejoblíbenější u děvčat byly tvořivé hry (33 %) (Kožuchová, 2014). Sportovní aktivity v Kozlovicích jsou žákům nabízeny, tvořivé ovšem dětem chybí.

Problematikou volného času žáků školního věku se zabývá například diplomová práce Martiny Davídkové „*Volný čas dětí a role rodiny v něm*“. Tato práce z roku 2015 se zabývá volným časem žáků ve věku 6 až 15 let v Trutnově. Výzkumem bylo zjištěno, že zájmové kroužky navštěvuje více než 2x týdně 48 % dotázaných žáků, 1x týdně 40 % žáků a 12 % žáků nenavštěvuje žádný kroužek. Celkem 72 % žáků je spokojeno s tím, jak tráví svůj volný čas, nespokojeno je 8 % a 20 % o této otázce nepřemýšlí. Mezi nejoblíbenější volnočasové aktivity patří sportovní (36 %), 18 % žáků uvedlo tanec, aerobik a balet, 5 % žáků počítačové a 2 % žáků přírodovědné aktivity. Výjimečně žáci navštěvují divadelní a hasičský kroužek nebo skaut. Dále byla potvrzena oblíbenost hry na počítači, tabletu a mobilu a sledování televize (Davídková, 2015, s. 59-70).

Další práce se zabývají pouze žáky 2. stupně základních škol. I tyto práce zjistily, že žáci nejčastěji navštěvují sportovní kroužky a svůj volný čas tráví u počítače a televize. Dušilová (2014) uvádí, že žáci nejčastěji navštěvují sportovní a pohybové aktivity, cizím jazykům se nevěnují téměř vůbec. Podle Kučerové (2014) často až denně sportuje 61 % žáků, nikdo z žáků nevedl, že nesportuje nikdy. Další nejčastější aktivitou je tanec. Volfová (2014) dospěla rovněž ke zjištění, že žáci nejčastěji navštěvují sportovní kroužky (44,6 %), pak hudební a taneční kroužky. Mezi nejčastější neorganizované činnosti ve volném čase patří sledování televize a práce s počítačem (Dušilová, 2014). Podle Kučerové (2014) 30,7 % dospívajících respondentů tráví svůj čas na počítači často, denně pak 49 %. U televize denně tráví čas 30 % respondentů. Podle výzkumu Volfové (2014) tráví svůj čas na počítači často 30,7 % dospívajících respondentů.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy od 1. dubna 2009 spolupracovalo s Národním institutem dětí a mládeže na národním projektu **Klíče pro život – Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání**. Součástí projektu je rozsáhlý výzkum hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let s názvem „*Děti v ringu dnešního světa*“. Výzkum byl mimo jiné zaměřen i na volný čas. Nejvíce kroužků navštěvují děti ve věku 9 až 12 let, děti ve 12 až 14 letech začínají kroužky opouštět. Nejčastějším důvodem je nástup puberty, kdy tyto děti hledají vlastní identitu a mohou být labilní ve svém prožívání. Nejvíce navštěvované jsou volnočasové aktivity sportovní, pak hudebně dramatické, výtvarné a rukodělné. Chlapci se více věnují sportovním aktivitám, pak technickým a turistickým. Dívky nejvíce navštěvují hudebně dramatické aktivity, vzdělávací, výtvarné a rukodělné. Téměř tři čtvrtiny dětí navštěvují volnočasové aktivity alespoň jednou týdně (Bocan et al., 2012, s. 45-53).

Respondenti, kteří nechodí do žádné zájmové aktivity, jako důvod proč nechodí, nejčastěji uváděli nezám (47 %), pak nedostupnost spojenou s absencí volnočasové aktivity v dané lokalitě (21 %) nebo spojenou s financemi (20 %). Nezám o zájmové aktivity uváděly nejčastěji děti ve věku 13 až 15 let (58 %). Necelá polovina respondentů se ve volném čase nenudí, 47 % se nudí občas a 7 % se nudí často (Bocan et al., 2011, s. 107-110).

Nejčastější činností ve volném čase u všech věkových kategorií je sledování televize. Starší děti postupně opouštějí činnost v kroužcích a svůj volný čas tráví s přáteli anebo právě u televize a počítače. Se vzrůstajícím věkem hraje televize a internet důležitější roli. Více než 80 % starších žáků je denně „on-line“ (Bocan et al., 2012, s. 36-43).

Na základě výsledků výzkumné studie „*O zdraví a životním stylu dětí a školáků*“ mezinárodně známou jako **Health Behaviour in School-Aged Children: A WHO Cross-National Study [HBSC]** z roku 2010 (výzkumný soubor tvořilo 5686 žáků 5., 7. a 9. tříd základních škol a těchto odpovídajících 7. a 9. tříd víceletých gymnázií) mezi nejčastěji navštěvované kluby či organizace patří sportovní, které navštěvuje 54,5 % chlapců a 35,7 % dívek. Z organizovaných volnočasových aktivit převažují u chlapců i dívek aktivity pohybového charakteru. Alespoň 1x týdně se týmovým sportovním aktivitám věnuje 57 % žáků (fotbal, házená), více než 2x týdně 44 % chlapců a 22 % dívek. Organizované sportovní aktivity individuálního charakteru nejméně 1x týdně provozuje přibližně 63 % dětí, konkrétně 57,6 % chlapců a 67,4 % dívek. Přibližně 21 % dětí ve svém volném čase se věnuje skupinovým tanečním a dramatickým aktivitám (zpěv ve sboru, hra v kapele nebo v orchestru, hra v divadelní skupině). Přibližně 25 % dětí potom individuálním hudebním aktivitám, např. hře na hudební nástroj. Počítačové hry 2 a více hodiny denně ve všední dny hraje 58,1 % chlapců a 24,2 % dívek, o víkendu 65,8 % chlapců a 29,9 % dívek. U dívek se spíše jedná o e-mailování, brouzdání po internetu, chatování nebo psaní domácích úkolů (Kalman, Vašíčková, 2013, s. 77-83).

S rostoucím věkem byl zjištěn nárůst času stráveného u počítače, u patnáctiletých ve srovnání s daty z roku 2002 je to z 30 % na 80 %. Více než dvě hodiny denně tráví u počítače 7 z 10 dětí. Stejný čas tráví většina dětí u televize, ve srovnání s rokem 2002 se jedná o mírný pokles (Kalman, 2011, s. 22).

Z výzkumu Národního institutu dětí a mládeže **Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit** z roku 2012 vyplývá, že nejnavštěvovanější kroužky jsou

opět sportovní a pohybové (69 %), pak kroužky umělecky zaměřené a vzdělávací. Pravidelně tráví volný čas ve volnočasových aktivitách 82 % dětí ve věku 6 - 15 let. Celkem 75 % rodičů nejraději získává informace o volnočasových aktivitách ve škole, přibližně čtvrtina rodičů využívá média (www.nidm.cz).

5.2 Výzkumné cíle

Hlavním výzkumným cílem praktické části je analyzovat, jak žáci ZŠ Kozlovice tráví volný čas.

Z hlavního cíle vyplývají dílčí cíle:

- Zjistit, zda žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice navštěvují častěji zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity než žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice.
- Zjistit do jaké míry jsou žáci ZŠ Kozlovice při výběru zájmového kroužku a organizované volnočasové aktivity ovlivňováni rodiči.
- Zjistit, jaké zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity navštěvují zkoumaní žáci v Kozlovicích a jaké mimo obec.
- Zjistit, odkud jsou žáci ZŠ Kozlovice informováni o nabídce organizovaných volnočasových aktivit.
- Zjistit, proč žáci ZŠ Kozlovice nenavštěvují žádné zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity.
- Zjistit, zda mají žáci ZŠ Kozlovice dostatek volného času, co dělají nejčastěji ve svém volném čase a jestli jsou spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas.
- Jaké zařízení žáci ve svém volném čase v Kozlovicích využívají.

5.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Před vytvořením dotazníku pro žáky ZŠ Kozlovice jsme zformulovali výzkumné otázky, které chceme objasnit:

- V jaké míře navštěvují žáci ZŠ Kozlovice zájmové kroužky nebo jiné organizované volnočasové aktivity a v případě, že žádnou nenavštěvují, tak z jakého důvodu?
- Jaké zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity navštěvují žáci v Kozlovicích a do jaké míry je při výběru těchto aktivit ovlivňují rodiče?
- Jaké zájmové kroužky a aktivity žáci navštěvují mimo obec?

- Odkud se žáci dovídají o nabídce organizovaných volnočasových aktivit?
- Je nabídka organizovaných volnočasových aktivit v Kozlovicích dostatečná?
Které kroužky a organizované volnočasové aktivity v obci dětem chybí?
- Mají žáci ZŠ Kozlovice dostatek volného času a vnímají kroužky jako volný čas?
- Jsou žáci spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas?
- Co dělají žáci ZŠ Kozlovice nejčastěji ve volném čase?
- Kterých akcí pro děti v Kozlovicích se žáci zúčastňují?
- Jaké volnočasové zařízení ve svém spontánně tráveném volném čase (mimo kroužek nebo organizovanou volnočasovou aktivitu) žáci ZŠ Kozlovice využívají?

Na základě prostudované literatury, dosavadních výzkumů a vlastních subjektivních zkušeností jsme stanovili následující hypotézy:

H₁: Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice navštěvují zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity častěji než žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice.

H₂: Žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice častěji nenavštěvují žádnou organizovanou volnočasovou aktivitu než žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice.

H₃: Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice jsou ve volbě organizovaných volnočasových aktivit častěji ovlivňováni rodiči než žáci 2. stupně této školy.

H₄: Dívky ZŠ Kozlovice navštěvují organizované volnočasové aktivity častěji než chlapci ZŠ Kozlovice.

5.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum volného času probíhal v únoru 2016 ve všech třídách na ZŠ Kozlovice. Jednalo se celkem o 311 žáků 1. až 9. tříd. ZŠ Kozlovice je vesnický typ školy, kam dojíždějí některé děti i z malých okolních vesnic, Lhotky a Myslíku. V těchto vesnicích není škola a žádné volnočasové aktivity ani zařízení pro tyto děti. V tabulce 1 je přehledně znázorněna struktura výzkumného vzorku zjištěná ze dvou kontaktních položek v dotazníku. Větší počet tvoří žáci 1. stupně (68,17 %) z důvodu zvýšení porodnosti tím, že se do obce přistěhovali do nových rodinných domů občané z měst.

Tabulka 1: Struktura výzkumného vzorku

	Chlapci	Dívky	Celkem
1. třídy	24	18	42
2. třídy	27	23	50
3. třídy	21	23	44
4. třídy	22	19	41
5. třídy	18	17	35
6. třída	11	10	21
7. třída	9	16	25
8. třída	12	12	24
9. třída	13	16	29
Celkem	157	154	311

5.5 Výzkumná metoda

Pro realizaci námi uvedeného výzkumného problému jsme zvolili kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum. Z důvodu velkého počtu dotazovaných žáků byl jako výzkumný nástroj využit dotazník. Jedná se o nejméně používanou metodu. Podle Gavory (2000, s. 99) dotazník je „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“.

Otázky v dotazníku musí být jasně a jednoznačně formulovány pro dobré pochopení. Výhodou dotazníku je jeho anonymita a poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů, které se pak dobře vyhodnocují. Jeho nevýhodou je, že odpovědi mohou být zkreslené, ať již z důvodu nepochopení otázky nebo záměrně. Dotazník by měl splňovat základní požadavky kladené na dobré měření, a to zejména validitu a reliabilitu (Chrásková, 2007, s. 164-171).

Výzkumné šetření probíhalo v únoru 2016 na ZŠ Kozlovice po domluvě s ředitelkou této školy prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku. Za účelem ověření kvality dotazníku týden před vlastním šetřením byl proveden předvýzkum. Zúčastnilo se ho 8 žáků různého věku, zejména byl zaměřen na nejmladší žáky. Jeho cílem bylo zjistit, zda jsou jednotlivé položky pro ně srozumitelné a pochopitelné a zda jsou schopni dotazník vůbec vyplnit. Na jeho základě jsme položky dotazníku upravili do konečné podoby a rozhodli jsme se, že kromě žáků 1. tříd budou i žákům 2. tříd rozdány dotazníky domů, aby jim

při jejich vyplňování pomohli rodiče. Děti např. nedovedly přesně uvést, jaké kroužky navštěvují a jak často a kam dojíždějí. Velmi obtížné byly pro ně i škály.

Dotazník se skládá z úvodu a z jednotlivých položek. Úvodní část seznamuje respondenta s tématem dotazníku a zdůrazňuje jeho anonymitu. Rovněž obsahuje prosbu o jeho vyplnění a poděkování. Dotazníky pro žáky 1. a 2. tříd byly navíc doplněny o prosbu rodičů o pomoc dětem při jejich vyplňování a samozřejmě poděkování jim. Hlavní část dotazníku tvořilo 15 položek, které byly sestaveny tak, aby byly přiměřeně náročné. Dotazník obsahuje 3 uzavřené položky, 5 polouzavřených položek, 2 otevřené položky a 5 škálových položek. První dvě uzavřené položky jsou kontaktní, které zjišťují pohlaví a třídu respondentů. U škálových položek respondenti přiřazovali známku 1 až 5 podle hodnotící škály. U jedné z nich přiřazovali číslici vyjadřující četnost dané aktivity za týden. Vzor dotazníku se nachází v příloze 1.

Dotazník byl rozdán všem žákům ZŠ Kozlovice. Žáci 1. a 2. tříd dotazníky vyplňovali doma s pomocí rodičů, ostatní žáci ve škole. Aby bylo dosaženo co největší návratnosti dotazníků a aby dotazníky byly vyplněny co nejkvalitněji, byla jsem po dohodě s ředitelkou při jejich vyplňování ve třídě. Výhodou bylo, že jsem pedagogickým pracovníkem jmenované školy. Před vyplňováním dotazníků jsem otázky nejdříve přečetla a vysvětlila i způsob odpovědi. Pokud žák nepochopil, vysvětlila jsem znovu i příkladem. Postupně jsme vyplňovali všechny otázky. Dotazník zvládli vyplnit všichni žáci. Chybějící žáci vyplnili dotazník dodatečně opět za mé přítomnosti. Výsledky jsou shrnuté do tabulek a grafů.

5.6 Analýza a prezentace výsledků

V této části jsou zpracována a vyhodnocena zjištěná data realizovaného výzkumného šetření prostřednictvím dotazníku. Výzkumný vzorek tvořilo 311 žáků ZŠ Kozlovice, z toho 157 chlapců a 154 děvčat. Protože dotazníky žáci vyplňovali postupně ve škole, jejich návratnost je 100%. I žáci 1. a 2. tříd vrátili všechny dotazníky vyplněné.

Zjištěná data byla zanesena čárkovací metodou do tabulek. Na základě analýzy jednotlivých položek dotazníku jsou zodpovězeny jednotlivé výzkumné otázky a verifikovány stanovené hypotézy. Pro lepší přehlednost jsou výsledky prezentovány pomocí tabulek a grafů.

5.6.1 Vyhodnocení výzkumných otázek

V jaké míře navštěvují žáci ZŠ Kozlovice zájmové kroužky nebo jiné organizované volnočasové aktivity a v případě, že žádnou nenavštěvují, tak z jakého důvodu?

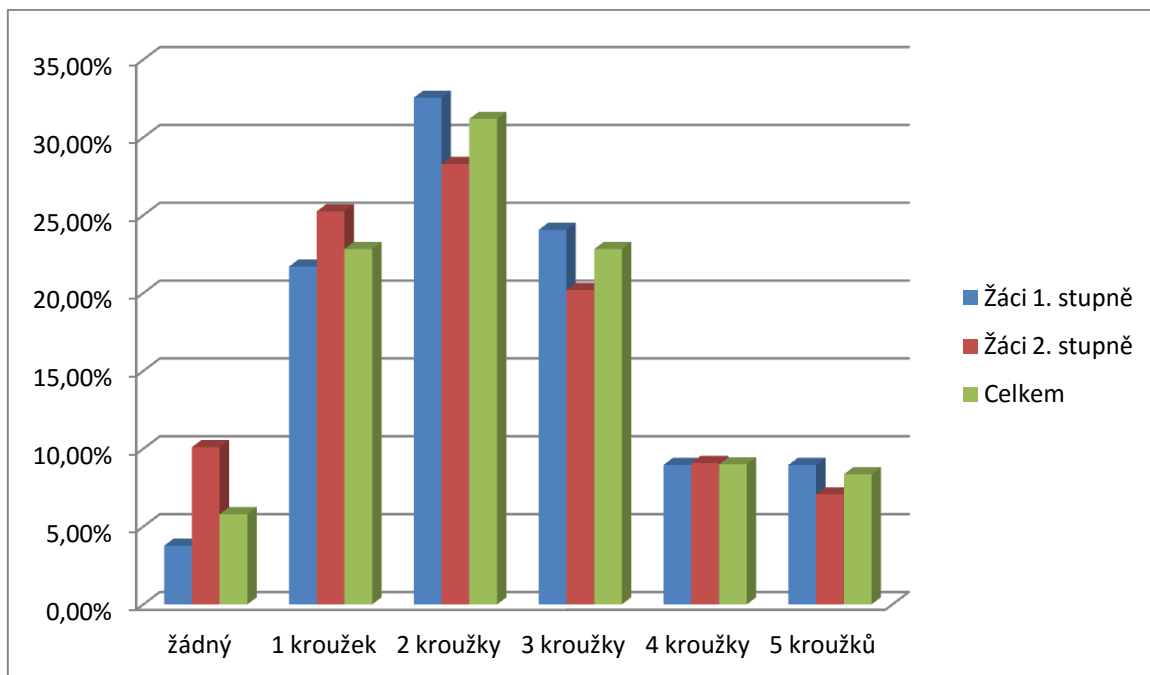
Zjišťovali jsme, zda žáci ZŠ Kozlovice navštěvují pravidelně zájmový kroužek nebo jinou organizovanou volnočasovou aktivitu nebo nenavštěvují. V případě, že navštěvují, měli uvést počet těchto navštěvovaných volnočasových aktivit. Pokud nenavštěvují žádnou, vybírali z uvedených možností důvod, proč tomu tak je nebo mohli uvést jiný důvod. Zjištěná data podrobně zobrazuje tabulka 2 a graf 1.

Tabulka 2: Návštěvnost zájmových kroužků nebo volnočasových aktivit

Počet kroužků x_i	Počet žáků	Četnost n_i	Relativní četnost f_i	$n_i \cdot x_i$
1	71	71	0,228	71
2	97	97	0,312	194
3	71	71	0,228	213
4	28	28	0,090	112
5	26	26	0,084	130
žádný	18	18	0,058	0
		E 311	E 1,000	E 720

Žáci navštěvují v průměru 2,32 organizované volnočasové aktivity. Alespoň jednu volnočasovou aktivitu navštěvuje 293 žáků, což je 94,21 %, konkrétně 90,45 % chlapců a 98,05 % děvčat. Pouze jednu navštěvuje 71 žáků, což je 22,83 % z celkového počtu. Průměrně 5 zájmových aktivit (více než 5 zájmových aktivit žádný z respondentů nenavštěvuje) navštěvuje 8, 36 % žáků, a to 8,96 % žáků 1. stupně a 7,07 % žáků 2. stupně.

Žádný kroužek ani jinou volnočasovou aktivitu pravidelně nenavštěvuje 18 žáků, což je 5,79 %. Zajímavé je srovnání žáků 1. a 2. stupně, žádnou volnočasovou aktivitu nenavštěvuje 3,77 % žáků 1. stupně a 10,10 % žáků 2. stupně. Jako důvod, proč nenavštěvují žádnou volnočasovou aktivitu, 13 žáků uvedlo nezájem, 5 žáků nemá čas, 4 žáci uvedli, že stojí hodně peněz a 1 žák uvedl, že nechce mezi děti.

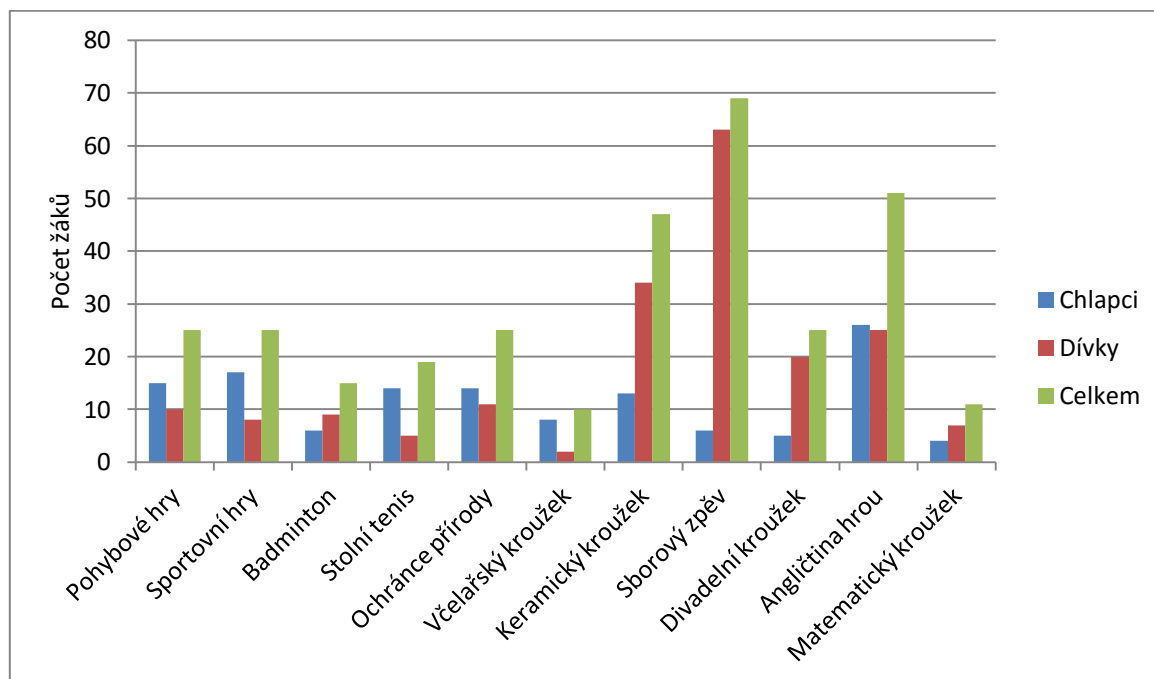
Graf 1: Návštěvnost zájmových kroužků nebo volnočasových aktivit

Jaké zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity navštěvují žáci v Kozlovicích a do jaké míry je při výběru těchto aktivit ovlivňují rodiče?

Pro přehlednost uvádíme zjištěná a zpracovaná data do grafu 2 (kroužky realizované školou) a grafu 3 (ostatní volnočasové aktivity v obci). Sboreček jsme sloučili se sborovým zpěvem, protože se jedná o stejný kroužek. Sboreček je určen pro žáky 1. až 3. tříd a sborový zpěv pro žáky 4. až 9. tříd. Stejně to je i s dramafáčkem a divadelním kroužkem. Dramafáček je určen pro žáky 3. tříd a divadelní kroužek pro žáky 4. až 9. tříd. Proto v grafu uvádíme sborový zpěv a divadelní kroužek

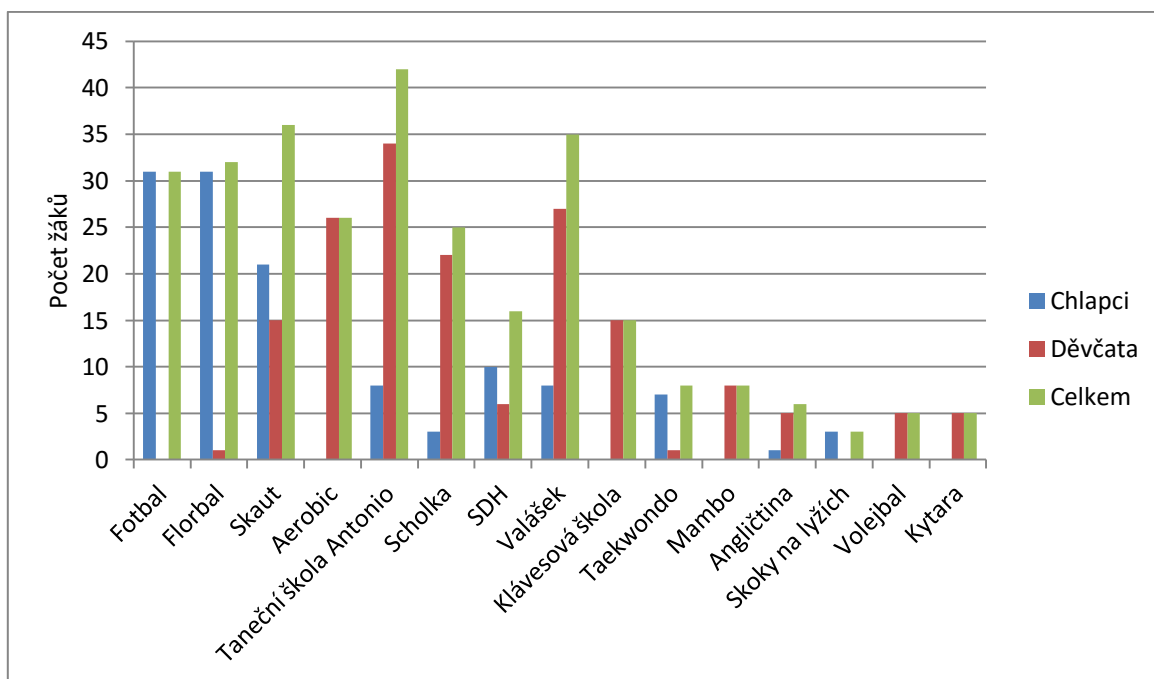
Z grafu 2 můžeme vyčíst, kolik žáků navštěvuje daný kroužek realizovaný školou, a to celkem, zvláště chlapci a děvčata. Někteří respondenti navštěvují více kroužků. Sboreček a sborový zpěv navštěvuje 69 žáků (22,19 %), z toho 63 dívek, což je 40,91 % z celkového počtu dívek. Angličtinu hrou navštěvuje 51 žáků. Když to porovnáme s počtem žáků, pro koho je kroužek určen (pro 1. a 2. třídy), zjistíme, že 55,43 % žáků 1. a 2. tříd navštěvuje angličtinu hrou. Velký počet žáků tohoto kroužku souvisí s tím, že děti získané znalosti využijí ve 3. třídě ve výuce anglického jazyka a zároveň patří mezi kroužky, při jejichž výběru děti nejvíce ovlivnili rodiče. Keramický kroužek navštěvuje 47 žáků, z toho 34 dívek, což je 22,08 % dívek. Sportovní kroužky (sportovní hry,

pohybové hry, badminton a stolní tenis) navštěvuje 84 žáků (27,01 %), z toho 32 dívek (20,78 %) a 52 chlapců (33,12 %). Ochránce přírody navštěvuje 25 žáků, včelařský kroužek 10 žáků, divadelní kroužek 25 žáků a matematický kroužek 11 žáků.

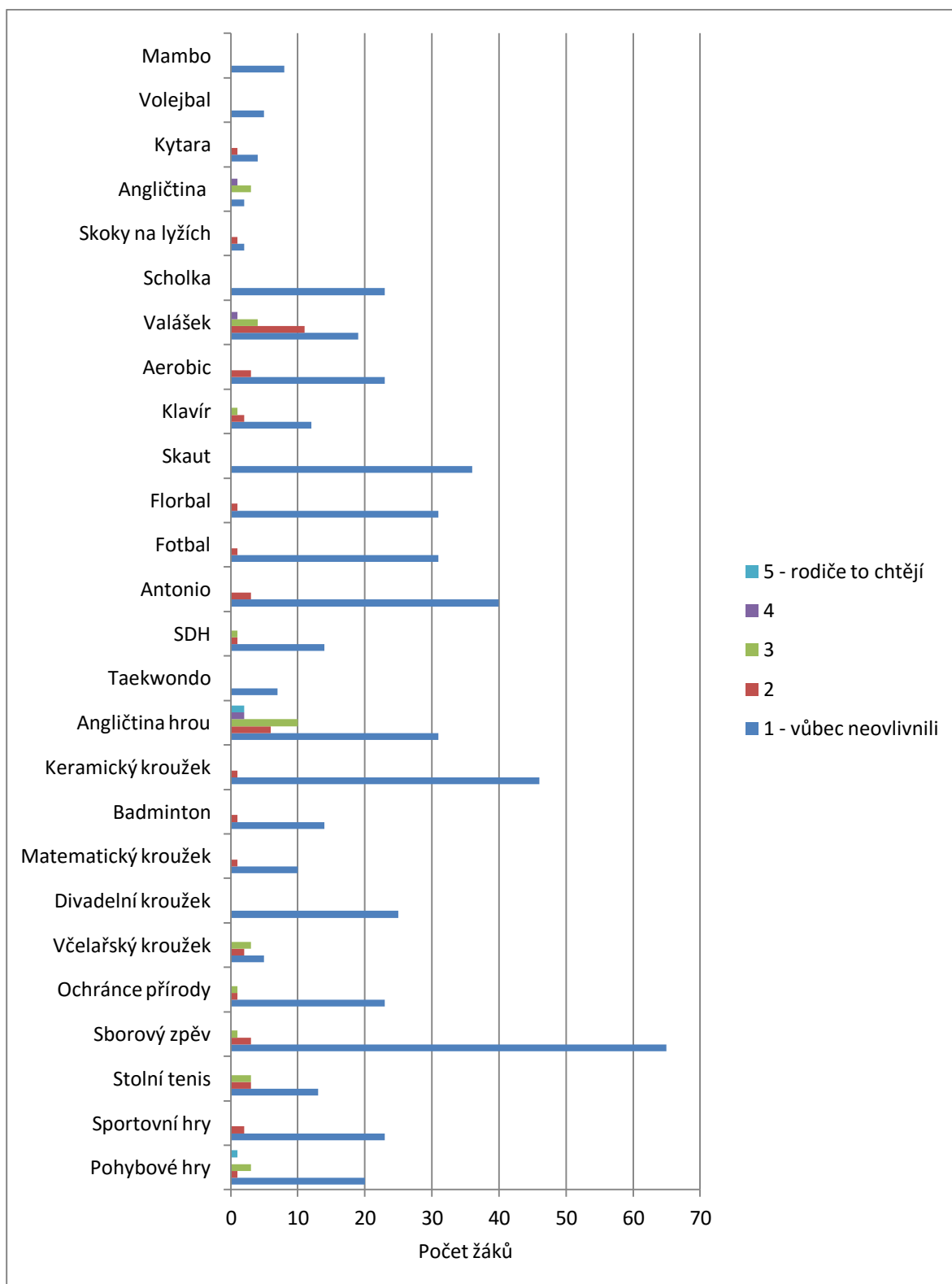
Graf 2: Návštěvnost kroužků realizovaných školou

Z ostatních volnočasových aktivit v obci (graf 3) žáci nejvíce navštěvují taneční školu Antonio, a to 42 (13,5 %) žáků. Celkem 36 žáků navštěvuje Skaut a 35 žáků navštěvuje Valášek. Chlapci nejvíce navštěvují fotbal a florbal, oba stejně 31 chlapců, což je 19,75 %. Dívky mají největší zájem o taneční školu Antonio, celkem 34 dívek, což je 22,08 % z celkového počtu dívek. Celkem 27 (17,5 %) dívek navštěvuje Valášek a 26 (16,88 %) dívek aerobic. Nejmenší zájem je o skoky na lyžích, pouze 3 chlapci. Je to škoda, protože v Kozlovicích je skokanský můstek. Z důvodu malého počtu volejbalistek (pouze 5) do 15 let trénují se staršími.

Graf 3: Návštěvnost volnočasových aktivit v obci nerealizovatelných školou

Do jaké míry rodiče ovlivňují děti při výběru volnočasové aktivity (graf 4) jsme zjišťovali pomocí škály 1 - 5: 1 – vůbec, vybral(a) jsem si sama, 5 – musím tam chodit, rodiče to chtějí. Ovlivňování rodiči jsme zjišťovali pouze u zájmových kroužků a volnočasových aktivit v Kozlovicích. Nejvíce rodiče ovlivnili žáky navštěvující včelařský kroužek (průměrné skóre ovlivnění 1,80) a angličtinu hrou (průměrné skóre ovlivnění 1,78). Všichni žáci sportovních her, dramaťáčku, divadelního kroužku, taekwonda, skautu, scholky, volejbalu a Mamba nebyli při výběru těchto aktivit vůbec ovlivnění rodiči, tedy si vybrali sami a hodnotili všichni 1.

Graf 4: Ovlivňování žáků rodiči při výběru volnočasové aktivity

Jaké zájmové kroužky a aktivity žáci navštěvují mimo obec?

Z tabulky 3 a 4 můžeme vyčíst, do jakých volnočasových aktivit žáci dojíždějí mimo obec a kam. V závorce u hodnoty vyjadřující počet žáků se vyskytuje údaj, který udává, kolikrát týdně se daná aktivita koná. Pokud tam závorka není, aktivita se koná jednou týdně. Mimo obec do volnočasových aktivit dojíždí celkem 77 žáků, což je 24,76 %. Pouze 6 žáků navštěvuje 2 volnočasové aktivity, a to ve Frýdku-Místku 4 žáci, 1 žák na Hukvaldech a 1 žák ve Frýdlantě nad Ostravicí. ZUŠ navštěvuje celkem 24 žáků, protože 2 obory studuje 1 žák ve Frýdku-Místku a také 1 žák ve Frýdlantě nad Ostravicí. Nejvíce žáků dojíždí do okresního města Frýdku-Místku a to 36. Do Frenštátu pod Radhoštěm dojíždí 10 žáků, 8 žáků dojíždí do Frýdlantu nad Ostravicí a také do Koprivnice, do Palkovic dojíždí 7 žáků, na Hukvaldy 4 žáci, 2 žáci dojíždí do Ostravy a rovněž do Brušperku.

Tabulka 3: Návštěvnost volnočasových aktivit mimo obec

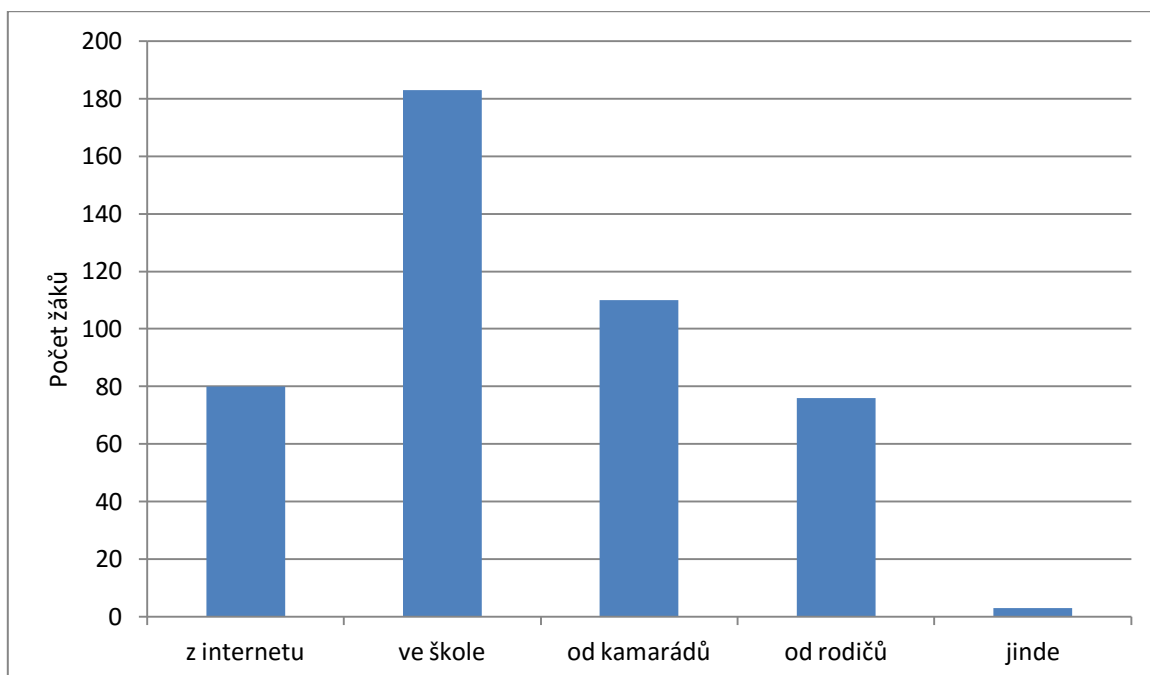
	Frýdek- Místek	Brušperk	Frýdlant n. Ostr.	Koprivnice	Palkovice	Hukvaldy	Ostrava	Frenštát p. Radh.	Celkem
Tenis			1 (2x)	3 (2x)	3 (3x)	2 (2x)			9
Fotbal	7 (4-5x)	2 (4x)				1 (2x)	2 (2x)		12
Bruslení	2 (2x)			1					3
Gymnastika	1				1			3	5
Atletika	2			3 (2x)					5
Hokej	2 (1-3x)			1					3
Házená	2 (2x)								2
Plavání	1							2	3
Volejbal					2 (2x)				2
Zumba								2	2
Golf	1								1
Modelář						2			2
Taekwondo	1								1
Tanec	2 (2x)		2 (3x)						4
Badminton					1				1
Jóga	1								1
Šachy	1								1
Celkem	23	2	3	8	7	5	2	7	57

Tabulka 4: Návštěvnost ZUŠ

ZUŠ	Housle	Flétna	Klavír	Kytara	Cimbál	Zpěv	Vv	Celkem
Frýdek-Místek	3 (2x)	5 (3-2x)	4	1	1 (2x)	1	2	17
Frenštát pod Radh.	1 (2x)						2	3
Frýdlant nad Ostr.	2	1 (2x)	2				1	6
Celkem	6	6	6	1	1	1	5	26

Odkud se žáci dovídají o nabídce organizovaných volnočasových aktivit?

Graf 5 informuje, odkud se žáci dovídají o nabídce kroužků a organizovaných volnočasových aktivit. Žáci o nabídce jsou nejčastěji informováni ve škole, a to 183 (58,84 %) žáků, 110 (35,37 %) žáků se o nabídce dovídá od kamarádů, 80 (25,72 %) žáků z internetu, 76 (24,44 %) žáků od rodičů a 3 (0,96 %) žáci jinde. Neuvedli odkud. Žáci uváděli více možností.

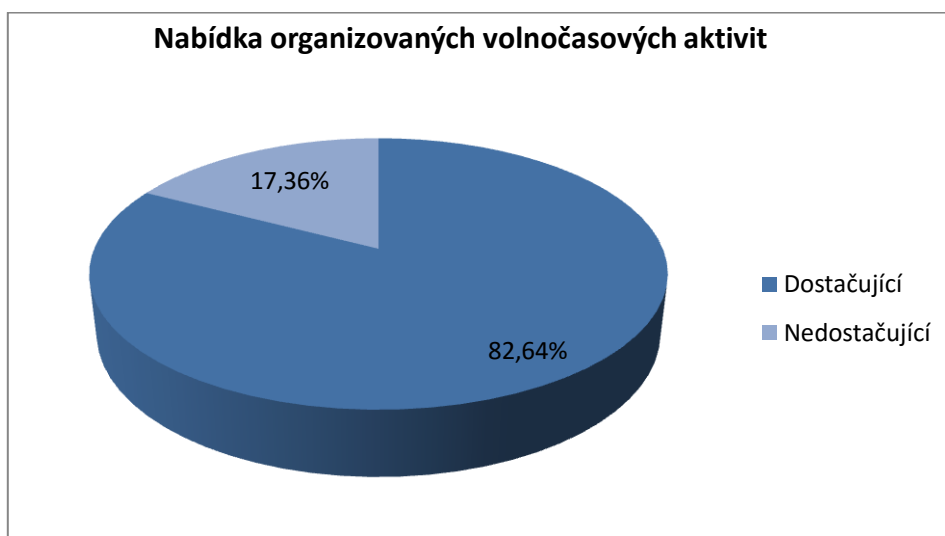
Graf 5: Odkud se žáci dovídají o nabídce volnočasových aktivit

Je nabídka organizovaných volnočasových aktivit v Kozlovicích dostatečná? Které kroužky a organizované volnočasové aktivity v obci dětem chybí?

Většina žáků (257) uvedlo, že nabídka kroužků a organizovaných volnočasových aktivit je dostatečná. Nemyslí si to 54 dětí. Zjištěná data jsou uvedena v grafu 6.

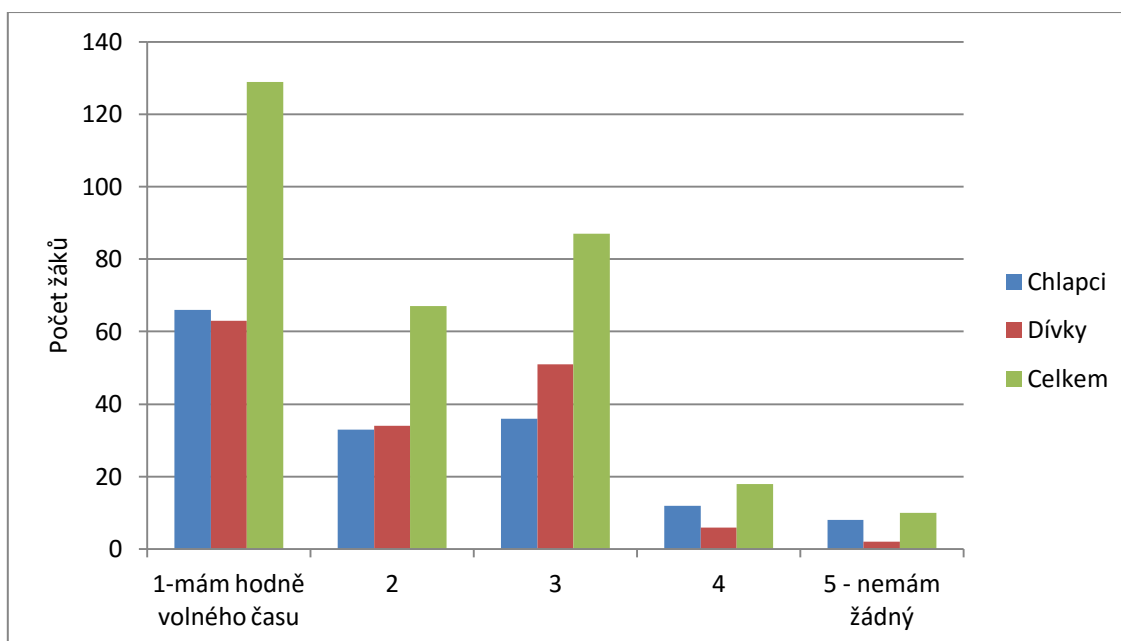
Žákům nejvíce chybí výtvarný kroužek. Uvedlo ho 11 žáků. Někteří žáci výtvarný kroužek navštěvují v ZUŠ. Před několika lety však ve škole výtvarný kroužek fungoval. Dnes škole chybí pedagog výtvarné výchovy. Celkem 4 žákům chybí počítačový kroužek, 3 žákům šachový kroužek, atletika, gymnastika a parkurový kroužek, 2 žákům chybí basketbal, tenis, modelářský kroužek, rugby, kroužek ručních prací, balet a taneční kroužek. Tance se v Kozlovicích vyučují, respondenti však neuvedli, o jaký druh tance mají zájem. K dalším kroužkům, které jim chybí, patří např. vybíjená pro žáky 2. stupně, fotbal nebo florbal pro dívky, plavání, box, paintball, šerm, házená, sólový zpěv.

Graf 6: Nabídka organizovaných volnočasových aktivit

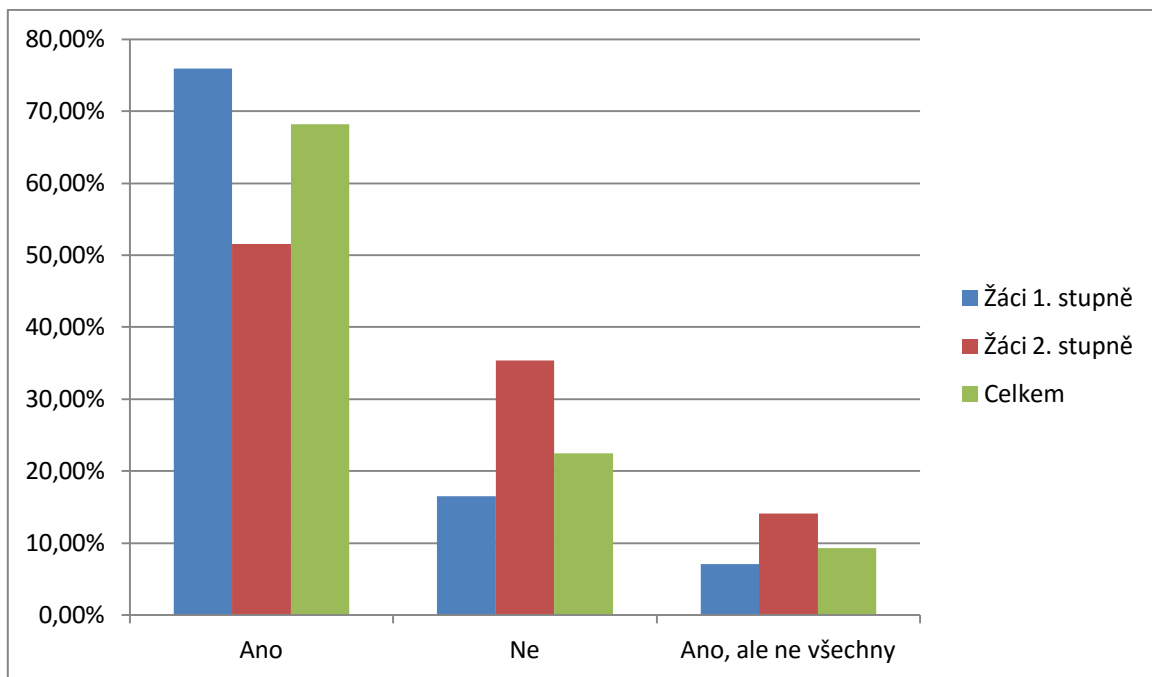
Mají žáci ZŠ Kozlovice dostatek volného času a vnímají kroužky jako volný čas?

Dostatek volného času měli respondenti ohodnotit známkou 1 až 5 jako ve škole: 1 - mám hodně volného času, 5 - nemám žádný. Zjištěná a zpracovaná data znázorňuje graf 7. Přibližně stejný počet chlapců a děvčat má dostatek volného času. Známkou 1 hodnotilo 129 (41,48 %) žáků, z toho 66 chlapců a 63 dívek, známkou 2 hodnotilo 67 (21,54 %) žáků, z toho 33 chlapců a 34 dívek, známkou 3 hodnotilo 87 (27,97 %), z toho 36 dívek a 51 chlapců. Známkou 4 hodnotilo 12 chlapců a 6 dívek a známkou 5 hodnotilo 8 chlapců a 2 dívky.

Graf 7: Hodnocení dostatku volného času

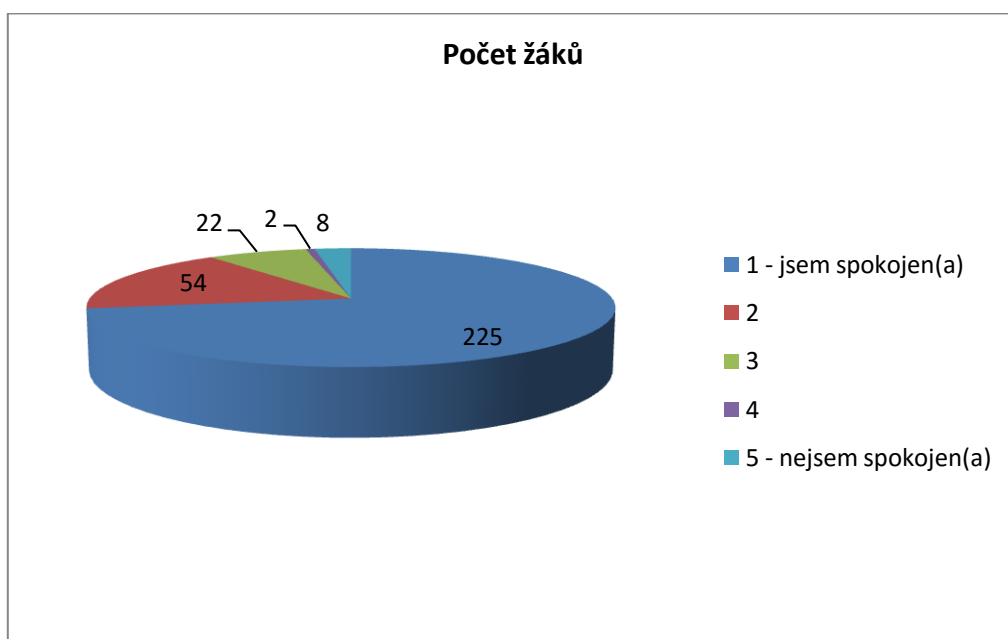
Z grafu 8 můžeme vyčíst, že 212 žáků vnímá kroužky jako volný čas, což je 68,17 %. Z toho je 161 (75,94 %) žáků 1. stupně a 51 (51,52 %) žáků 2. stupně. Kroužky jako volný čas nevnímá 70 žáků (22,51 %), z toho 35 žáků 1. stupně a 35 žáků 2. stupně. Celkem 29 žáků vnímá kroužky jako volný čas, ale ne všechny. Žáci nevnímají jako volný čas tyto zájmové aktivity: klavír (6x), včelařský kroužek (2x), Valášek (2x), divadelní kroužek (2x), kytara, cimbál, flétna, hudební nauka, angličtina a další. Z těchto údajů vyplývá, že žáci 1. stupně častěji vnímají kroužek jako volný čas než žáci 2. stupně.

Graf 8: Vnímáš kroužky jako volný čas?

Jsou žáci spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas?

Opět jde o škálovou otázku. Žáci přiřazovali známku 1 až 5: 1 - jsem spokojen (a), s tím, jak trávím svůj volný čas, 5 - nejsem spokojen(a) s tím, jak trávím svůj volný čas. Z grafu 9 vyplývá, že 225 žáků, což je 72,35 % je spokojeno s tím, jak tráví svůj volný čas a 8 žáků je nespokojeno. 54 žáků spokojenost s volným časem ohodnotilo známkou 2, 22 žáků známkou 3 a 2 žáci známkou 4.

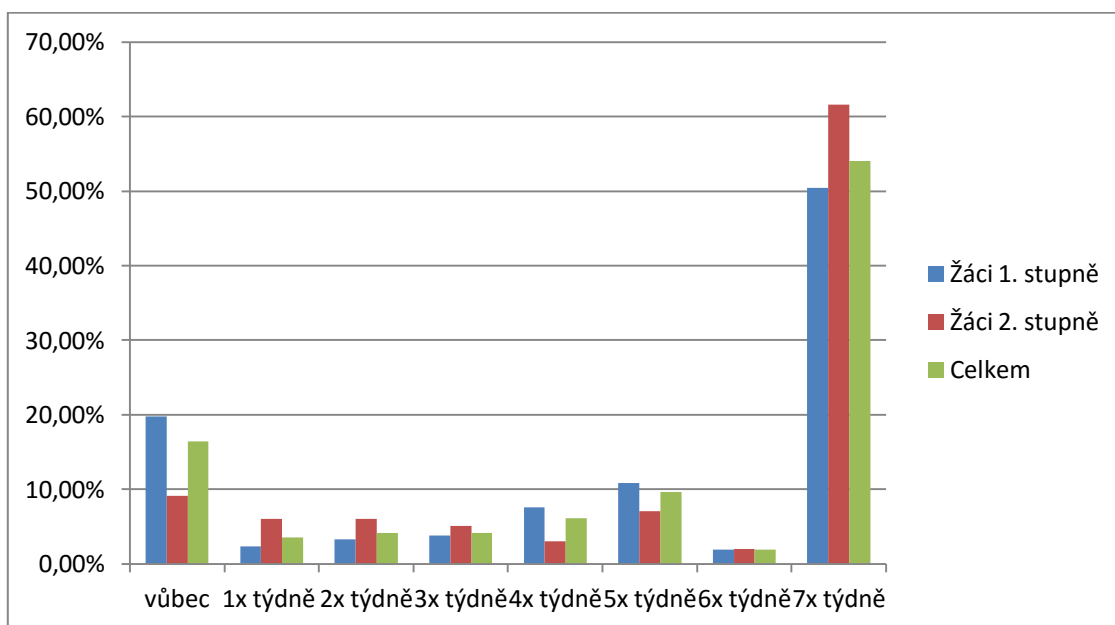

Graf 9: Spokojenost žáků s tím, jak tráví svůj volný čas

Co dělají žáci ZŠ Kozlovice nejčastěji ve volném čase?

Sledování televize

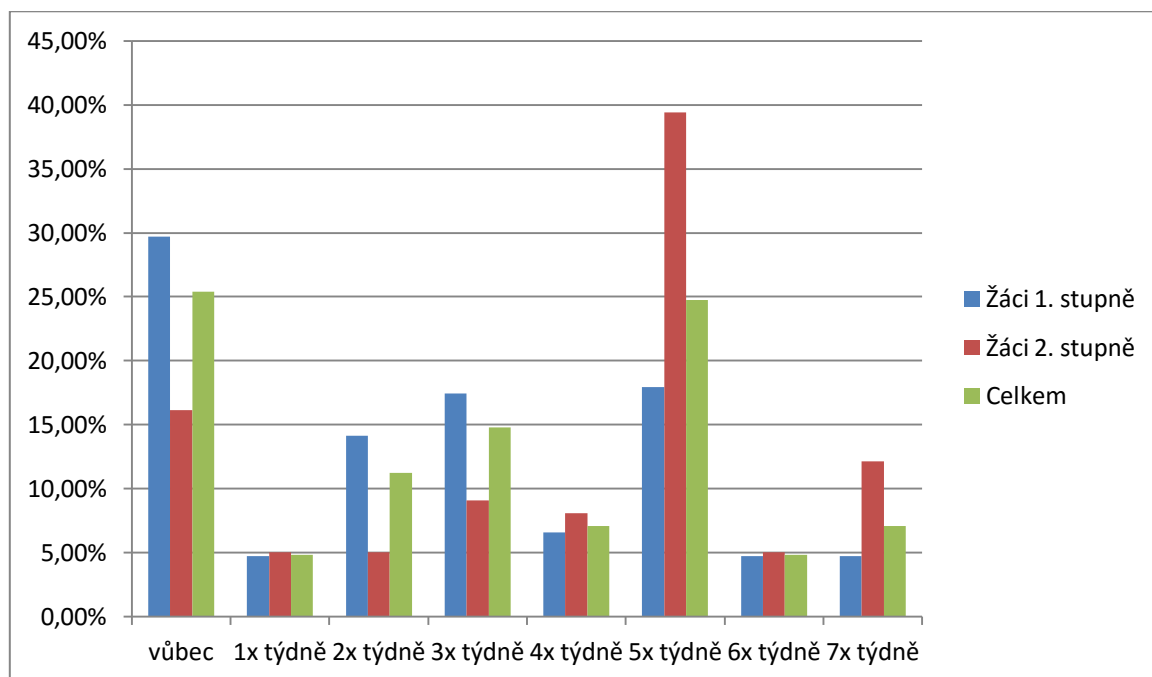
Graf 10 znázorňuje, kolikrát týdně žáci sledují televizi (žáci 1. stupně, žáci 2. stupně a celkem). Celkem 16,40 % žáků uvedlo, že televizi nesleduje. Jednou týdně sleduje televizi 11 žáků, 2x týdně 13 žáků, 3x týdně 13 žáků, 4x týdně 19 žáků, 5x týdně 30 žáků, 6x týdně 6 žáků a každý den 168 (54,02 %) žáků. Ze zjištěných údajů jsme vypočetli, že **průměrně žáci sledují televizi přibližně 5x týdně** (průměr je 4,86).

Graf 10: Jak často žáci sledují televizi

Trávení volného času s kamarády

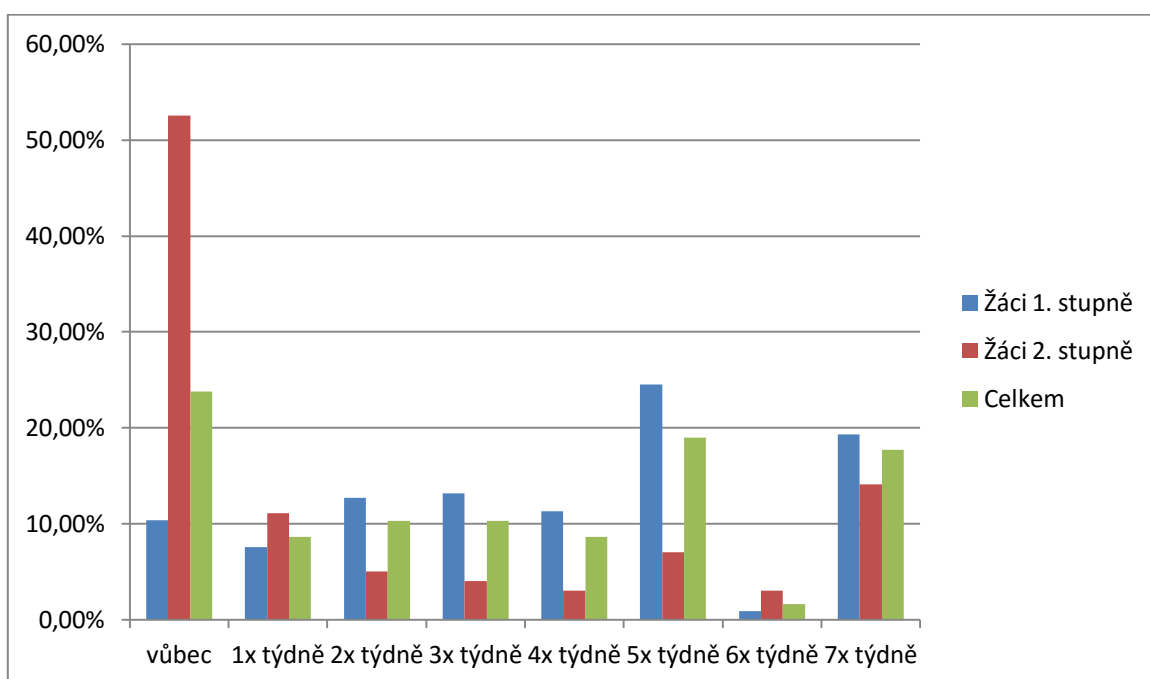
Kolikrát týdně žáci tráví svůj volný čas s kamarády, znázorňuje graf 11. Se svými kamarády tráví volný čas 1x týdně 15 žáků, 2x týdně 35 žáků, 3x týdně 46 žáků, 4x týdně 22 žáků, 5x týdně 77 žáků, 6x týdně 15 žáků, 7x týdně 22 žáků. Celkem 79 (25,40%) žáků svůj volný čas s kamarády netráví. **Žáci tráví volný čas s kamarády v průměru 3,02x týdně.** Žáci 2. stupně tráví čas s kamarády častěji než žáci 1. stupně, průměrně 3,87x týdně, žáci 1. stupně průměrně 2,63x týdně. Důvodem je, že žáci v období pubescence se začínají odpoutávat od rodičů a začleňovat se do vrstevnických skupin. Se svými kamarády začínají tak trávit více času. Dalším důvodem je strach rodičů, kteří se o mladší děti více bojí než o starší děti z důvodu jejich bezpečnosti.

Graf 11: Jak často žáci tráví volný čas s kamarády

Četba

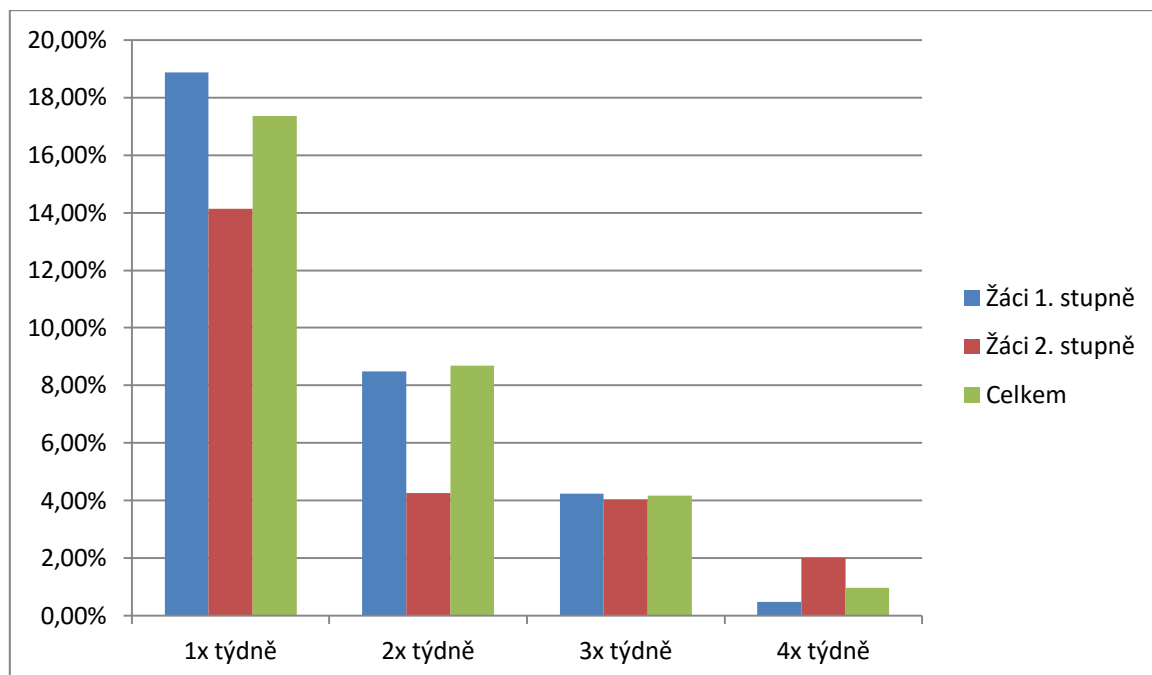
Jak často žáci čtou, znázorňuje graf 12. Vůbec nečte 23,79 % žáků. Jednou týdně čte 27 žáků, 2x týdně 32 žáků, 3x týdně 32 žáků, 4x týdně 27 žáků, 5x týdně 59 žáků, 6x týdně 5 žáků, 7x týdně 55 žáků. **Žáci průměrně čtou 3,23x za týden.** Žáci 1. stupně čtou častěji než žáci 2. stupně. Žáci 1. stupně průměrně čtou 3,82x týdně, zatímco žáci 2. stupně 1,98x týdně. Nejčastěji čtou žáci 1. až 3. tříd. Je to dáno tím, že se učí číst. Znepokojujícím zjištěním je, že 52,53 % žáků 2. stupně nečte vůbec.

Graf 12: Jak často žáci čtou

Návštěvnost sportovních a kulturních zařízení

Z grafu 13 můžeme vyčíst, že žáci navštěvují sportovní a kulturní zařízení nejčastěji 1x týdně. Uvedená zařízení navštěvuje 31,19% žáků, 1x týdně 54 žáků, 2x týdně 27 žáků, 3x týdně 13 žáků a 4x týdně 3 žáci. **Průměrně žáci navštěvují tato zařízení 0,51x týdně.** Pokud porovnáme četnost návštěvnosti žáků 1. a 2. stupně, je přibližně shodná.

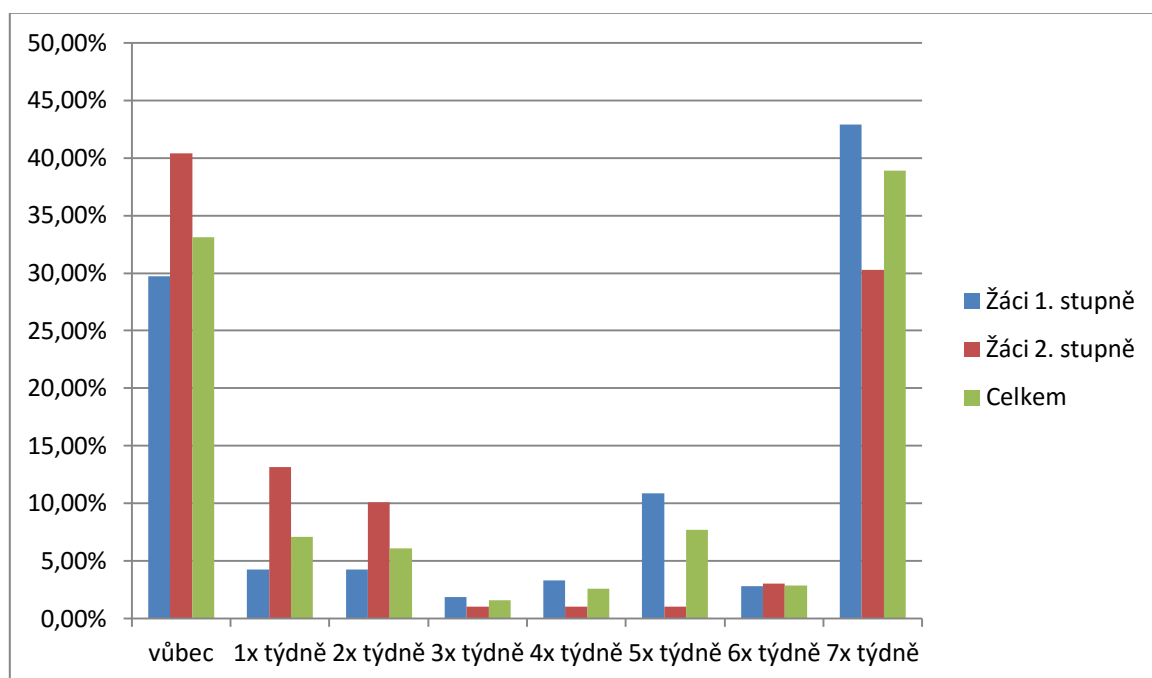

Graf 13: Jak často žáci navštěvují sportovní a kulturní zařízení

Trávení volného času s rodinou

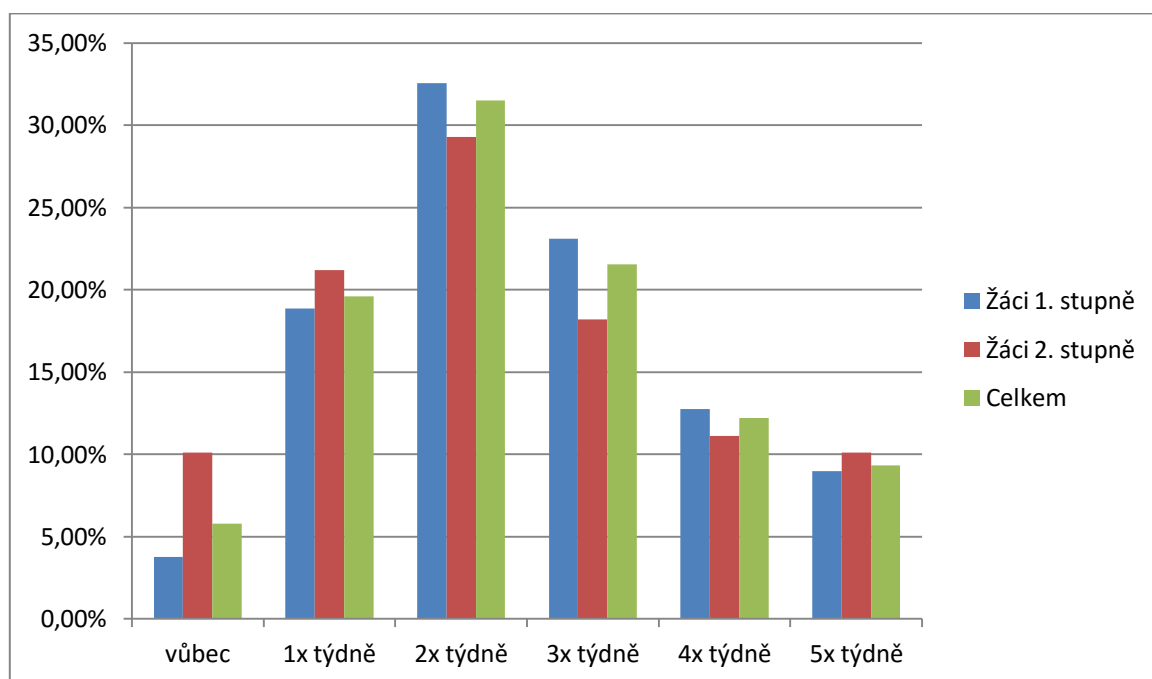
Jak často tráví žáci volný čas s rodinou, znázorňuje graf 14. S rodinou tráví volný čas 66,88 % žáků. Jednu týdně tráví volný čas s rodinou 22 žáků, 2x týdně 19 žáků, 3x týdně 5 žáků, 4x týdně 8 žáků, 5x týdně 24 žáků, 6x týdně 9 žáků a 7x týdně 121 žáků. **Žáci průměrně tráví volný čas s rodinou 3,63x týdně**, žáci 1. stupně 4,03x týdně a žáci 2. stupně 2,75x týdně. Žáci 1. stupně tráví volný čas s rodinou častěji než žáci 2. stupně. Opět to souvisí s odpoutáváním se od rodin v období pubescence a začleňování se do vrstevnických skupin.

Graf 14: Jak často žáci tráví volný čas s rodinou

Návštěvnost zájmových kroužků

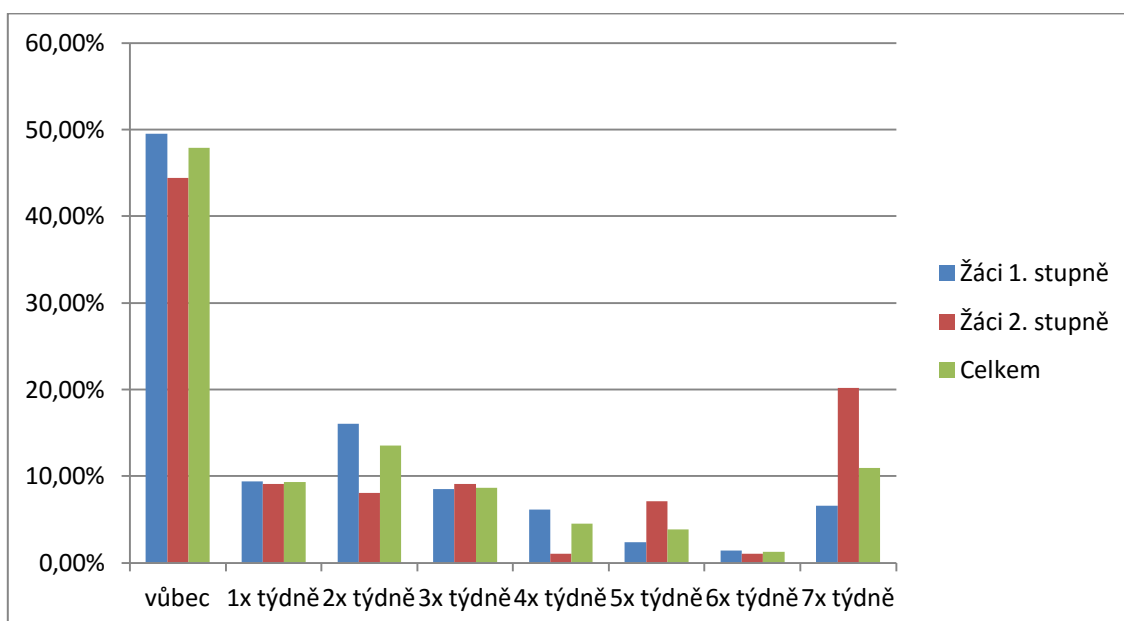
Jak často žáci navštěvují zájmové kroužky, vyčteme z grafu 15. Volnočasové aktivity navštěvuje celkem 293 (94,21 %) žáků, 1x týdně 61 žáků, 2x týdně 98 žáků, 3x týdně 67 žáků, 4x týdně 38 žáků a 5x týdně 29 žáků. **Žáci průměrně navštěvují volnočasové aktivity 2,43x týdně**, žáci 1. stupně 2,49x týdně a žáci 2. stupně 2,29x týdně. Žáci 1. stupně navštěvují volnočasové aktivity častěji než žáci 2. stupně.

Graf 15: Jak často žáci navštěvují zájmové kroužky

Pobyt v přírodě

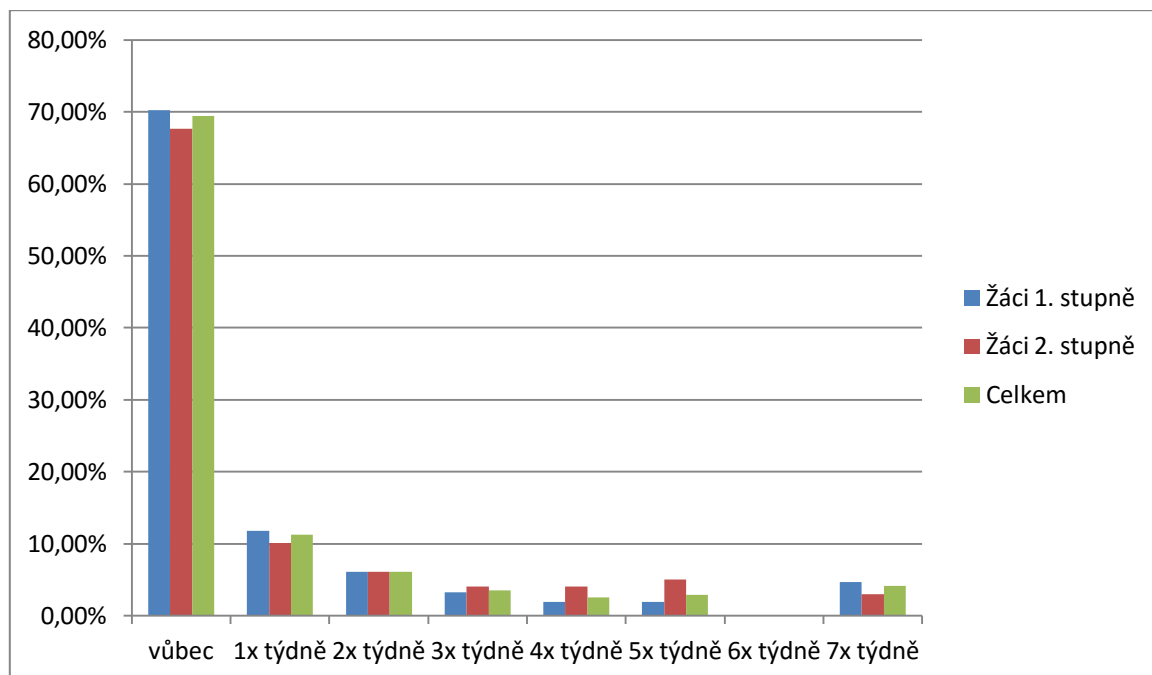
Podle grafu 16 v přírodě tráví volný čas 52,09 % žáků. Jednou týdně tráví volný čas v přírodě 29 žáků, 2x týdně 42 žáků, 3x týdně 27 žáků, 4x týdně 14 žáků, 5x týdně 12 žáků, 6x týdně 4 žáci a každý den 34 žáků. **Průměrně žáci tráví volný čas v přírodě 1,84x týdně**, žáci 1. stupně 1,58x týdně a žáci 2. stupně 2,39x týdně, takže častěji než žáci 1. stupně.

Graf 16: Jak často žáci tráví volný čas v přírodě

Nuda

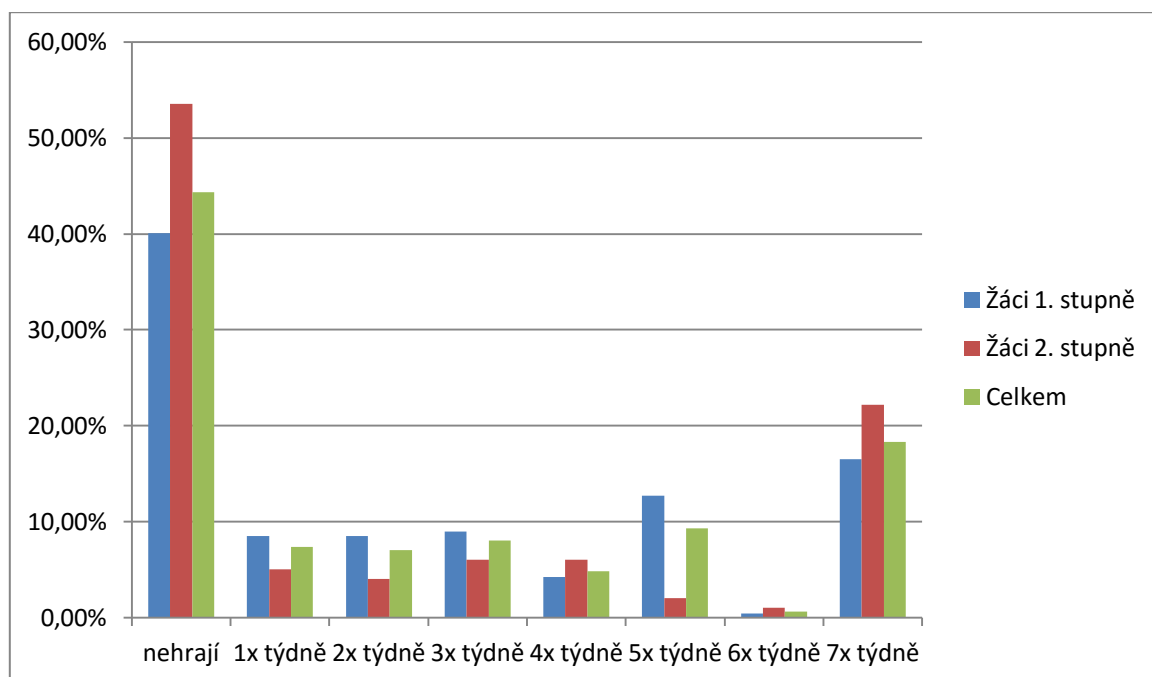
Zda se žáci nudí a jak často, znázorňuje graf 17. Celkem 69,45 % žáků uvedlo, že se nenudí vůbec. Jednou týdně se nudí 35 žáků, 2x týdně 19 žáků, 3x týdně 11 žáků, 4x týdně 8 žáků, 5x týdně 9 žáků a 7x týdně 13 žáků. **Žáci se průměrně nudí 0,88x týdně.** Žáci 1. stupně 0,84x týdně a žáci 2. stupně 0,97x týdně, tedy o něco více.

Graf 17: Jak často se žáci nudí

Trávení volného času u počítače

Celkem 52,41 % žáků hraje na počítači hry. Každý den hraje hry na počítači 18,33 % žáků. Jednou týdně hraje na počítače 25 žáků, 2x týdně 22 žáků, 3x týdně 15 žáků, 4x týdně 15 žáků, 5x týdně 29 žáků, 6x týdně 2 žáci a 7x týdně 57 žáků. **Průměrně žáci na počítači hrají 2,34x týdně.**

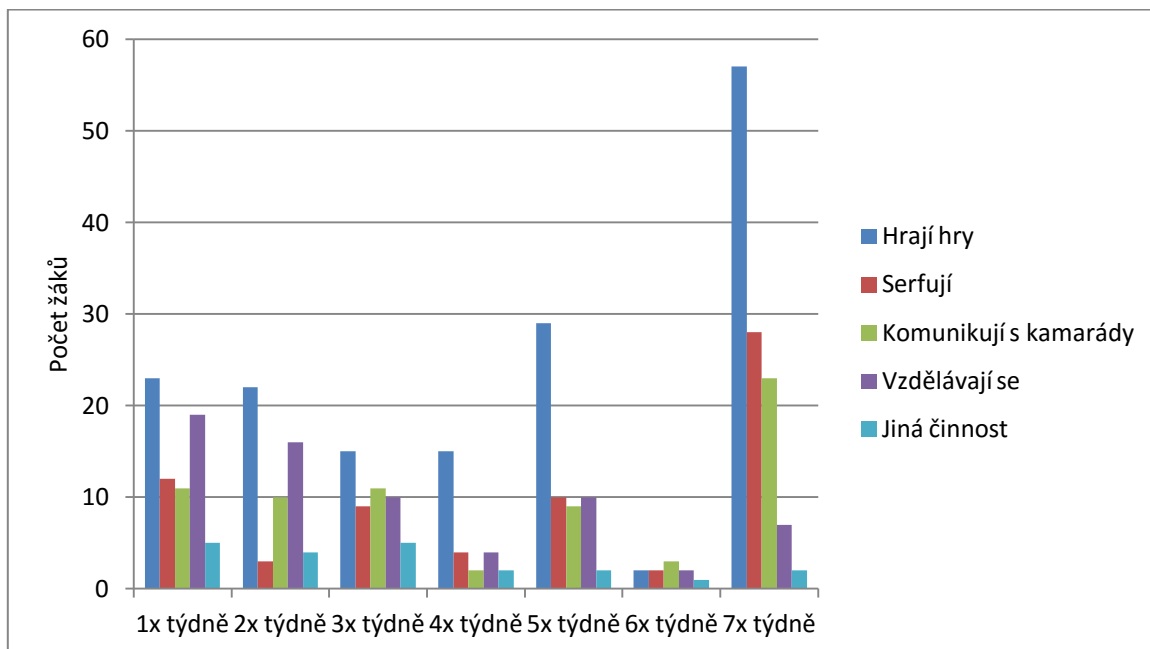

Graf 18: Jak často žáci hrají hry na počítači

Z grafu 19 můžeme vyčíst, že žáci na počítači nejčastěji hrají hry. Jak často hrají, jsme uvedli výše. Celkem 21,86 % žáků surfuje na počítači. Mnohem častěji na počítači surfují žáci 2. stupně, a to 47,47 %. Žáků 1. stupně surfuje na počítači pouze 9,90 %. **Žáci surfují na počítači průměrně 1,03x týdně.**

Celkem 22,18 % žáků na počítači komunikuje s kamarády, konkrétně 12,26 % žáků 1. stupně a 43,43 % žáků 2. stupně. Opět více komunikují žáci 2. stupně. **Žáci na počítači komunikují s kamarády 0,95x týdně.** Celkem 21,86 % žáků se na počítači vzdělává, konkrétně 16,98 % žáků 1. stupně a 32,32% žáků 2. stupně. **Žáci se vzdělávají na počítači 0,67x týdně.** Jinou činnost na počítači uvedlo 6,75 % žáků, 3,37 % žáků 1. stupně a 13,13 % žáků 2. stupně. Jako jinou činnost na počítači žáci uváděli nejčastěji: sledování filmů (6x) a pohádek (2x), YUOTUBE (4x) a facebook (4x), 1 žák se učí psát všemi prsty,

1 žák programuje v BATCH, 1 žák natáčí a upravuje videa, 1 dívka poslouchá písničky a 1 dívka tančí podle počítače.

Graf 19: Co dělají žáci na počítači a jak často

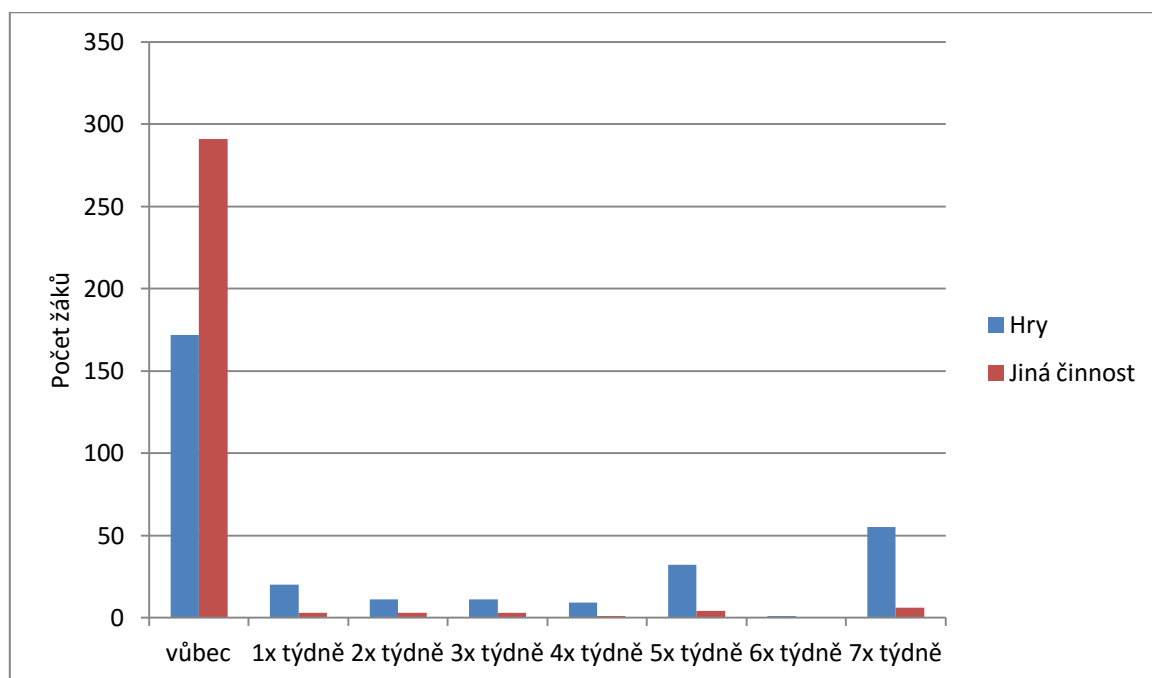
Pro lepší přehled jsem tyto údaje shrnula do tabulky 5.

Tabulka 5: Přehled činností na počítači

	Hry	Surfování	Komunikace s kamarády	Vzdělávání	Jiná činnost
% žáků	52,41	21,86	22,18	21,86	6,75
Průměrně týdně	2,34x	1,03x	0,95x	0,67x	0,21x

Trávení volného času na tabletu

Na tabletu (graf 20) hraje hry celkem 44,69 % žáků, 48,58 % žáků 1. stupně a 36,36 % žáků 2. stupně. Jednou týdně hraje 20 žáků, 2x týdně hraje 11 žáků, 3x týdně hraje 11 žáků, 4x týdně hraje 9 žáků, 5x týdně hraje 32 žáků, 6x týdně hraje 1 žák a každý den hraje 55 žáků. **Hry na tabletu hrají žáci průměrně 2,13x týdně.** Jinou činnost na tabletu uvedlo 6,43 % žáků, 7,55 % žáků 1. stupně a 4,04 % žáků 2. stupně. Jinou činností na tabletu se baví 1x týdně 3 žáci, 2x týdně 3 žáci, rovněž 3x týdně 3 žáci, 4x týdně 1 žák, 5x týdně 4 žáci a každý den 6 žáků. Jako jiné činnosti uvedli četbu (4x), sledování filmů (4x), YUTUBE (6x), výukové programy (3x) a sociální sítě (4x). **Žáci na tabletu se baví jinou činností průměrně 0,27x týdně.**

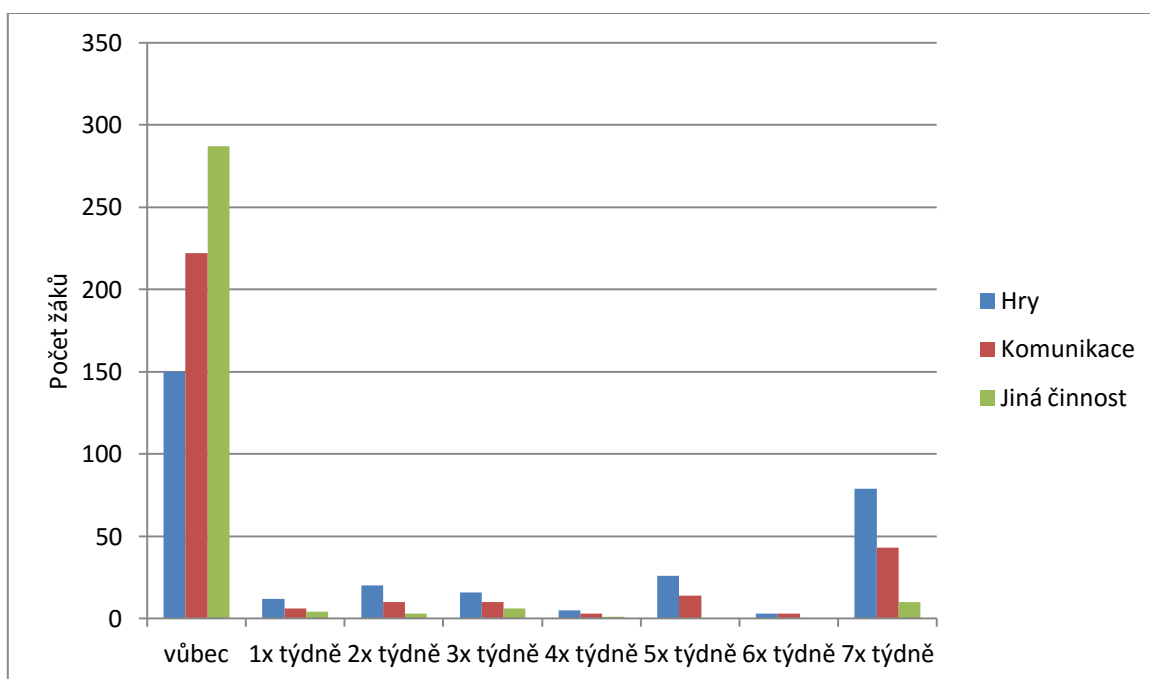

Graf 20: Hry a jiná činnost na tabletu

Trávení volného času na mobilu

Graf 21 znázorňuje, jaké činnosti žáci realizují na mobilu a jak často. Celkem 51,77 % žáků na mobilu hraje hry, 49,53 % žáků 1. stupně a 56,56 % žáků 2. stupně. Jednou týdně hraje 12 žáků, 2x týdně 20 žáků, 3x týdně 16 žáků, 4x týdně 5 žáků, 5x týdně 26 žáků, 6x týdně 3 žáci a každý den 79 žáků, což je 25,40 %. **Žáci na mobilu průměrně hrají 2,64x týdně.** Celkem 28,62 % žáků na mobilu komunikuje s kamarády, 16,04 % žáků 1. stupně a 55,56 % žáků 2. stupně. 1x týdně na mobilu komunikuje 6 žáků, 2x týdně 10 žáků, 3x týdně 10 žáků, 4x týdně 3 žáci, 5x týdně 14 žáků, 6x týdně 3 žáci a každý den 43 žáků. **Průměrně komunikují na mobilu 1,53x týdně.** Žáci 2. stupně komunikují častěji než žáci 1. stupně, a to 2,97x týdně. Žáci 1. stupně komunikují 0,77x týdně.

Jinou činnost na mobilu uvedlo 7,72 % žáků, 3,30 % žáků 1. stupně a 17,17 % žáků 2. stupně. Jednou týdně se jinou činností na mobilu baví 4 žáci, 2x týdně 3 žáci, 3x týdně 6 žáků, 4x týdně 1 žák a denně 10 žáků. **Jinou činností na mobilu se žáci průměrně baví 0,33x týdně.** Opět žáci 2. stupně realizují jinou činnost na mobilu častěji než žáci 1. stupně, a to 0,82x týdně, žáci 1. stupně 0,10x týdně. Zajímavé by bylo zjistit, pro jaké účely rodiče dětem mobily pořizují. Zda mají mobily sloužit ke komunikaci ať už s rodiči nebo s jinými osobami nebo ke hrám. Protože děti mobily mají, ať mohou být v případě potřeby v kontaktu s rodiči, tak je samozřejmě využívají ke hrám. Žáci 2. stupně komunikují více než žáci 1. stupně, protože mají větší potřebu sdílet názory s vrstevníky.

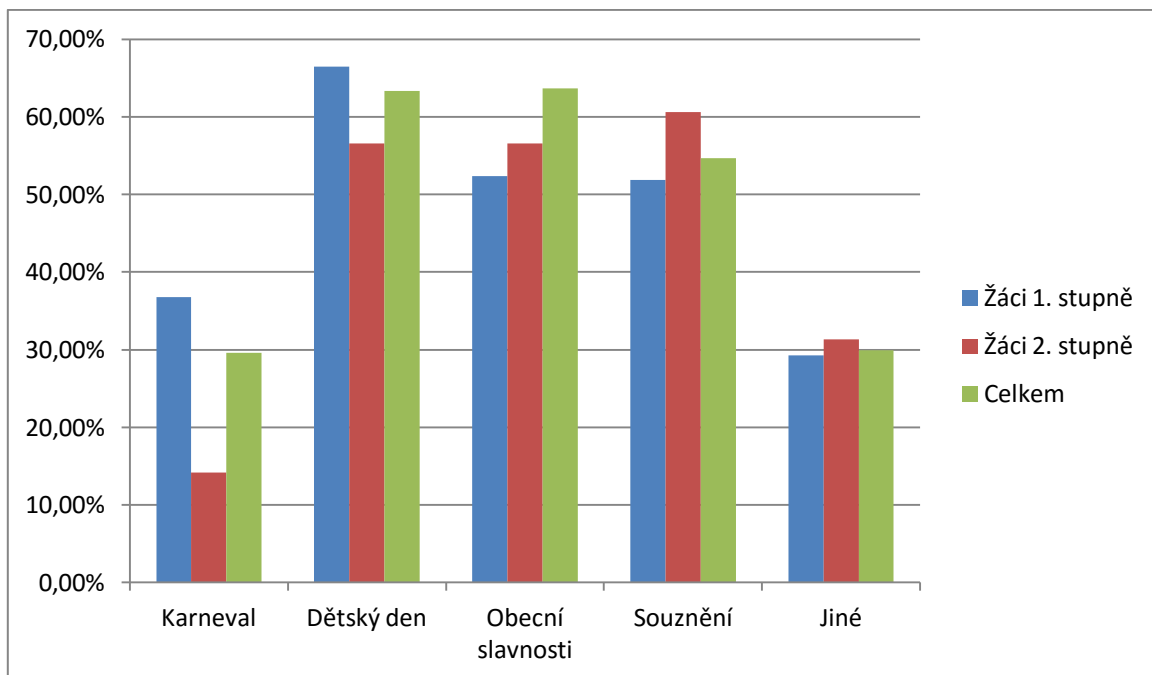
Graf 21: Co dělají žáci na mobilu a jak často

Kterých akcí pro děti v Kozlovicích se žáci zúčastňují?

Graf 22 znázorňuje, v jaké míře se žáci zúčastňují jednotlivých akcí pro děti v Kozlovicích. Žáci mohli uvést více možností. Mezi akce pro děti jsem zařadila také Obecní slavnosti a Souznění, které jsou určeny pro celou populaci, tedy děti i dospělé. Na obou akcích žáci školy vystupují, např. zpívají děti ze sboru, tančí z aerobiku a Valášku. **Karnevalu** se zúčastňuje **92 (29,58 %) žáků**, z toho 78 (36,79 %) žáků 1. stupně a pouze 14 (14,14 %) žáků 2. stupně. Celkový menší počet účastníků je ovlivněn tím, že kulturní sál má omezenou kapacitu a zájemci si musí dopředu rezervovat místa. Ostatní uvedené akce se konají venku, kde je neomezený počet účastníků. Malý počet žáků 2. stupně je přirozeně ovlivněn zájmem žáků tohoto věku. Žáci se nejvíce zúčastňují **dětského dne**. Celkem je to **197 (63,34 %) žáků**, z toho 141 (66,51 %) žáků 1. stupně a 56 (56,57 %). Je to dáno tím, že děti dostanou a navíc i mohou vyhrát spoustu odměn. Dále tam bývá mnoho atrakcí pro děti zdarma. Účast na **obecních slavnostech** uvedlo celkem **178 (57,23 %) žáků**, z toho 111 (52,36 %) žáků 1. stupně a 67 (67,68 %) žáků 2. stupně a na **Souznění** celkem **170 (54,66 %) žáků**, z toho 110 (51,89 %) žáků 1. stupně a 60 (60,61 %) žáků 2. stupně.

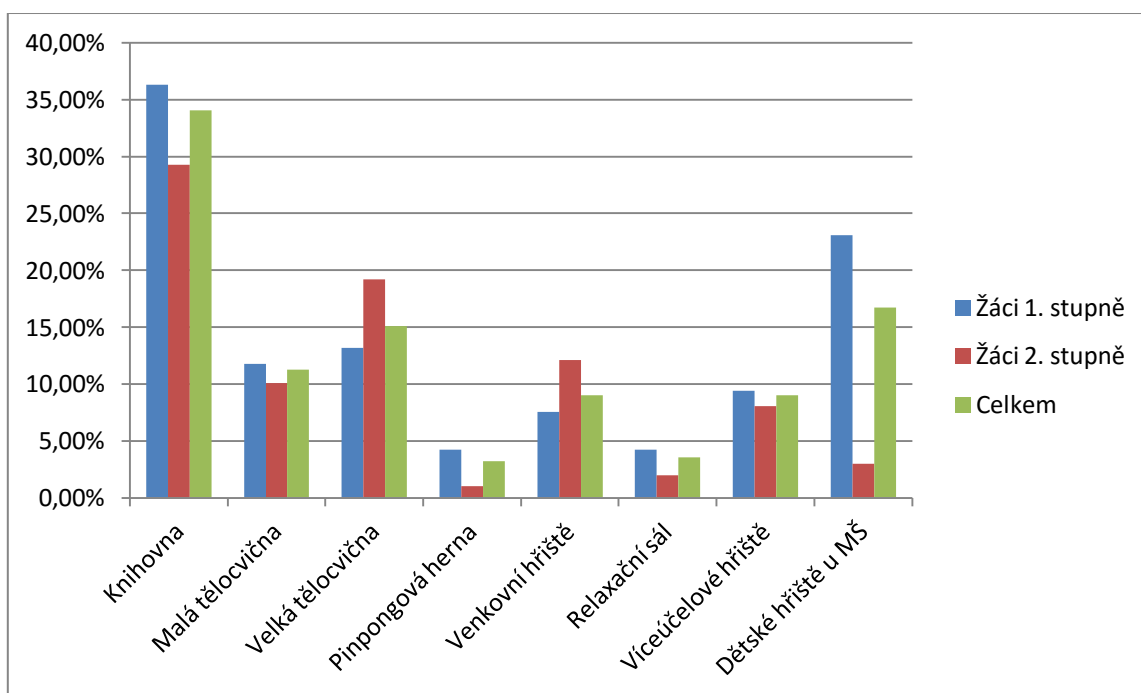
Žáci uvedli i jiné akce, kterých se zúčastňují: rozsvícení vánočního stromu 76 (24,44 %) žáků, z toho 48 (22,64 %) žáků 1. stupně a 28 (28,28 %) žáků 2. stupně. Žáci Valášku, sborečku a sborového zpěvu u vánočního stromu zpívají. Celkem 6 žáků jako jinou akci uvedlo hasičskou soutěž a 11 žáků pouť. Podle mého názoru se pouť zúčastňují téměř všechny děti (na kolotoče se těší celý rok, ve škole v pondělí je i ředitelské volno), ale protože pouťové atrakce přijedou, za několik dní odjedou, tak je pravděpodobně nepovažují za akce obce.

Graf 22: Návštěvnost akcí pro děti

Jaké volnočasové zařízení ve svém spontánně tráveném volném čase (mimo kroužek nebo organizovanou volnočasovou aktivitu) žáci ZŠ Kozlovice využívají?

Z grafu 23 můžeme vyčíst, jaké volnočasové zařízení v obci žáci ve svém volném čase mimo organizovanou volnočasovou aktivitu využívají. Nejvíce žáků využívá knihovnu, celkem 106 (34,08 %) žáků, z toho 77 (36,32 %) žáků 1. stupně a 29 (29,29 %) žáků 2. stupně. S přibývajícím věkem méně čtou (graf 12). Malou tělocvičnu využívá 35 (11,25 %) žáků, z toho 25 (11,79 %) žáků 1. stupně a 10 (10,10 %) žáků 2. stupně. Velkou tělocvičnu využívá 47 (15,11 %) žáků, z toho 28 (13,21 %) žáků 1. stupně a 19 (19,19 %) žáků 2. stupně. Pinpongovou hernu využívá pouze 10 (3,22 %) žáků, z toho 9 (4,25 %) žáků 1. stupně a 1 (1,01 %) žák 2. stupně. Venkovní hřiště (určeno především pro tenis) využívá 28 (9,00 %) žáků, z toho 16 (7,55 %) žáků 1. stupně a 12 (12,12 %) žáků 2. stupně. Relaxační sál navštěvuje 11 (3,54 %) žáků, z toho 9 (4,25 %) žáků 1. stupně a 2 (2,02 %) žáci 2. stupně. Žáci tam chodí na cvičení s rodiči, buď cvičí, nebo ti menší se většinou dívají. Víceúčelové hřiště využívá 28 (9,00 %) žáků, z toho 20 (9,43 %) žáků 1. stupně a 8 (8,08 %) žáků 2. stupně. Dětské hřiště a dětské dopravní hřiště u mateřské školy využívá 52 (16,72 %) žáků, z toho 49 (23,11 %) žáků 1. stupně a 3 (3,03 %) žáci 2. stupně. Využívají ho především žáci 1. a 2. tříd (28), protože tam jsou např. průlezkky, skluzavky, pískoviště. Navíc menší děti rády jezdí na dopravním hřišti na kole nebo koloběžce.

Graf 23: Návštěvnost zařízení obce

Co chceš sdělit ještě k volnému času?

V poslední položce dotazníku měli žáci možnost sdělit cokoliv k volnému času. Tuto možnost využilo pouze 61 žáků, čím starší žáci, tím méně odpovědí. Z 9. třídy neodpověděl ani jeden žák. Odpovědi by bylo možné rozdělit do tří oblastí. Žáci uváděli, jaké volnočasové zařízení by v Kozlovicích si přáli. Nejčastěji si žáci přáli bazén (8x), aqua park (2x), koupaliště (3x), sauny (2x), bobovou dráhu (3x), kino (2x), divadlo, kavárnu, dětské hřiště se síťovou houpačkou a opičí dráhu. Další skupina žáků uváděla, co by chtěli dělat ve volném čase. Žáci by si přáli např. hrát hry s rodinou (4x), mít více kamarádů, kteří by si chtěli hrát venku, chodit do gymnastiky, do tenisu, na procházky (6x) s kamarády, s rodiči, se psem, chodit na výlety. Dále žáci uváděli, co ve volném čase dělají, např. jezdím na traktoru, starám se o různá zvířata, ráda tančím, vyrábím, nakupuji, běhám, jezdím na kole, kolečkových bruslích, lyžuji, čtu, odpočívám, mám rád počítačovou techniku, většinu času trávím s kamarády jen tak venku (2x). Moc se mi líbily odpovědi: „*mám rád volný čas, protože nejsem ve stresu*“ a „*je dobré dělat to, co tě baví*“.

5.6.2 Verifikace hypotéz

Při verifikaci (testování, ověřování) rozhodujeme, zda vyslovenou hypotézu přijmeme. O přijatelnosti hypotézy u klasických výzkumů rozhodujeme na základě sběru dat, jejich třídění, zpracování a vyhodnocování (Chrásková, 2007, s. 19). Během testování jsme u každé hypotézy stanovili nulovou a alternativní hypotézu a ověřili testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku nebo testem nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Verifikace hypotézy č. 1

H₁: Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice navštěvují zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity častěji než žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice.

Na otázku, zda žáci ZŠ Kozlovice pravidelně navštěvují zájmový kroužek nebo jinou organizovanou volnočasovou aktivitu, kladně odpovědělo 293 žáků, z toho 204 žáků 1. stupně a 89 žáků 2. stupně této školy. Někteří žáci navštěvují více zájmových kroužků nebo organizovaných volnočasových aktivit. Žáci 1. stupně navštěvují průměrně 2,40 organizované volnočasové aktivity a žáci 2. stupně navštěvují průměrně 2,14 organizované volnočasové aktivity. Výsledky šetření zachycuje tabulka 6.

Tabulka 6: Návštěvnost volnočasových aktivit žáků 1. a 2. stupně

Počet kroužků	0	1	2	3	4	5	Σ
Žáci 1. stupně	8	46	69	51	19	19	212
Žáci 2. stupně	10	25	28	20	9	7	99
Σ	18	71	97	71	28	26	311

Hypotézu jsme ověřili testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Data jsme porovnávali s hladinou významnosti 0,05. Stanovili jsme si následující nulovou a alternativní hypotézu:

H_0 : Mezi žáky 1. a 2. stupně navštěvující zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity není statistický významný rozdíl.

H_A : Mezi žáky 1. a 2. stupně navštěvující zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity je statistický významný rozdíl (žáci 1. stupně pravidelně navštěvují zájmový kroužek a organizovanou volnočasovou aktivitu častěji).

Pro výpočet testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme použili následující vztah:

$$x^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$$

Vypočítaná hodnota je $x^2 = 5,769$. Porovnáme ji s kritickou hodnotou pro 5. stupeň volnosti a s hladinou významnosti 0,05, která je 11,070. Námí vypočítaná hodnota je nižší než hodnota kritická $x^2 = 5,769 < x^2_{0,05}(5) = 11,070$. **Odmítáme tedy alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Mezi žáky 1. a 2. stupně navštěvující zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity není statistický významný rozdíl.**

Verifikace hypotézy č. 2

H_2 : Žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice častěji nenavštěvují žádnou organizovanou volnočasovou aktivitu než žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice.

Na otázku, zda žáci ZŠ Kozlovice pravidelně navštěvují zájmový kroužek nebo jinou organizovanou volnočasovou aktivitu, kladně odpovědělo 293 žáků, z toho 204 žáků 1. stupně a 89 žáků 2. stupně této školy. Žádný kroužek ani jinou organizovanou volnočasovou aktivitu nenavštěvuje 8 žáků 1. stupně a 10 žáků 2. stupně. Výsledky šetření zachycuje tabulka 7.

Tabulka č. 7: Návštěvnost kroužků a volnočasových aktivit

Žáci	Nenavštěvují	Navštěvují	Σ
2. stupeň	10	89	99
1. stupeň	8	204	212
Σ	18	293	311

K ověření hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Data jsme porovnali s hladinou významnosti 0,05 (Chráška, 2007, s. 83). Stanovili jsme si následující nulovou a alternativní hypotézu:

H_0 : Frekvence nenávštěvnosti zájmového kroužku nebo jiné volnočasové aktivity u žáků 1. a 2. stupně ZŠ Kozlovice je stejná.

H_A : Frekvence nenávštěvnosti zájmového kroužku nebo jiné volnočasové aktivity u žáků 1. a 2. stupně ZŠ Kozlovice je rozdílná (žáci 2. stupně častěji nenavštěvují žádný zájmový kroužek nebo jinou volnočasovou aktivitu).

Pro výpočet testu nezávislosti chí- kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsme použili následující vztah:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

Význam písmen ve vzorci je ze schématu čtyřpolní tabulky (tabulka 8). Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, proto vypočítanou hodnotu x^2 srovnáme s kritickou hodnotou pro 1. stupeň volnosti a zvolenou hladinu významnosti 0,05 (Chráška, 2007, s. 83).

Tabulka 8: Schéma čtyřpolní tabulky

	a	b	a + b
	c	d	c + d
	a + c	b + d	n

Vypočítaná hodnota je $x^2 = 49,55$. Porovnávaná kritická hodnota je tedy 3,841 (Chráška, 2007, s. 248). Námí vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická $x^2 = 49,55 > x^2_{0,05(1)} = 3,841$. **Odmítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Žáci 2.**

stupně ve sledované skupině tedy častěji nenavštěvují žádné zájmové kroužky nebo jiné volnočasové aktivity než žáci 1. stupně.

Verifikace hypotézy č. 3

H₃: Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice jsou ve volbě organizovaných volnočasových aktivit častěji ovlivňováni rodiči než žáci 2. stupně této školy.

Žáci na otázku, do jaké míry jsou při výběru organizované volnočasové aktivity ovlivňováni rodiči, odpovídali tak, že u jednotlivých aktivit do okénka zapisovali známku 1 až 5, kdy 1 znamená, že rodiče žáka vůbec neovlivnili, vybral si sám. Zámka 5 znamená: musím tam chodit, rodiče to chtějí. Protože žáci 2. stupně nehodnotili známkou 4 a 5 ani jednou, tak jsme tyto hodnoty známek 3 až 5 sloučili. Na potvrzení hypotézy to nemá vliv. Zjištěná data jsme zapsali do tabulky 9.

Tabulka 9: Míra ovlivnění žáků rodiči při výběru volnočasových aktivit

Známka	1	2	3 až 5	Σ
Žáci 1. stupně	340	29	29	398
Žáci 2. stupně	166	13	2	181
Σ	506	42	31	579

Hypotézu jsme ověřili testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Data jsme porovnali s hladinou významnosti 0,05 (Chráška, 2007, s. 77). Stanovili jsme si následující nulovou a alternativní hypotézu:

H₀: Mezi věkem žáka a mírou ovlivnění rodiči při výběru zájmové aktivity není závislost.

H_A: Mezi věkem žáka a mírou ovlivnění rodiči při výběru zájmové aktivity je závislost.

Pro výpočet testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme použili následující vztah:

$$x^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$$

Vypočítaná hodnota je $x^2 = 6,807$. Porovnáme ji s kritickou hodnotou pro 2. stupeň volnosti a s hladinou významnosti 0,05, která je 5,991 (Chráška, 2007, s. 248). Námi vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická $x^2 = 6,807 > x^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Odmítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Mezi věkem žáka a mírou ovlivnění rodiči při výběru zájmové aktivity je statisticky významná závislost. Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice jsou ve volbě organizovaných volnočasových aktivit častěji ovlivňováni rodiči než žáci 2. stupně této školy.

Verifikace hypotézy č. 4

H_4 : *Dívky ZŠ Kozlovice navštěvují organizované volnočasové aktivity častěji než chlapci ZŠ Kozlovice.*

K ověření hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Data jsme porovnávali s hladinou významnosti 0,05. Stanovili jsme si následující nulovou a alternativní hypotézu:

H_0 : *Mezi počtem dívek a chlapců ZŠ Kozlovice a návštěvnosti organizovaných volnočasových aktivit není významný statistický rozdíl.*

H_A : *Mezi počtem dívek a chlapců ZŠ Kozlovice a návštěvnosti organizovaných volnočasových aktivit je významný statistický rozdíl.*

Kontingenční tabulka 10 znázorňuje počty volnočasových aktivit, které navštěvují dívky a chlapci.

Tabulka 10: Návštěvnost volnočasových aktivit závislá na pohlaví žáka

Počet kroužků	0	1	2	3	4	5	Σ
Dívky	3	23	46	44	19	19	154
Chlapci	15	48	51	27	9	7	157
Σ	18	71	97	71	28	26	311

Pro výpočet testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme použili následující vztah:

$$x^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$$

Vypočítaná hodnota je $x^2 = 30,214$. Porovnáme ji s kritickou hodnotou pro 5. stupeň volnosti a s hladinou významnosti 0,05, která je 11,070. Nami vypočítaná hodnota je vyšší než hodnota kritická $x^2 = 30,214 > x^2_{0,05}(5) = 11,070$. **Odmítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.** Mezi počtem dívek a chlapců ZŠ Kozlovice a návštěvnosti volnočasových aktivit je významný statistický rozdíl. **Dívky ZŠ Kozlovice navštěvují volnočasové aktivity v obci častěji než chlapci ZŠ Kozlovice.**

5.7 Shrnutí výzkumné části

V této části shrneme výsledky provedeného kvantitativně orientovaného pedagogického výzkumu na ZŠ Kozlovice. Jeho cílem bylo zjistit, jak žáci této školy tráví

volný čas. Zpracováním a vyhodnocením dat získaných dotazníkovým šetřením jsme dospěli k následujícím závěrům.

Výzkumný soubor tvořilo 311 žáků 1. až 9. tříd ZŠ Kozlovice, z toho 50,48 % chlapců a 49,52 % děvčat. Celkem 94,21% žáků navštěvuje pravidelně alespoň jednu volnočasovou aktivitu, konkrétně 90,45 % chlapců a 98,05 % děvčat. V porovnání s výzkumem NDIM z roku 2012 je to o 12,21 % žáků více. Nejvíce žáků (31,19 %) navštěvuje dvě volnočasové aktivity. Pět volnočasových aktivit navštěvuje 8,36 % žáků. Žáci navštěvují v průměru 2,32 volnočasové aktivity. Žádnou volnočasovou aktivitu nenavštěvuje 5,79 % žák, z toho 3,77 % žáků 1. stupně a 10,10 % žáků 2. stupně. Nejvíce žáků uvedlo jako důvod, proč nenavštěvují žádnou organizovanou volnočasovou aktivitu, nezájem, druhý nejčastější důvod byl, že tyto aktivity stojí hodně peněz, a třetí důvod byl, že žáci nemají čas. Nezájem jako důvod nejčastěji uváděli i respondenti výzkumu hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let v rámci národního projektu **Klíče pro život**. Finance uvedli na třetím místě (uvedeno v kapitole 5.1 této diplomové práce, dále budu uvádět jen kap. 5.1).

Žáci navštěvují jednak zájmové kroužky realizované školou přímo ve škole po vyučování, dále ostatní volnočasové aktivity nabízené pro děti v obci nebo dojíždějí do okolních měst a obcí, většina žáků (36 ze 77) dojíždí do okresního města Frýdku-Místku.

Nejčastěji žáci navštěvují sportovní aktivity, kdy četnost jejich návštěvnosti je 247, pak hudební a taneční aktivity (četnost 231) a 68 žáků navštěvuje vzdělávací aktivity díky vysoké návštěvnosti angličtiny hrou žáky 1. a 2. tříd. Velký zájem o sport souvisí s tím, že se v obci nachází mnoho sportovních zařízení. Mezi největší patří sportovně rekreační centrum. Také škola a nestátní neziskové organizace v obci nabízejí dětem především sportovní organizované volnočasové aktivity. Chlapci nejčastěji navštěvují sportovní aktivity (četnost 155), pak sebevzdělávací (31) a hudební (27). Děvčata mají největší zájem o hudební a taneční aktivity (četnost 196), pak sportovní (92) a vzdělávací (37). Nejnavštěvovanějším kroužkem ve škole je sborový zpěv (69 žáků), v obci taneční škola Antonio (42) a mimo obec hra na hudební nástroje v ZUŠ ve Frýdku-Místku (14 žáků). Největší zájem o sportovní a pohybové aktivity měli i respondenti všech uvedených výzkumů ve výše uvedené kapitole 5. 1. Davidková a Kučerová (kap. 5.1) uvádí ve svém výzkumu na 2. místě tanec. Volfová (kap. 5.1) dospěla ke stejnému zjištění, že žáci

nejčastěji navštěvují sportovní kroužky, pak hudební a taneční kroužky, její výzkumný soubor tvořili pouze žáci 2. stupně. Návštěvnost zájmových aktivit je do jisté míry ovlivněna jejich nabídkou v obci. Určitě by některé děti navštěvovaly např. výtvarný kroužek.

Do jaké míry rodiče ovlivňují žáky při výběru volnočasových aktivit, jsme zjišťovali pouze u volnočasových aktivit v Kozlovicích. Při výběru nebylo vůbec ovlivněno 87,39 % žáků, rodiče více ovlivňují žáky 1. stupně (14,57 %) než žáky 2. stupně (8,29 %). Důvodem je, že mladší žáci nemají ještě o zájmové aktivity vyhraněný zájem a také, aby někde byly v době, kdy rodiče pracují. Nejvíce rodiče ovlivnili žáky navštěvující včelařský kroužek a angličtinu hrou. Tyto výsledky jsou však celkově potěšující, protože u volnočasových aktivit je důležitá dobrovolnost.

Nejčastěji se žáci o nabídce volnočasových aktivit dovídají ve škole (58,84 %), 35,37 % od kamarádů, 25,72 % z internetu, 24,44 % od rodičů a tři žáci uvedli jinde.

Nabídka zájmových aktivit v Kozlovicích je pro 82,64% žáků dostatečná. Nejvíce žákům chybí výtvarný kroužek (11), 4 žákům chybí počítačový kroužek a 3 žákům chybí šachový kroužek, atletika, gymnastika a parkurový kroužek. Jako další žáci uváděli např. tenis, basketbal a rukodělné kroužky.

Hodně volného času má 41,48 % žáků, 10 žáků uvedlo, že nemá žádný volný čas. Žáci do kroužků a zájmových aktivit chodí dobrovolně a rádi (68,17% žáků vnímá kroužky jako volný čas). Úplně není spokojeno s tím, jak tráví svůj volný čas 25,08 % žáků a 2,57 % žáků je nespokojeno. Naprosto spokojeno je 72,35 % žáků. Ke stejnému zjištění ve svém výzkumu dospěla Davidková, která uvádí, že 72 % žáků je spokojeno s tím, jak tráví svůj volný čas (kap. 5.1).

Také jsme zjišťovali, co dělají žáci v neorganizovaném volném čase, který je také důležitý. Žáci nejčastěji sledují televizi, a to průměrně **4,86x týdně**. Každý den se dívá na televizi 54,02 % žáků. Podobná zjištění jsou uvedena i ve výzkumech diplomových a bakalářských prací uvedených v kapitole 5.1. Sledování televize jako nejfrekventovanější činnost ve volném čase u všech věkových kategorií uvádí i výzkum projektu Klíče pro život (kap. 5.1).

Žáci tráví volný čas **s kamarády** v průměru **3,02x týdně**. Žáci 2. stupně tráví čas s kamarády častěji než žáci 1. stupně. Důvodem je, že žáci v období pubescence se začínají odpoutávat od rodičů a začleňovat se do vrstevnických skupin. Se svými kamarády začínají

tak trávit více času. Svůj volný čas s kamarády vůbec netráví 25,40 % žáků. Myslím si, že je to dáno tím, že žáci většinu neorganizovaného času tráví doma u televize, počítačů, tabletů a mobilů, které využívají i ke komunikaci s kamarády.

Žáci velmi málo čtou. Zjistili jsme, že i málo navštěvují obecní knihovnu. Vůbec nečte 23,79 % žáků. Žáci 1. stupně čtou častěji než žáci 2. stupně a to 3,82x za týden, zatímco žáci 2. stupně 1,98x za týden. Nejčastěji čtou žáci 1. až 3. tříd. Je to dáno tím, že se učí číst.

Sportovní a kulturní zařízení navštěvuje 31,19 % žáků. Alespoň jeden den v týdnu s rodinou tráví volný čas 66,88 % žáků, každý den s rodinou tráví volný čas 38,91 % žáků. Žáci průměrně tráví volný čas s rodinou **3,63x týdně**. Žáci 1. stupně tráví volný čas s rodinou častěji, což je samozřejmé. Opět to souvisí s odpoutáváním dětí od rodin v období dospívání a začleňováním do vrstevnických skupin, jak jsme uvedli v kapitole 2.7.

Alespoň jednou týdně tráví svůj volný čas v přírodě 52,09 % žáků, 10,93 % žáků každý den. Vzhledem k tomu, že se jedná o vesnici, kde je krásná příroda, tak je to velice málo. Zdůvodňuji to tím, že rodiče mají o své děti strach, především o ty nejmenší. Zjistili jsme, že žáci 1. stupně tráví volný čas v **přírodě** průměrně **1,58x týdně** a žáci 2. stupně 2,39x týdně. Vůbec se nenudí 69,45 % žáků, 4,18 % žáků se nudí každý den.

V dnešní době je známo, že děti tráví mnoho času na počítači, tabletu nebo s mobilem. Výzkum v rámci projektu Klíče pro život uvádí, že s přibývajícím věkem dětí se jejich čas strávený na počítači prodlužuje. Také našim cílem bylo zjistit, kterým činnostem se žáci z Kozlovic věnují na počítači, tabletu a mobilu a jak často. Žáci nejčastěji **na počítači hrají hry**, a to **52,41 %** žáků. Častěji žáci 1. stupně, a to v 59, 91%, žáci 2. stupně ve 46,46%. **Surfuje** na počítači **21,86 %** žáků, mnohem častěji žáci 2. stupně, a to 47,47 %. Žáků 1. stupně surfuje na počítači pouze 9,90 %. Celkem **22,18 %** žáků na počítači **komunikuje** s kamarády, 12,26 % žáků 1. stupně a 43,43 % žáků 2. stupně. Opět častěji žáci 2. stupně. **Vzdělává se na počítači 21,86 %** žáků, 16,98 % žáků 1. stupně a 32,32 % žáků 2. stupně. Také častěji se vzdělávají starší žáci.

Celkem **44,69 %** žáků hraje **hry na tabletu**, konkrétně 48,58 % žáků 1. stupně a 36,36 % žáků 2. stupně.

Hry na mobilu hraje **51,77 %** žáků, 49,53 % žáků 1. stupně a 56,56 % žáků 2. stupně. Celkem **28,62 %** žáků na mobilu **komunikuje** s kamarády, 16,04 % žáků

1. stupně a 55,56 % žáků 2. stupně. Jinou činnost na mobilu uvedlo 17,72 % žáků, 3,30 % žáků 1. stupně a 17,17 % žáků 2. stupně. **Žáci 2. stupně tráví více času na počítači a na mobilu než žáci 1. stupně. Žáci 1. stupně tráví více času na tabletu a častěji hrají hry na počítači, tabletu i mobilu než žáci 2. stupně.**

V Kozlovicích se konají různé akce pro děti. **Žáci se nejvíce zúčastňují dětského dne.** Celkem 63,34 % žáků. Účast na obecních slavnostech uvedlo celkem 57,23 % žáků, na Souznění celkem 54,66 % žáků, karnevalu se zúčastňuje 29,58 % žáků a rozsvícení vánočního stromu 24,44 % žáků. Celkový menší počet účastníků na karnevalu je omezen kapacitou sálu. Ostatní akce se konají venku bez omezení.

Ve svém volném čase žáci ZŠ Kozlovice využívají mimo kroužek nebo organizovanou volnočasovou aktivitu v obci tato volnočasová zařízení: 34,08 % žáků využívá knihovnu, 23,11 % žáků dětské hřiště a dětské dopravní hřiště u mateřské školy, 15,11 % žáků velkou tělocvičnu, 11,25 % žáků malou tělocvičnu, 9,00 % žáků venkovní hřiště (především určeno pro tenis), 9,00 % žáků víceúčelové hřiště, 3,54 % žáků relaxační sál a 3,22 % žáků pingpongovou hernu.

Na otázku „Co chceš sdělit ještě k volnému času?“ 8 žáků odpovědělo, že si přeje v Kozlovicích bazén, 6 žáků chce chodit na procházky, 4 žáci hrát hry s rodinou a 3 žáci bobovou dráhu. Ostatní odpovědi byly méně četné.

Ověřovali jsme čtyři hypotézy. H_1 : *Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice navštěvují zájmové kroužky a organizované volnočasové aktivity častěji než žáci 2. stupně ZŠ Kozlovic.* H_2 : *Žáci 2. stupně ZŠ Kozlovice častěji nenavštěvují žádnou organizovanou volnočasovou aktivitu než žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice.* H_3 : *Žáci 1. stupně ZŠ Kozlovice jsou ve volbě organizovaných volnočasových aktivit častěji ovlivňováni rodiči než žáci 2. stupně této školy.* H_4 : *Dívky ZŠ Kozlovice navštěvují organizované volnočasové aktivity častěji než chlapci ZŠ Kozlovice.* Hypotézu H_1 jsme odmítli, H_2 , H_3 a H_4 jsme přijali.

Žáci 1. stupně navštěvují více organizovaných volnočasových aktivit, protože ještě nemají vyhraněný zájem a také zaměstnáni rodiče chtějí, aby děti někde byly z důvodu bezpečnosti. S přibývajícím věkem děti projevují hlubší zájem o danou aktivitu. Zároveň v období pubescence se začínají odpoutávat od rodin a navazovat vztahy s vrstevníky. Trávit svůj volný čas s vrstevníky pro pubescenty začíná být důležitější a zajímavější než v rodině a v organizovaných volnočasových aktivitách a tak zájmové aktivity opouštějí. S nevyhraněným zájmem souvisí i ovlivňování žáků rodiči při výběru zájmových aktivit.

Mladší žáci jsou tak více rodiči ovlivňováni, nechají si ještě poradit, zatímco starší žáci si začínají nekompromisně prosazovat své zájmy. Přestože v Kozlovicích převažují sportovní zájmové aktivity, častěji navštěvují organizované volnočasové aktivity dívky. Je to dáno tím, že projevují zájem o sport stejně jako chlapci a oproti chlapcům se zajímají více o hudbu, tanec a zpěv.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo analyzovat, jak žáci ZŠ Kozlovice tráví svůj volný čas. Práce interpretuje, jak tito žáci tráví svůj volný čas a jaké volnočasové nabídky využívají. V teoretické části jsem zpracovala potřebné informace ke zvolenému tématu z uvedených zdrojů. Jedná se o charakteristiku dětí školního věku, problematiku volného času a výchovy ve volném čase, volnočasových zařízení a organizovaných volnočasových aktivit v Kozlovicích.

V praktické části jsem metodou dotazníkového šetření zjišťovala, jak žáci ZŠ Kozlovice tráví svůj volný čas. Konkrétně, jaké organizované volnočasové aktivity navštěvují a co dělají v neorganizovaném volném čase, který je také důležitý. Výzkumným šetřením jsem dospěla k zajímavým skutečnostem, které jsem pro přehlednost shrnula do tabulek a grafů.

Pozitivním zjištěním je, že 94,21 % žáků tráví volný čas i organizovaně a využívá nabídku zájmových aktivit v obci nebo mimo obec nejčastěji ve Frýdku-Místku. Nejčastěji žáci navštěvují sportovní aktivity, pak hudební a taneční. Chlapci nejčastěji navštěvují sportovní aktivity, pak sebevzdělávací a hudební. Dívky mají největší zájem o hudební a taneční aktivity, pak o sportovní. Své zájmové aktivity si většina žáků vybírá dobrovolně, 87,39% nebylo vůbec při výběru ovlivněno rodiči. Většina žáků je spokojena s tím, jak tráví svůj volný čas, a má dostatek volného času a je důležité, že kroužky vnímají jako volný čas. Také většina žáků hodnotí nabídku kroužků a zájmových aktivit v Kozlovicích jako dostatečnou, nejvíce jim chybí výtvarný kroužek. O tomto zjištění jsem už informovala vedení školy.

V neorganizovaném volném čase žáci nejčastěji sledují televizi a to průměrně 5x týdně. Žáci 1. stupně tráví více volného času s rodinou a více čtou než žáci 2. stupně. Celkově žáci čtou velice málo, 23,79 % nečte vůbec. Žáci 2. stupně v souvislosti s odpoutáváním se od rodiny v období pubescence a začleňování se do vrstevnických skupin tráví více volného času v přírodě a s kamarády. Všeobecně se ví, že děti tráví mnoho volného času na počítači, mobilu a tabletu. Žáci 1. stupně častěji hrají hry na počítači, tabletu i mobilu než žáci 2. stupně. Ti zase více surfují na internetu, komunikují s kamarády a vzdělávají se.

V obci se konají různé akce pro děti, z nichž k nejnavštěvovanějším patří dětský den. Obec vkládá do volného času nemalé investice. V Kozlovicích jsou nová sportovní zařízení. Děti nejvíce využívají sportovně rekreační centrum a dětské a dopravní hřiště se vstupem zdarma. Z výzkumu jsem zjistila, že by si děti nejvíce v Kozlovicích přály bazén.

Volný čas je velmi důležitou součástí života lidí, ještě důležitější je u dětí a mládeže. Děti by měly být nenásilně vedeny k takovým volnočasovým aktivitám, které je pozitivně ovlivňují a odpovídají jejich potřebám, zájmům a přáním. Společnost, v našem případě obec, škola a volnočasová zařízení by měla na základě spolupráce vynakládat prostředky a pozitivně ovlivňovat trávení volného času tak, aby jej děti a mládež smysluplně využívali.

S výsledky výzkumného šetření bude seznámena ZŠ a MŠ Kozlovice, obecní zastupitelstvo a nestátní neziskové organizace v Kozlovicích. Na základě zjištěných skutečností mohou učitelé, vychovatelé a všichni, kdo jsou zainteresováni do volného času dětí, pružně reagovat a uzpůsobovat nabídku organizovaných volnočasových aktivit odpovídajících potřebám těchto dětí. Zjištěné výsledky by měly vést ke zkvalitnění a zpestření volnočasové nabídky pro děti. Výsledky jsou zajímavé i pro rodiče dětí, kterým není lhostejné, jak jejich děti tráví volný čas.

„Nikdy nebudeme moci vychovávat své dítě nebo děti znovu. Nikdy! Máme jen jedinou možnou příležitost, a to neopakovatelnou...“ (Diane Losmanová)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- HÁJEK, Bedřich a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KOŽUCHOVÁ, Ludmila. *Hra jako dominantní činnost volného času ve školní družině*. Olomouc, 2014. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. PaedDr. Alena Jůvová, PhD.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času*. Veda, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.
- KRAUS, Blahoslav a HRONCOVÁ, Jolana. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SPOUSTA, Vladimír aj. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9.

SPOUSTA, Vladimír et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1007-X.

ŠIMIČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, Jitka, BINAROVÁ, Ivana, HOLÁSKOVÁ, Kamila, PETROVÁ, Alena, PLEVOVÁ, Irena. PUGNEROVÁ, Michaela. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. ISBN 978-80-86768-73-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Bezplatná právní poradna. [online]. [cit. 2016-01-12]. Dostupné z:

<http://www.bezplatnapravniporadna.cz/online-zdarma/novy-obcansky-zakonik-2014/obecne/16843-obcanske-sdruzeni-se-meni-na-spolek-novy-obcansky-zakonik-2014.html>

BOCAN, Miroslav, MAŘÍKOVÁ, Hana, SPÁLENSKÝ Adam. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 - 15 let*. [online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>

BOCAN, Miroslav, HOŠKOVÁ, Irena, MACHALÍK, Tomáš, MAŘÍKOVÁ, Hana, SPÁLENSKÝ Adam, ZAJÍC, Jiří. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 až 15 let*. In: *Děti v ringu dnešního světa*. [online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2012. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/deti-v-ringu-dnesniho-sveta.pdf>

Česká obec sokolská. [online]. [cit. 2016-01-19]. Dostupné z: www.sokol.eu

Česká rada dětí a mládeže. [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://crdm.cz/>.

DAVÍDKOVÁ, Martina, *Volný čas dětí a role rodiny v něm*. [online]. Hradec Králové, 2015. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Doc. PaedDr. Monika Žumárová, PhD. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.theses.cz>

DUŠILOVÁ, Kamila. *Volnočasové aktivity žáků II. stupně základní školy v Boskovicích*. [online]. Brno, 2014. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. PaedDr. Jan Štřáva, CSc. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.theses.cz>

Farnost Kozlovice. [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.farnost.kozlovice.cz>

FC KOZLOVICE. [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.fc-kozlovice.cz/>

Já chci do oddílu. [on-line]. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2012. ISBN 978-80-87449-20-2. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/ja-chci-do-oddilu.pdf>

KALMAN, Michal a kol. *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků na základě mezinárodního výzkumu uskutečněného v roce 2010 v rámci mezinárodního projektu „Health Behaviour in School-aged Children: WHO Collaborative Cross-National study (HBSC)“*. [online]. Olomouc, 2011. ISBN 978-80-244-2986-1. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://hbse.upol.cz/download/narodni_zprava_zdravi_ziv_styl.pdf

KALMAN, Michal, VAŠÍČKOVÁ, Jana. *Zdraví a životní styl dětí a školáků*. [online]. Olomouc, 2013. ISBN 978-80-244-3409-4. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://hbse.upol.cz/download/zdravi%20skolaci_publikace_WEB.pdf

KUČEROVÁ, SIMONA. *Volnočasové aktivity dětí druhého stupně základní školy a jejich rodin*. [online]. Brno, 2014. Bakalářská práce. Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Mgr. Veronika Oplocká. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.theses.cz>

Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 – Bibliografické citace. [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/>

Skauting. [online]. [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.skaut.cz>

Skautský oddíl NASHURO Kozlovice. [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://kozlovice.skautifm.cz>

Soubor Valášek. [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.valasek-kozlovice.cz/>

Sportovní klub Taewondo Frýdek-Místek. [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.sktkd.cz/>

Školní družiny, MŠMT ČR. [online]. [cit. 2016-01-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>

VOLFOVÁ, Veronika. *Zájem žáků druhého stupně základních škol ve Šternberku*

o volnočasové aktivity ve Šternberku. [online]. Olomouc, 2014. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D. [cit. 2016-03-18].

Dostupné z: <http://www.theses.cz>

Zájmové vzdělávání, MŠMT ČR. [online]. [cit. 2016-01-12]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR - Česká republika

FC - fotbalový klub

Kč - koruna česká

kap. - kapitola

kol. - kolektiv

MŠMT - ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

např. - například

o. s. - občanské sdružení

SDH - sbor dobrovolných hasičů

SKTKD - sportovní klub taekwondo

s. r. o. - společnost s ručením omezeným

ŠVP - školní vzdělávací program

TJ - tělovýchovná jednota

Vv - výtvarná výchova

ZŠ - základní škola

ZUŠ - základní umělecká škola

SEZNAM GRAFŮ A OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Umístění Kozlovic na mapě ČR a znak Kozlovic	36
Graf 1: Návštěvnost zájmových kroužků nebo volnočasových aktivit	51
Graf 2: Návštěvnost kroužků realizovaných školou Tabulka 4: Návštěvnost ZUŠ.....	52
Graf 3: Návštěvnost volnočasových aktivit v obci nerealizovatelných školou	53
Graf 4: Ovlivňování žáků rodiči při výběru volnočasové aktivity.....	54
Graf 5: Odkud se žáci dovídají o nabídce volnočasových aktivit.....	56
Graf 6: Nabídka organizovaných volnočasových aktivit	57
Graf 7: Hodnocení dostatku volného času.....	58
Graf 8: Vnímáš kroužky jako volný čas?	59
Graf 9: Spokojenost žáků s tím, jak tráví svůj volný čas	60
Graf 10: Jak často žáci sledují televizi	61
Graf 11: Jak často žáci tráví volný čas s kamarády	62
Graf 12: Jak často žáci čtou	63
Graf 13: Jak často žáci navštěvují sportovní a kulturní zařízení	64
Graf 14: Jak často žáci tráví volný čas s rodinou.....	65
Graf 15: Jak často žáci navštěvují zájmové kroužky	66
Graf 16: Jak často žáci tráví volný čas v přírodě	67
Graf 17: Jak často se žáci nudí.....	68
Graf 18: Jak často žáci hrají hry na počítači	69
Graf 19: Co dělají žáci na počítači a jak často.....	70
Graf 20: Hry a jiná činnost na tabletu	71
Graf 21: Co dělají žáci na mobilu a jak často	72
Graf 22: Návštěvnost akcí pro děti.....	74
Graf 23: Návštěvnost zařízení obce	75

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Struktura výzkumného vzorku	48
Tabulka 2: Návštěvnost zájmových kroužků nebo volnočasových aktivit.....	50
Tabulka 3: Návštěvnost volnočasových aktivit mimo obec	55
Tabulka 4: Návštěvnost ZUŠ	56
Tabulka 5: Přehled činností na počítači.....	70
Tabulka 6: Návštěvnost volnočasových aktivit žáků 1. a 2. stupně.....	77
Tabulka 7: Návštěvnost kroužků a volnočasových aktivit	78
Tabulka 8: Přehled činností na počítači.....	78
Tabulka 9: Návštěvnost volnočasových aktivit žáků 1. a 2. stupně.....	79
Tabulka 10: Návštěvnost kroužků a volnočasových aktivit	80

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: DOTAZNÍK

Příloha 2: SEZNAM KROUŽKŮ ZŠ KOZLOVICE

Příloha 3: FOTOGRAFIE SPORTOVNÍCH ZAŘÍZENÍ V KOZLOVICÍCH

PŘÍLOHA 1

DOTAZNÍK

Milí žáci a žákyně,

jsem studentkou Pedagogické fakulty a prosím vás o vyplnění dotazníku zaměřeného na váš volný čas. Dotazník je anonymní a zjištěné výsledky použiji ve své diplomové práci.

Děkuji za váš čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

Správnou odpověď označ x .

1. Jsem

- dívka   chlapec

2. Chodím do třídy

1.   2.   3.   4.   5.   6.   7.   8.   9.

3. Navštěvuji pravidelně zájmový kroužek nebo jinou volnočasovou aktivitu

- ANO: *vyber 1 možnost*

- 1   2   3   4   5 a více

- NE: *můžeš vybrat jednu nebo více možností*

- nemám čas   rodiče nechtějí   stojí hodně peněz   nemám zájem

- nechci mezi děti   nemám rád(a) organizovanou aktivitu

- jiný důvod – uveď jaký .....

4. Navštěvuji kroužek realizovaný ZŠ Kozlovice (*kroužek, který navštěvuješ, v prázdném čtverečku ohodnot' známkou jako ve škole, do jaké míry tě při výběru daného kroužku ovlivnili rodiče: 1 – vůbec, vybrala jsem si sama, 5 – musím tam chodit, rodiče to chtějí*)

- Pohybové hry   Sportovní hry   Badminton   Angličtina hrou

- Stolní tenis   Ochránce přírody   Včelařský   Matematický   Keramický

- Sboreček   Sborový zpěv   Dramat'áček   Divadelní

5. Navštěvuji jinou volnočasovou aktivitu v Kozlovicích (ohodnot' známkou 1 – 5 jako u předcházející otázky)

- Fotbal   Florbal   Skoky na lyžích   Taekwondo
 Aerobic   Skaut   SDH Kozlovice   Valášek
 Klávesová škola L. Lepíkové   Taneční škola Antonio   Scholka
 jinou .....

6. Mimo obec navštěvuji (vypiš jednotlivé kroužky a aktivity, místo konání)

Název kroužku	Kam dojíždím	Kolikrát týdně

7. Odkud se dovídáš o nabídce volnočasových aktivit v Kozlovicích?

- z internetu   ve škole   od kamarádů   od rodičů   jinde .....

8. Nabídka kroužků a volnočasových aktivit je

- dostatečná   chybí mi (napiš jaké kroužky) .....

9. Máš dostatek volného času? .....

Ohodnot' známkou jako ve škole: 1 – mám hodně volného času, 5 – nemám žádný.

10. Vnímáš kroužky jako volný čas?

- ne   ano
 ano, ale ne všechny – napiš, které kroužky nevnímáš jako volný čas .....

11. Jsi spokojen(a), jak trávíš svůj volný čas? .....

Ohodnot' známkou jako ve škole: 1 – jsem spokojen(a), 5 – nejsem spokojen(a).

12. Co děláš nejčastěji ve volném čase?

Do čtverečku napiš číslici – kolikrát týdně?

☐ sledování TV	☐ trávení času s rodinou	
☐ trávení času s kamarády	☐ návštěva zájmových kroužků	
☐ četba	☐ pobyt v přírodě	
☐ návštěva sportovních a kulturních zařízení	☐ nudím se	
☐ hraji hry na počítači	☐ surfuji po internetu na PC	☐ komunikuji s kamarády na PC
☐ vzdělávám se na PC	☐ jiná činnost na PC (vypiš jaká)	
☐ hraji hry na tabletu	☐ jiná činnost na tabletu (vypiš jaká)	
☐ hraji hry na mobilu	☐ komunikuji s kamarády na mobilu	
☐ jiná činnost na mobilu (vypiš jaká)		

13. V Kozlovicích se zúčastňuji těchto akcí pro děti (můžeš vybrat jednu nebo více možností)

- Karneval   Dětský den   Obecní slavnosti   Souznění   Jiná (napiš).....

14. Ve volném čase využívám (mimo kroužek)

- knihovna   malá tělocvična   velká tělocvična   pinpongová herna
- venkovní hřiště (tenis)   víceúčelový relaxační sál   víceúčelové hřiště (u hřiště FC)
- dětské hřiště a dětské dopravní hřiště (u MŠ)

15. Co by jsi chtěl(a) sdělit ještě k volnému času?

.....

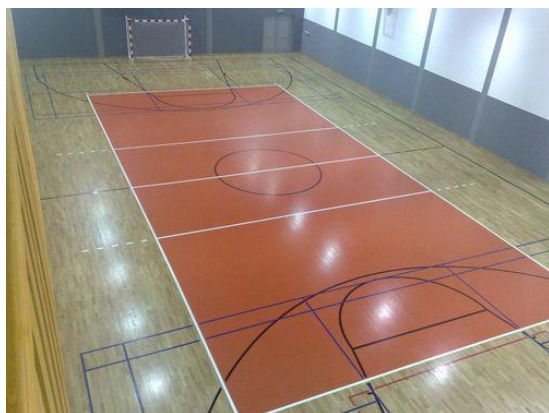
PŘÍLOHA 2

SEZNAM KROUŽKŮ ZŠ KOZLOVICE

- Angličtina hrou pro 1. – 2. třídy (pro velký zájem 3 skupiny),
- Včelařský kroužek pro 1. – 9. třídu,
- Stolní tenis pro 1. – 9. třídu,
- Keramický kroužek pro 1. – 9. třídu (3 kroužky s 3 vedoucími),
- Sboreček pro 1. - 3. třídy,
- Pohybové hry pro 1. – 2. třídy,
- Sportovní hry pro 3. – 5. třídy,
- Sborový zpěv pro 4. – 9. třídu,
- Dramatáček pro 3. třídy,
- Divadelní kroužek pro 4. – 9. třídu,
- Badminton pro 4. – 9. třídu,
- Ochránce přírody pro 1. – 6. třídu (pro velký zájem pracují 2 skupiny),
- Matematický kroužek pro 9. třídu.

PŘÍLOHA 3

FOTOGRAFIE SPORTOVNÍCH ZAŘÍZENÍ V KOZLOVICÍCH

Obrázek 2: Velká tělocvična (www.kozlovice.cz)

Obrázek 3: Malá tělocvična (www.kozlovice.cz)

Obrázek 4: Pinpongová herna (www.kozlovice.cz)

Obrázek 5: Venkovní hřiště (www.kozlovice.cz)

Obrázek 6: Víceúčelové hřiště (www.kozlovice.cz)

Obrázek 7: Dětské dopravní hřiště (www.kozlovice.cz)

Obrázek 8: Dětské hřiště (www.kozlovice.cz)

Obrázek 9: Fotbalové hřiště v Měrkovicích (www.kozlovice.cz)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Ludmila Kožuchová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních věcí
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Nabídka volnočasových aktivit pro děti školního věku v Kozlovicích
Název v angličtině:	Offer of leisure-time activities for school-age children in Kozlovice
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá problematikou volného času dětí školního věku. Teoretická část charakterizuje období školního věku a zabývá se výchovou a volným časem. Dále analyzuje nabídku volnočasových aktivit pro děti školního věku v Kozlovicích. V praktické části zjišťuje, jak žáci ZŠ Kozlovice tráví svůj volný čas, do jaké míry je při výběru zájmových aktivit ovlivňují rodiče, zda mají dostatek volného času, jestli jsou spokojeni, jak ho tráví, odkud se dovídají o nabídce volnočasových aktivit a zda je tato nabídka dostatečná. Také zda vnímají kroužky jako volný čas.
Klíčová slova:	Školní věk, volný čas, výchova ve volném čase, volnočasové aktivity, volnočasové zařízení, zájmové kroužky.
Anotace v angličtině:	This thesis focuses on the issue of free time of school-aged children. The theoretical part describes the school-age period and is focused on the education and leisure. Moreover, it analyzes a range of leisure-time activities for school-aged children in Kozlovice. The practical part investigates how elementary school pupils in Kozlovice spend their leisure time; to what extent parents influence them in the selection of extracurricular activities, whether they have enough free time, whether they are happy, how they spend it, where they learn about the offer of leisure activities and whether this offer is sufficient. Also, the question is addressed whether they perceive interest groups and clubs as leisure.
Klíčová slova v angličtině:	School age, leisure time, leisure time education, leisure activities, leisure facilities, interest clubs.
Přílohy vázané v práci:	1 CD ROM
Rozsah práce:	102 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

